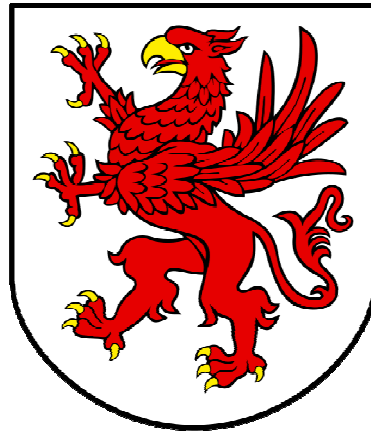

Załącznik nr 1 do uchwały nr XXXV/413/10
Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego
z dnia 16 lutego 2010 r.

w sprawie przyjęcia informacji na temat diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa do Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego po wprowadzeniu uwag Komisji Oświaty, Kultury i Sportu, Komisji Rozwoju, Promocji i Współpracy Międzynarodowej, Komisji Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska.

Dokument zawiera:

- I. Tekst części diagnostycznej Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, skierowanej pod obrady Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego uchwałą Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego nr 60/10 z dnia 21 stycznia 2010 roku

- II. Wykaz uwag zgłoszonych do tekstu przedmiotowej diagnozy przez powyższe komisje, z podziałem na uwagi przyjęte i nieprzyjęte do uwzględnienia w ostatecznej wersji Strategii na podstawie wniosku Komisji Rozwoju, Promocji i Współpracy Międzynarodowej z dnia 15 lutego 2010 roku

**STRATEGIA ROZWOJU
WOJEWÓDZTWA
ZACHODNIOPOMORSKIEGO**

CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Szczecin, styczeń 2010

SPIS TREŚCI

1. Podstawa, zakres i tryb aktualizacji	4
2. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej.....	5
Wstęp.....	5
2.1. Warunki naturalne	6
2.2. Demografia.....	8
2.3. Kapitał społeczny	11
2.4. Samorząd.....	15
2.5. Ochrona zdrowia	18
2.6. Kultura.....	20
2.7. Edukacja	22
2.8. Rynek pracy.....	25
2.9. Gospodarka.....	29
2.9.1. Przemysł	32
2.9.2. Handel i usługi	36
2.9.3. Budownictwo	38
2.9.4. Rolnictwo	40
2.9.5. Leśnictwo	43
2.9.6. Turystyka.....	45
2.9.7. Gospodarka morska.....	49
2.10. Innowacyjność.....	53
2.11. Nauka	56
2.12. Społeczeństwo informacyjne.....	58
2.13. Transport	62
2.14. Energetyka.....	66
2.15. Stan i ochrona środowiska.....	71
2.16. Gospodarka komunalna.....	75
2.17. Planowanie przestrzenne i urbanizacja	79
2.18. Mieszkalnictwo	81
2.19. Rachunek regionalny i zamożność mieszkańców	85
2.20. Ujęcia horyzontalne.....	92

Spis treści

2.20.1. Wymiar transgraniczny	92
2.20.2. Współpraca zagraniczna.....	93
2.20.3. Wymiar metropolitalny	94
2.20.4. Przestrzeń publiczna.....	95
2.20.5. Spójność / konwergencja.....	97
Spis wykresów.....	99
Spis tabel	101
Spis map	101

1. Podstawa, zakres i tryb aktualizacji

Samorząd województwa odpowiedzialny jest za kreowanie polityki rozwoju regionalnego. Podstawę kształtowania tej polityki stanowi strategia rozwoju województwa – długookresowy dokument określający kierunki polityki i wytyczający cele, które mają być osiągnięte w założonym horyzoncie czasowym.

Obecnie obowiązująca Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020 wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko została przyjęta przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego Uchwałą Nr XXVI/303/05 z dnia 19 grudnia 2005 roku.

Konieczność dokonania aktualizacji Strategii wynika z zapisów Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jednolity Dz.U. z 2009 r., Nr 84 poz.712), jak również związana jest ze stale zmieniającymi się uwarunkowaniami zewnętrznymi i wewnętrznymi rozwoju województwa.

W toku aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego (SRWZ) wykonano następujące działania:

- 1) opracowano aktualną diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej województwa zachodniopomorskiego
- 2) określono cele rozwojowe w zakresie objętym strategią
- 3) określono wskaźniki realizacji
- 4) określono kierunki interwencji
- 4) opracowano system realizacji i ramy finansowe SRWZ
- 5) zapisy SRWZ skoordynowano z celami dokumentów strategicznych na szczeblu krajowym oraz planem zagospodarowania przestrzennego województwa
- 6) przeprowadzono aktualizację oceny skutków oddziaływania SRWZ na środowisko.

Diagnoza województwa zachodniopomorskiego dotyczy procesów i zjawisk, jakie zachodziły na jego obszarze w latach 2004-2008. Do jej stworzenia wykorzystano dane gromadzone według podziału administracyjnego oraz według jednostek terytorialnych NUTS¹ w odniesieniu do podregionów. W województwie zachodniopomorskim wyróżnione zostały 4 podregiony: koszaliński (powiaty: sławieński, koszaliński, kołobrzesci, białogardzki, świdwiński, szczecinecki, drawski, wałecki, m. Koszalin), stargardzki (powiaty: gryficki, łobeski, stargardzki, choszczeński, pyrzycki, myśliborski), szczeciński (powiaty: kamieński, goleniowski, policki, gryfiński, m. Świnoujście) oraz miasto Szczecin.

¹ Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (opracowana na podstawie Nomenclature of Territorial Units for Statistics – NUTS) wykorzystywana jest w procesie gromadzenia informacji, prowadzenia badań statystycznych oraz udostępniania ich wyników w przekrojach przestrzennych. Dzieli Polskę na terytorialne, hierarchicznie powiązane jednostki na 5 poziomach: regiony, województwa i podregiony (na poziomie regionalnym), powiaty i gminy (na poziomie lokalnym). Obecny podział na podregiony NUTS 3 obowiązuje od 2008 roku.

2. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

Wstęp

Województwo zachodniopomorskie jest położone w północno-zachodniej części Polski. Jego lokalizacja na południowo-zachodnim wybrzeżu Morza Bałtyckiego stanowi kluczową determinantę potencjału i perspektyw rozwoju. Województwo posiada granice o łącznej długości 873,9 km, w tym zachodnią granicę państwową z Niemcami o długości 188,9 km, granicę morską o długości 188,9 km na północy, granicę południową z województwami wielkopolskim liczącą 197,4 km i lubuskim o długości 216,9 km oraz granicę wschodnią z województwem pomorskim na odcinku 190,9 km. Województwo zajmuje obszar 22 902 km² (5. co do wielkości w Polsce), co stanowi 7,3% powierzchni kraju.

Województwo zachodniopomorskie zostało utworzone w wyniku obowiązującej od 1 stycznia 1999 roku reformy administracyjnej kraju, z połączenia województw szczecińskiego i koszalińskiego, 11 gmin z województwa gorzowskiego, 5 gmin województwa pilskiego oraz 3 gmin województwa słupskiego.

Stolicą województwa jest Szczecin, główny ośrodek administracyjny, gospodarczy i kulturalny regionu, liczący 407,8 tys. mieszkańców. Pozostałe większe ośrodki miejskie to: Koszalin (107,4 tys. mieszkańców), Stargard Szczeciński (70,2 tys. mieszkańców), Kołobrzeg (44,9 tys. mieszkańców), Świnoujście (40,9 tys. mieszkańców) i Szczecinek (38,5 tys. mieszkańców).

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

1. Warunki naturalne

2.1. Warunki naturalne

Województwo charakteryzuje duża liczba i największa powierzchnia wyznaczonych obszarów specjalnej ochrony ptaków i siedlisk. Wyróżnia je także wyższy od średniej krajowej odsetek powierzchni zalesionej i jedno z najwyższych nasycenie wodami powierzchniowymi.

Na obszarze województwa panuje klimat umiarkowany, w pasie nadmorskim ciepły morski, natomiast w głębi lądu ciepły przejściowy. Jest on kształtowany przez bliskość morza, duże śródlądowe zasoby wodne oraz rozległe powierzchnie leśne. Urozmaiconą rzeźbę obszaru ukształtowała działalność lodowca i jego wód roztopowych oraz wpływ wód Morza Bałtyckiego i wiatru. Dwie główne krainy geograficzno-fizyczne województwa to Pobrzeże Południowobałtyckie i Pojezierze Pomorskie. W regionie dominują gleby polodowcowe z przewagą bielcowych i brunatnych. W okolicach Pyrzyce i Stargardu Szczecińskiego występują czarnoziemy, a na dość dużych obszarach województwa - gleby torfowe. Region posiada złoża naturalnych surowców energetycznych (gazu ziemnego, ropy naftowej) oraz sydereitowych rud żelaza, wapieni, margli, kredy jeziornej, iłów i glin ceramicznych, piasków kwarcowych, a także surowców leczniczych (torfy borowinowe, wody termalne i solanki).

Około 5,2% obszaru województwa zajmują wody powierzchniowe, jedynie w województwie warmińsko-mazurskim ten odsetek jest większy. Największy zbiornik regionu to Zalew Szczeciński, ponadto liczne jeziora tworzą układ pojezierzy: Drawskie, Wałęckie, Ińskie, Myśliborskie, Choszczeńskie oraz Pobrzeże Słowińskie. W województwie występują w sumie 172 jeziora o powierzchni powyżej 50 ha. Największe z nich to Dąbie, Miedwie, Drawsko, Wielimie, Betyń, Ińsko, Woświn. Ważniejszymi rzekami województwa są: Odra z dopływami (Myślą, Płonią, Iną), Drawa, Gwda oraz rzeki Przymorza: Świniec, Rega, Parsęta (z Radwią) i Wieprza (z Grabową), które uchodzą bezpośrednio do Morza Bałtyckiego. Ujście Odry do Bałtyku (poprzez deltę Zalewu Szczecińskiego zamkniętą cieśninami Dziwny, Świny i Piany) stanowi unikalny w świecie układ hydrologiczny. Zasoby wodne województwa tworzy także osiem głównych zbiorników wód podziemnych.

Obszar województwa cechuje się ogromnym bogactwem i różnorodnością przyrodniczą oraz dużym stopniem lesistości. Powierzchnie zalesione w 2008 roku stanowiły 36,7% ogółu powierzchni (przy średniej krajowej 29,6%), w 99% stanowiąc własność Skarbu Państwa. Przeważająca część terenów zalesionych znajduje się w części południowej i wschodniej. Zwarte kompleksy leśne tworzą puszcze o szczególnej wartości przyrodniczej i gospodarczej: Goleniowska, Bukowa, Piaskowa, Barlinecka, Wkrzańska i Wałęcka (las wałęcko-drawskie). Większe kompleksy stanowią także lasy koszalińsko-białogardzkie oraz człuchowsko-szczecineckie.

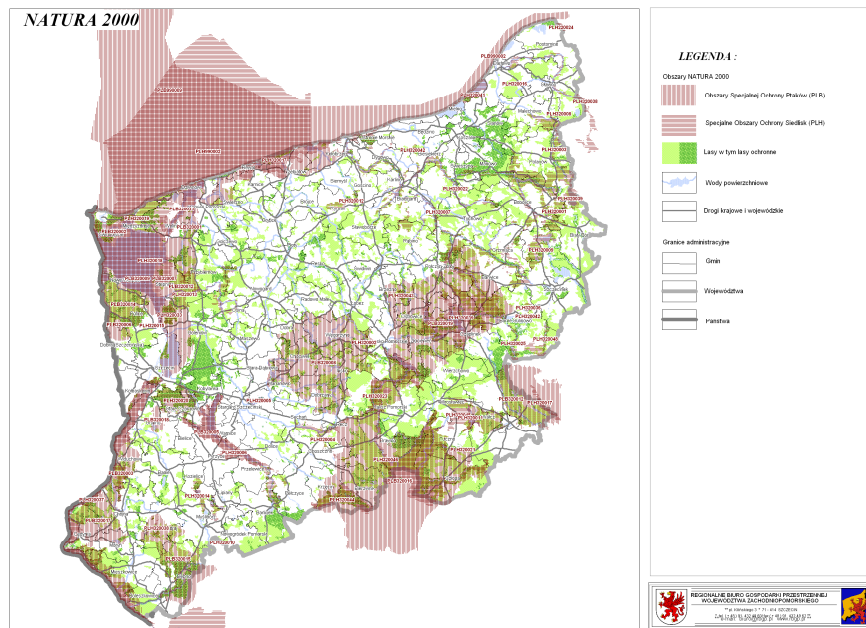
Przestrzenne rozmieszczenie obszarów o największej wartości przyrodniczej układu się pasmowo. Obszar przygraniczny obejmuje pasmo Doliny Odry. Wzdłuż wybrzeża przebiega pas nadmorski, równoleżnikowo przez centralną część województwa przebiega pas środkowy, a wzdłuż południowej granicy województwa - pas południowy.

Dla zachowania unikatowego dziedzictwa przyrodniczego na obszarze województwa utworzono Woliński Park Narodowy, Drawieński Park Narodowy (wspólnie z województwem lubuskim), 7 parków krajobrazowych, 83 rezerваты przyrody i 20 obszarów chronionego krajobrazu. Łącznie 21,3% całkowitej powierzchni województwa objętych zostało tymi formami ochrony. Po akcesji Polski do Unii Europejskiej na obszarze województwa ustanowiono także obszary ochrony przyrody wchodzące w skład Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000, obejmujące 19 obszarów specjalnej ochrony ptaków, zajmujących 28% jego powierzchni oraz, niezależnie, 41 obszarów specjalnej ochrony siedlisk, zajmujących 27% powierzchni.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

1. Warunki naturalne

Mapa 1. Obszary Natura 2000 na terenie województwa zachodniopomorskiego

źródło: Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego.

Wyzwania: Zapewnienie odpowiedniej skuteczności działań w dziedzinie zachowania różnorodności biologicznej wymaga współdziałania na poziomie samorządów lokalnych i wojewódzkich, a także na arenie międzynarodowej. Nadgraniczne położenie województwa determinuje udział w projektach i przedsięwzięciach międzynarodowych służących zachowaniu równowagi biologicznej oraz wspólnemu rozwiązywaniu problemów ekologicznych w tym regionie Morza Bałtyckiego i pogranicza polsko - niemieckiego (HELCOM², współpraca z landami przygranicznymi z Meklemburgią-Pomorzem Przednim i Brandenburgią).

² HELCOM lub Komisja Helsińska jest organem wykonawczym odpowiedzialnym za „Konwencję o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego”, która została podpisana w 1974 roku przez wszystkie kraje Morza Bałtyckiego, a w 1992 roku przez nowo powstałe kraje nadbałtyckie i Unię Europejską.

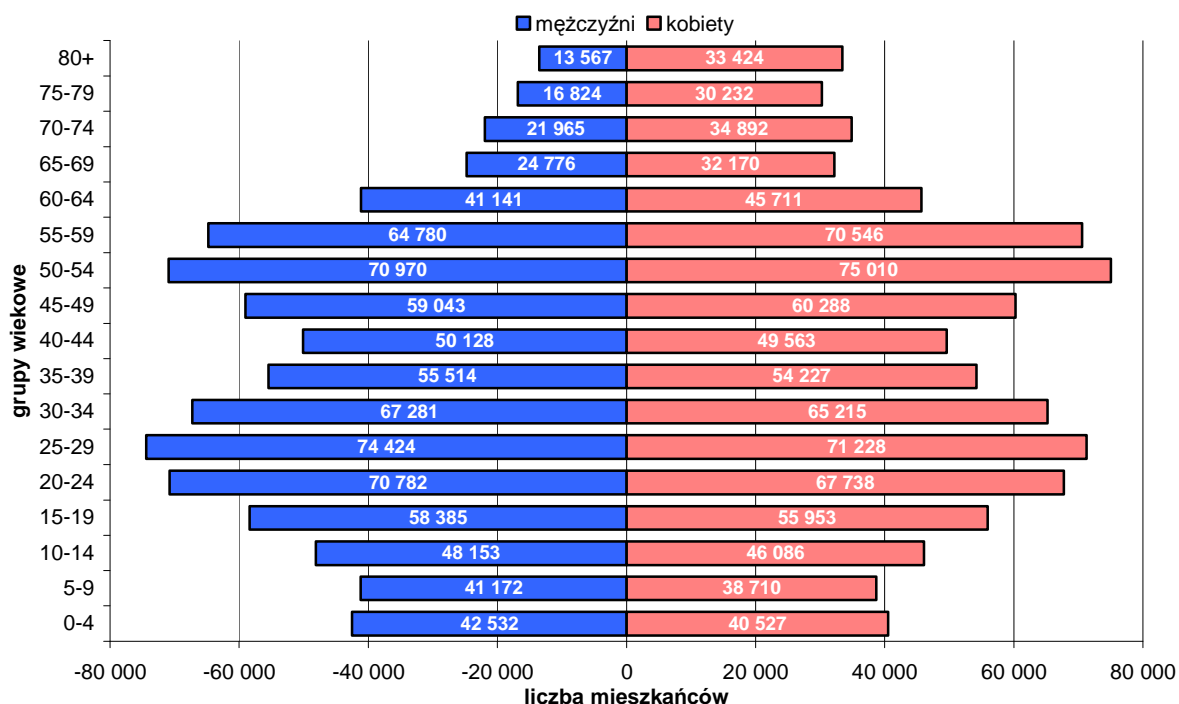
Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

2. Demografia

2.2. Demografia

Liczba ludności w regionie w latach 2004-2008 spadła z 1 694 865 do 1 692 957, co daje 11. miejsce i 4,44% udziału w populacji całego kraju. Województwo jest jednym z najślabiej zaludnionych obszarów Polski, z wartością wskaźnika na poziomie 74 osób/km² zajmuje 13. miejsce, przy średniej krajowej wynoszącej 122 osoby/km². W miastach na 1 km² przypada średnio 848 osób (w tym 1 354 osób/km² w Szczecinie, 1 286 osób/km² w Koszalinie, 207 osób/km² w Świnoujściu). Na terenach gmin miejskich gęstość zaludnienia wynosi 984 osoby/km², natomiast w najślabiej zaludnionych powiatach wynosi od 33 (powiat drawski) do 36 osób/km² (powiat łobeski). Najwięcej mieszkańców liczą powiaty: miasto Szczecin – 406 941 osób, stargardzki – 119 248 osób i miasto Koszalin – 107 146 osób. Najmniejszą liczbę ludności³ w 2008 roku miały powiaty: łobeski (38 162) i pyrzycki (40 002). Na 100 mężczyzn przypada 106 kobiet. Największy współczynnik feminizacji posiada Szczecin i Koszalin (111) oraz powiat kołobrzeski (108), najmniejszy jest on w powiatach: koszalińskim, choszczeńskim i pyrzyckim (101). W strukturze demograficznej regionu utrzymuje się spadek odsetka ludności w wieku przedprodukcyjnym na korzyść grupy ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Wykres 1. Struktura płci i wieku ludności województwa w 2008 roku.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

Saldo migracji wewnętrznej i zagranicznej na pobyt stały na 1 tys. ludności w województwie wynosiło -0,8, wskaźnik ten dla miast wynosił -2,1 a dla wsi 1,9. Liczba osób niepełnosprawnych wynosi 196 411, tj. 11,6 % ogółu ludności.

Poziom urbanizacji województwa wynoszący 68,8% w 2008 roku był wyższy od wskaźnika dla Polski wynoszącego 61,1%. Wśród 63 miast regionu przeważają miasta małe (poniżej 20 000 mieszkańców) i bardzo małe (poniżej 10 000). Dwa duże miasta Szczecin i Koszalin skupiają 30% mieszkańców województwa i 44% ludności miejskiej. Aż 52 miasta

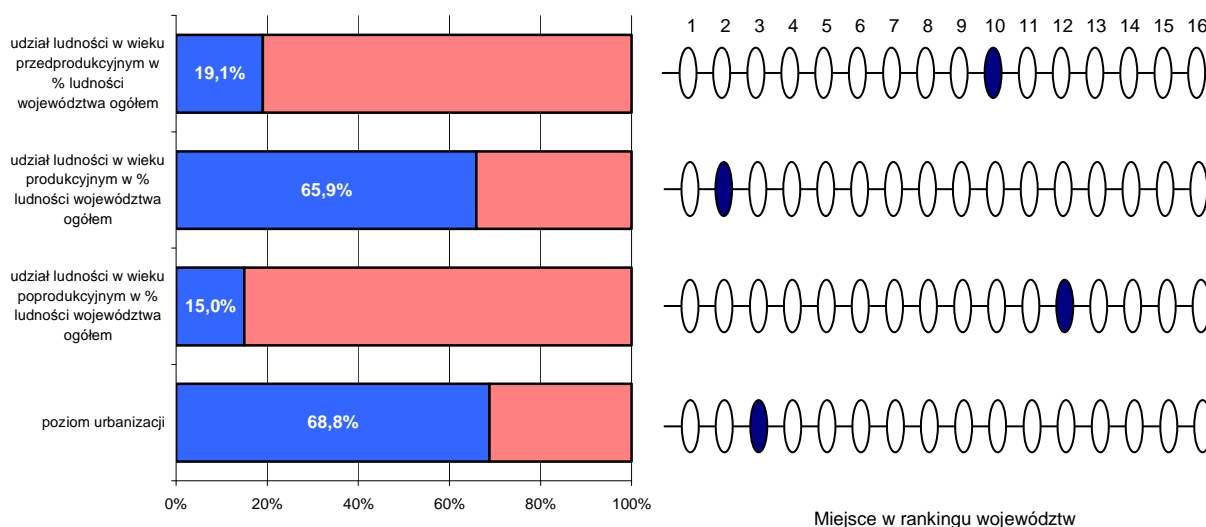
³ Według faktycznego stanu zamieszkania na dzień 31 XII.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

2. Demografia

(82%) liczą mniej niż 20 000 mieszkańców, z czego 31 nie przekracza 5 000 mieszkańców. W 11 największych miastach mieszka połowa populacji województwa, natomiast w małych miastach – 19% mieszkańców i 28% ludności miejskiej. W latach 1998-2008 wzrost liczby ludności nastąpił niemal wyłącznie w gminach położonych w aglomeracjach szczecińskiej i koszalińskiej oraz w gminach wokół miasta Kołobrzeg. Spadek ludności nastąpił głównie w obszarach znajdujących się poza aglomeracjami, w środkowej i południowej części województwa, gdzie brak jest silnych ośrodków miejskich (powiat drawski, choszczeński, myśliborski, pyrzycki, świdwiński, szczecinecki i wałecki). W przypadku gmin Złocieniec, Drawno, Tuczno czy też Krzęcin ujemne saldo migracji łączy się z ujemnym przyrostem naturalnym.

Wykres 2. Zestawienie wybranych parametrów demograficznych województwa, w tym na tle innych województw w 2008 roku.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

Województwo utrzymuje dodatni przyrost naturalny, w 2008 roku wzrósł on do poziomu 1,1 i przewyższał wartość dla kraju wynoszącą 0,9, co stawia województwo na 9. miejscu. Przewidywana dalsza długość życia dla noworodka wynosiła dla kobiet 79,6 lat (11.miejsce w kraju) oraz 70,6 lat dla mężczyzn (11.miejsce w kraju). Pod względem przewidywanego dalszego trwania życia dla osób w wieku lat 60 region zajmuje 11. miejsce dla kobiet i 12. miejsce dla mężczyzn. Czynnikiem niepokojącym jest mała liczba osób w wieku przedprodukcyjnym. Roczники przechodzące w wiek produkcyjny są mniej liczne od roczników, które osiągną wiek emerytalny.

Prognoza ludności⁴ dla województwa w kolejnych latach wskazuje na systematyczny spadek od roku 2009 (1 691,8 tys. osób), poprzez 1 691,5 tys. osób w 2010 roku do 1 676 tys. osób w roku 2020. Współczynnik feminizacji społeczeństwa w 2010 roku nieznacznie wzrośnie do poziomu 106,1. Odsetek ludności zamieszkującej miasta w nadchodzących latach będzie spadać do wartości 68,4% w roku 2010. Udział grupy produkcyjnej (15-64 lat) w ogóle społeczeństwa regionu wzrośnie osiągając w roku 2010 wartość 72,9%. Prognozowany jest spadek przyrostu naturalnego na 1 tys. mieszkańców, w roku 2010 wyniesie on 0,6.

⁴ Na podstawie publikacji GUS „Prognoza ludności na lata 2008-2035”; Warszawa 2009

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

2. Demografia

Procesy demograficzne nie poddają się wprost działaniom administracyjnym, zwłaszcza że instrumenty takiej polityki znajdują się niemal wyłącznie w gestii państwa. W ostatnich latach, w odpowiedzi na zwiększający się odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym, samorządy w województwie inwestowały środki przede wszystkim w infrastrukturę edukacyjną i sportową służącą dzieciom i młodzieży.

Wyzwania: Obecna, korzystna na tle kraju, struktura demograficzna w następnych 10 latach ulegnie pogorszeniu. Przybędzie, proporcjonalnie więcej niż w innych regionach, osób w wieku poprodukcyjnym i wzrośnie wskaźnik obciążenia demograficznego. Spowoduje to zwiększenie kosztów usług publicznych dla osób w wieku poprodukcyjnym, w tym finansowanych przez samorządy, oraz pogorszenie pozycji konkurencyjnej regionu. Dla przeciwdziałania niekorzystnym skutkom tego zjawiska niezbędna będzie aktywizacja społeczna osób starszych i wydłużenie wieku aktywności zawodowej, a także rozwój infrastruktury społecznej dostosowanej do potrzeb osób starszych. Niezbędna będzie też aktywizacja zawodowa kobiet oraz osób niepełnosprawnych. Przywrócenie do aktywności społecznej i na rynek pracy grup dotąd raczej z niego wyłączonych nie uda się bez wsparcia funkcjonowania rodziny i zwiększenia zaangażowania mężczyzn w procesie opieki nad osobami zależnymi, zarówno dziećmi, jak i osobami starszymi. Strukturę osadnictwa w województwie determinuje gorszy dostęp do usług dla ludności ze środkowej i południowej części województwa. Powoduje to niższą jakość życia, wyrażoną m.in. w gorszych warunkach mieszkaniowych, w wyższej stopie bezrobocia, w niższym poziomie edukacji i w ujemnym przyroście naturalnym. Dla zrównoważonego rozwoju regionu niezbędne jest wsparcie rozwoju tych obszarów, szczególnie przez ich lepsze skomunikowania z większymi ośrodkami miejskimi i rozwój usług publicznych (mieszkalnictwo, zdrowie, edukacja). Wzrastająca mobilność osób aktywnych zawodowo może spowodować postępujący rozpad więzi rodzinnych i wzrost izolacji osób starszych. Proces ten można już zaobserwować na terenach wiejskich, o silnym ujemnym saldzie migracji.

2.3. Kapitał społeczny

Województwo cechuje zauważalnie niska w skali kraju aktywność społeczna i publiczna przy jednoczesnym wysokim poziomie dystrybucji świadczeń społecznych. Frekwencja wyborcza rzadko przekracza 50%. W wyborach parlamentarnych w 2005 roku wyniosła 37,23% (w kraju 40,57%), dwa lata później 51,86% (w kraju 53,88%). W wyborach samorządowych do sejmiku województwa w 2006 r. frekwencja wyniosła 45,57%.

W regionie działa ok. 6 900 organizacji pozarządowych⁵. Najbardziej rozbudowane są struktury Ochotniczych Straży Pożarnych skupiające 18 466 członków. Ponadto na potencjał trzeciego sektora w regionie składają się struktury organizacji społecznych (komitetów rodzicielskich, kół łowieckich oraz komitetów społecznych), związków zawodowych, organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego oraz grup związków pracodawców i partii politycznych.

Obszar województwa zachodniopomorskiego zasadniczo pokrywa się z zasięgiem archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej i diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej. Na ich terenie funkcjonuje łącznie 488 parafii, w których pracuje 1 243 kapłanów. Osoby wyznania rzymsko-katolickiego stanowią 94% populacji archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej oraz 92,3% archidiecezji koszalińsko-kołobrzeskiej. W regionie działa także m.in. 14 parafii prawosławnych, 14 zborów zielonoświątkowych, 12 parafii grekokatolickich, 1 parafia i trzy foliaty kościoła ewangelicko-augsburskiego.

Jednym z przejawów kapitału społecznego jest aktywność w zakresie kultury fizycznej i sportu. Region posiada duże tradycje i osiągnięcia m.in. w sportach wodnych, pływaniu, kolarstwie torowym. Kluby i zawodnicy z terenu z województwa uczestniczą w wielu dyscyplinach w rozgrywkach na najwyższych szczeblach rywalizacji. Na terenie całego województwa w 603 klubach i 1 203 sekcjach we wszystkich kategoriach wiekowych ćwiczy 43 512 osób. Zdecydowanie najwięcej zawodników uprawia piłkę nożną (17 452), a także lekkoatletykę (3 927) i siatkówkę (3887).⁶ Sportową markę regionu tworzą także cykliczne imprezy o charakterze międzynarodowym - tenisowy turniej Pekao Szczecin Open czy też mityng lekkoatletyczny w Szczecinie. Następuje rozbudowa boisk, hal sportowych, pływalni i innych obiektów sportowych, w szczególności w ramach programu "Moje Boisko-Orlik 2012".

Przy stosunkowo niewielkiej liczbie mieszkańców (11. pozycja w kraju) województwo zachodniopomorskie wyróżnia duża liczba beneficjentów pomocy społecznej (6. pozycja). Wskaźnik ilości osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców obniżył się wprawdzie od 2004 roku, kiedy wynosił 832,2, do wartości 656,9 w roku 2008, ale nadal pozostaje na wysokim poziomie i jest wyższy od średniej wartości krajowej, wynoszącej w 2008 roku 551,3 osób. Pomoc społeczna jest świadczona przez 19 powiatowych centrów i 2 miejskie ośrodki pomocy rodzinie oraz 112 ośrodków pomocy społecznej. Na zakres potrzeb w tej dziedzinie duży wpływ mają uwarunkowania demograficzne, społeczne i kulturowe, stan zdrowia ludności oraz stopień rozwoju gospodarczego. Najczęstszymi powodami korzystania ze wsparcia są: bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Przyczyny te najczęściej występują łącznie w jednej rodzinie. W 2008 roku z pomocy społecznej skorzystało ponad 75 tys. rodzin (w tym 32 tys. na wsi), a liczba osób w tych rodzinach wyniosła 210 tys., co stanowiło 12,40% ogółu mieszkańców województwa. Ponad trzydziestoprocentowy udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ogóle mieszkańców notuje się w powiatach drawskim, szczecińskim i

⁵ Według danych Stowarzyszenia Klon/Jawor.

⁶ Dane GUS za rok 2006.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

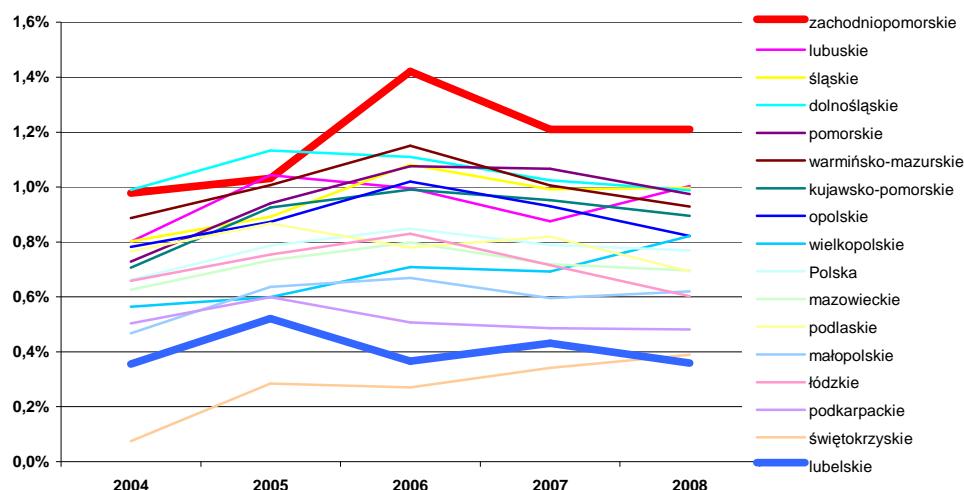
3. Kapitał społeczny

świdwińskim, natomiast najniższy w Szczecinie, powiecie polickim i Świnoujściu. Szacuje się, że liczba osób korzystających z pomocy społecznej ulegnie zmniejszeniu, przybędzie jednak osób otrzymujących pomoc z powodu bezrobocia. Szczególnie trudna sytuacja materialna dotknie rodziny wielodzietne. Ze względu na kryzys gospodarczy, a w konsekwencji rosnącą stopę bezrobocia oraz powrót mieszkańców województwa z emigracji zarobkowej do kraju, należy spodziewać się większej liczby osób wymagających wsparcia.

Poziom bezpieczeństwa publicznego w regionie jest dość zróżnicowany. Wyraźnej poprawie ulega wykrywalność sprawców popełnionych przestępstw, choć wciąż jest jedna z najniższych w kraju. Wskaźnik wykrywalności wzrósł z wartości 50,4% w roku 2004 do 66,3% w 2008 i był najwyższy w podregionie stargardzkim. Najwięcej stwierdzonych przestępstw związanych było z kradzieżami, zarazem jednak ich wykrywalność jest najniższa, zwłaszcza kradzieży samochodów. Odnotowuje się coraz więcej wykroczeń z udziałem nietrzeźwych kierowców, w tym także nieletnich. Wskaźniki obrazujące zagrożenie przestępczością wahają się od wartości 432,8 stwierdzonych przestępstw na 10 tys. mieszkańców w powiecie choszczeńskim do 201,7 w powiecie szczecineckim. Wykrywalność sprawców najwyższa jest w powiecie choszczeńskim, najniższą odnotowuje się w Szczecinie, co jest związane ze specyfiką dużego miasta i niedoborami kadrowymi policji.

W regionu dokonuje się wyraźnie najwięcej rozwodów w skali kraju przy jednocześnie utrzymującej się stałej znacznej dynamice tego niekorzystnego zjawiska.

Wykres 3. Odsetek osób rozwodzących się w ogólnej ludności aktywnej zawodowo w kraju w latach 2004-2008.

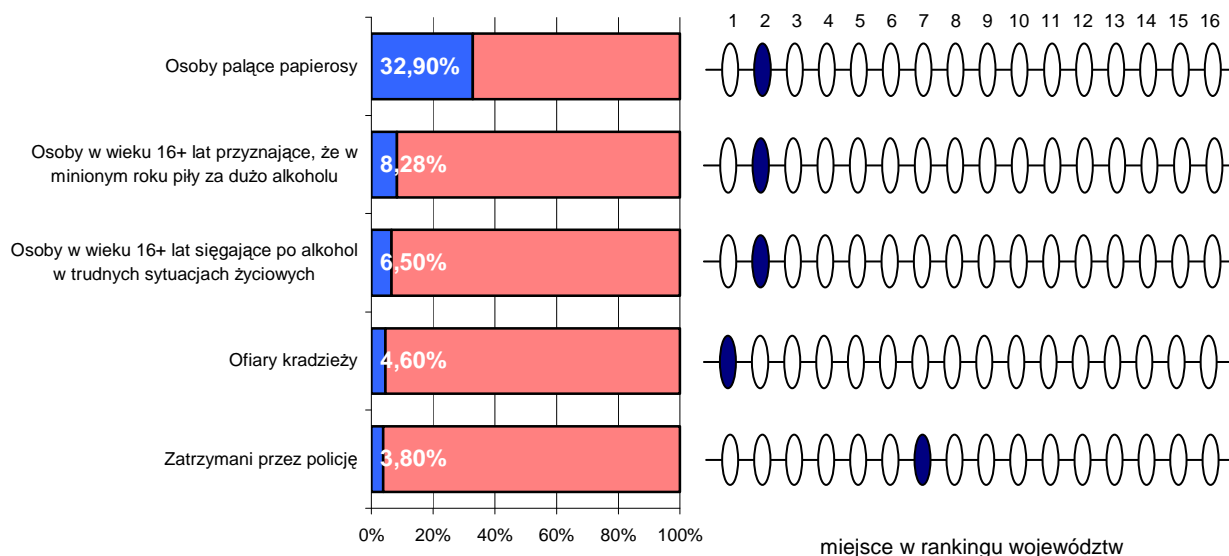
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

Niekorzystne są także inne wskaźniki dotyczące kondycji społecznej województwa. Według badań przeprowadzanych cyklicznie w ramach „Diagnozy społecznej” zajmuje ono czołowe pozycje w większości zestawień dotyczących zachowań autodestrukcyjnych, w tym palenia papierosów, spożycia alkoholu, zażywania narkotyków, a także doświadczania zjawiska przestępczości.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

3. Kapitał społeczny

Wykres 4. Zestawienie wybranych parametrów związanych z zachowaniami autodestrukcyjnymi w województwie zachodniopomorskim na tle innych województw w 2009 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu „Diagnoza Społeczna 2009. Warunki i jakość życia Polaków” przygotowanego przez Radę Monitoringu Społecznego.

Polityka społeczna prowadzona w województwie ma na celu podniesienie poziomu życia mieszkańców, szczególnie tych, którzy ze względu na trudną sytuację życiową nie są w stanie samodzielnie zaspokoić podstawowych potrzeb bytowych, a przez to nie mogą uczestniczyć, lub mają ograniczony udział w życiu rodzinnym, zawodowym i społecznym. Obszary problemowe wymagające interwencji i zastosowania instrumentów polityki społecznej to: długotrwałe bezrobocie, kryzys rodziny, uzależnienia, ograniczony dostęp osób niepełnosprawnych do życia zawodowego i społecznego, a także starzenie się społeczeństwa. Odpowiedzią na te problemy są programy celowe ukierunkowane m.in. na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, aktywizację osób starszych, wczesną diagnozę i rehabilitację niepełnosprawnych, realizowane w głównej mierze przez organizacje pozarządowe. Powiatowe centra pomocy rodzinie oraz ośrodki pomocy społecznej realizują aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, do których należą: kontrakt socjalny, prace społecznie użyteczne i programy wychodzenia z bezdomności. Instytucje organizują także kluby i centra integracji społecznej, działają na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, np. spółdzielni socjalnych. Inne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu to głównie działania w ramach Klubów Pracy, wolontariatu oraz programy usamodzielnienia wychowanków domów dziecka.

Podjęmowane są działania ograniczające negatywne skutki społeczne nadmiernego używania substancji psychoaktywnych. Wspierany jest rozwój i większa dostępność do usług terapeutycznych dla osób uzależnionych i współuzależnionych m.in. poprzez dotowanie i usprawnianie pracy stacjonarnych placówek leczenia odwykowego, podnoszenie jakości prowadzonej terapii i kwalifikacji zawodowych kadry. Prowadzona jest współpraca administracji samorządowej i państwowej oraz przedstawicieli różnych środowisk zawodowych i lokalnych w obszarach profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, przeciwdziałania przemocy, a także wdrażania programów profilaktycznych, promujących zdrowy, trzeźwy styl życia i postawy alternatywne wobec uzależnień.

Wyzwania: Programy prowadzone w ramach polityki społecznej wymagają uzupełnienia o projekty inwestycyjne. Powinny one zakładać rozwój infrastruktury społecznej, np.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

3. Kapitał społeczny

modernizację placówek opiekuńczo-wychowawczych tj. domów dziecka, świetlic socjoterapeutycznych i środowiskowych, zwłaszcza na terenach wiejskich; zakładów aktywności zawodowej dla osób niepełnosprawnych oraz form wsparcia związanych z sektorem ekonomii społecznej, takich jak: centra i kluby integracji społecznej, spółdzielnie socjalne, itp.

Obszary wymagające efektywnej interwencji to: zatrudnienie, aktywizacja i integracja społeczna, a także rozwój różnego rodzaju środowiskowych form wsparcia, szczególnie na wsi. Równie istotne jest wzmocnienie kadr pomocy społecznej poprzez podnoszenie kwalifikacji i specjalistyczne doradztwo. Rozwiązaniu problemów służyć będą kontrakty socjalne, w tym indywidualne programy aktywnej integracji, programy aktywności lokalnej, szereg działań nastawionych na aktywizację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym m.in. tworzenie i działalność zakładów aktywności zawodowej, promocja wolontariatu i pozaszkolnych form integracji społecznej młodzieży, w szczególności świetlic środowiskowych z programem socjoterapeutycznym, poradnictwo psychologiczne, psychospołeczne i zawodowe oraz nowe metody wsparcia indywidualnego i środowiskowego.

Należy w dalszym ciągu działać na rzecz zwiększania aktywności publicznej i społecznej mieszkańców województwa, w szczególności poprzez udział w wyborach. Przedsięwzięcia nakierowane na kształtowanie postaw obywatelskich i rozwój relacji międzyludzkich powinny także służyć zmniejszaniu przestępczości i zwiększaniu bezpieczeństwa mieszkańców regionu.

Na terenach wiejskich dużą szansę stanowi efektywna współpraca partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych w ramach lokalnych grup działania.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

4. Samorząd

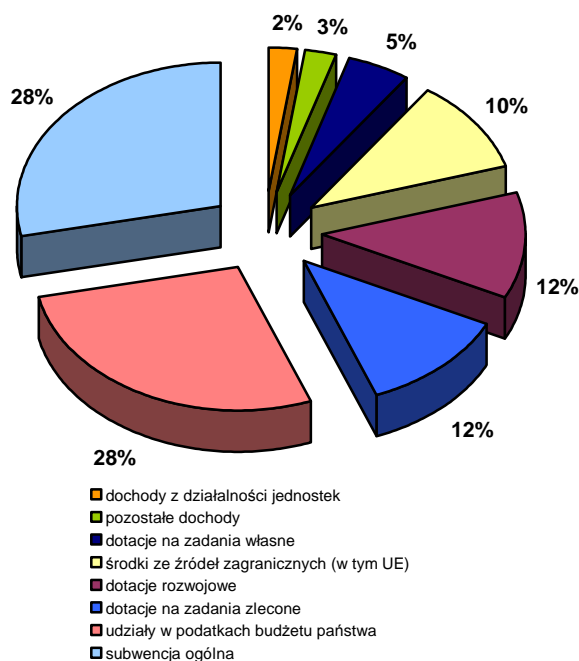
2.4. Samorząd

Samorząd województwa wykonuje zadania publiczne o charakterze wojewódzkim, w tym m.in. z obszaru edukacji publicznej, ochrony zdrowia, kultury, pomocy społecznej, modernizacji terenów wiejskich, ochrony środowiska, gospodarki wodnej oraz dróg publicznych. Jednym z ważniejszych zadań województwa samorządowego jest udział w procedurze podziału środków unijnych, głównie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich i Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

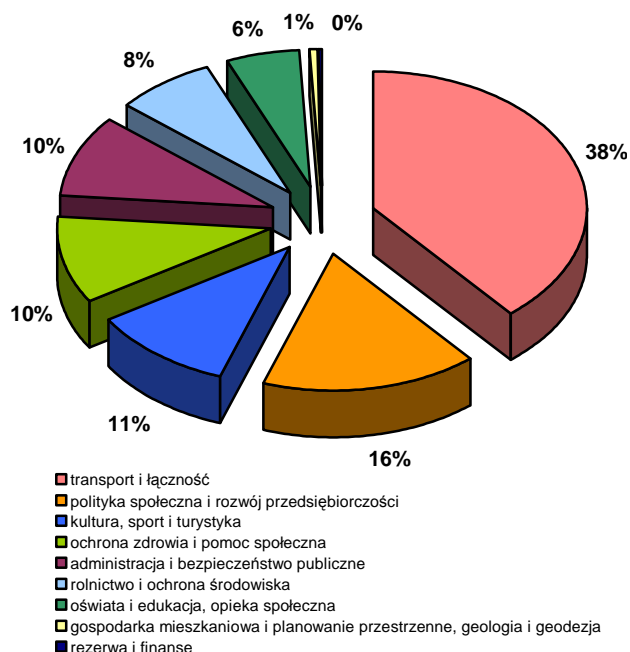
Samorząd terytorialny województwa zachodniopomorskiego tworzy 21 powiatów (w tym 3 grodzkie – Szczecin, Koszalin i Świnoujście – oraz 18 ziemskich) oraz 114 gmin (w tym 12 gmin miejskich, 50 gmin miejsko-wiejskich, 52 gminy wiejskie). W skład sejmiku województwa, który jest organem stanowiącym i kontrolnym samorządu województwa, wchodzi obecnie 30 radnych wybieranych w wyborach bezpośrednich.

Polityka regionalna jest realizowana w oparciu o budżet województwa. Całkowita kwota dochodów budżetu województwa w roku 2008 wynosiła 541 060 937 zł, zaś wydatki z budżetu województwa - 536 042 557 zł.

Wykres 5. Budżet województwa - struktura dochodów wykonanych w 2008 roku.

Wykres 6. Budżet województwa - struktura wydatków wykonanych w 2008 roku według dziedzin działalności.

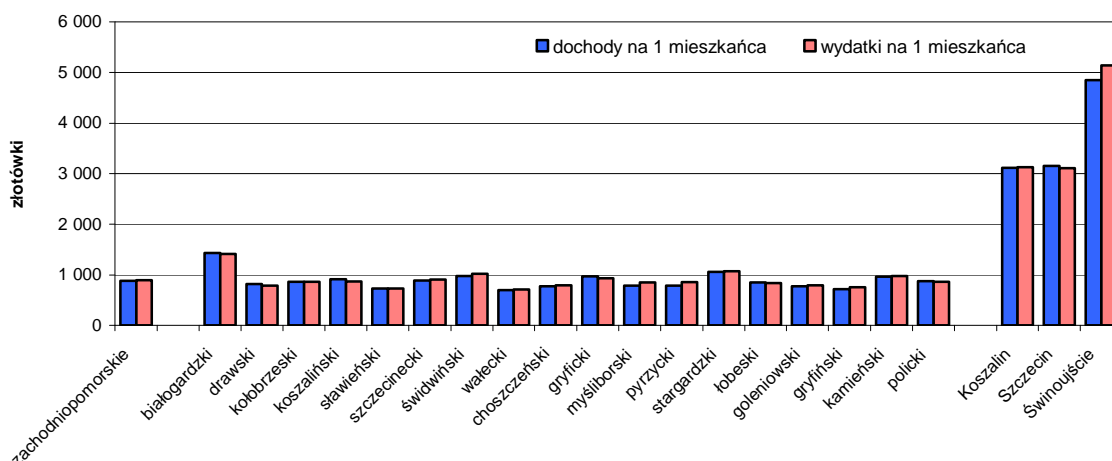
źródło: dane Wydziału Finansów i Budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego.

Wśród powiatów grodzkich, których budżet obejmuje także zadania gminne, wyraźna jest dysproporcja między Świnoujściem, gdzie dochody i wydatki oscylowały wokół kwoty 5 tys. zł przypadającej na 1 mieszkańca, a powiatami Koszalin i Szczecin (ok. 3 tys. zł na 1 mieszkańca). Wśród powiatów ziemskich jedynie białogardzki, świdwiński i stargardzki zarówno w dochodach jak i wydatkach osiągnęły w roku 2008 poziom około 1 tys. zł na 1 mieszkańca.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

4. Samorząd

Wykres 7. Dochody i wydatki na 1 mieszkańca w budżetach powiatów w 2008 roku.

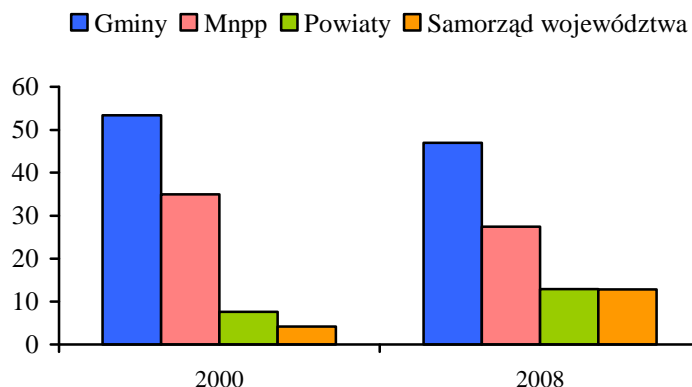
źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

Przeciętne dochody wykonane *per capita* gmin województwa zachodniopomorskiego (bez miast na prawach powiatu) w 2008 roku kształtowały się na poziomie 2 724,6 zł. W połowie gmin wykonane dochody oscylowały wokół kwoty 2,5 tys. zł, w zaledwie pojedynczych gminach dochodziły do kwoty 5 tys. zł.

Poziom dochodu budżetu województwa na 1 mieszkańca w 2008 roku wynosił 319,60 zł, natomiast wydatki w tym samym zakresie wynosiły 316,63 zł. Średnia krajowa wartość odsetka dochodów podatkowych województw z tytułu podatków od osób fizycznych i prawnych w ogóle dochodów na przestrzeni lat 2004-2008 spadła z wartości bliskiej 95% do 76,3%. W województwie spadek w analogicznym okresie był jeszcze wyższy i wyniósł 30,3 punktu procentowego.

Ciężar wydatków inwestycyjnych spoczywa na gminach. Zarazem zauważalny jest wzrost udziału województwa i powiatów w poziomie tych wydatków.

Wykres 8. Proporcje wydatków inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego województwa zachodniopomorskiego w latach 2000 i 2008 (%).

źródło: „Ekspertyza na temat wpływu światowego kryzysu ekonomicznego na sytuację społeczno-gospodarczą województwa zachodniopomorskiego i jego konsekwencji dla zadań samorządu województwa”. Uniwersytet Szczeciński. Szczecin, kwiecień 2009.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

4. Samorząd

W 2008 roku miał miejsce nieznaczny spadek dynamiki wzrostu wykonanych dochodów ogółem jednostek samorządu terytorialnego w województwie (za wyjątkiem powiatów). Przyjmując założenie o pewnym podobieństwie kształtowania się dochodów uzyskiwanych przez jednostki samorządu terytorialnego w okresach wolniejszego wzrostu gospodarczego oraz analizując kształtowanie się dochodów wykonanych w poprzednim okresie spowolnienia gospodarczego w latach 2001-2003 można założyć, że silny spadek tych dochodów może być zanotowany w latach 2010 i 2011. Intensywność i specyfika kryzysu w światowej gospodarce sprawia, że istnieje prawdopodobieństwo stosunkowo istotnego zmniejszenia się wykonanych dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego już w 2009 roku. Skala tej redukcji uzależniona będzie w dużym stopniu od tempa wzrostu gospodarczego Polski i województwa⁷.

W administracji samorządu terytorialnego w województwie zatrudnionych było w 2008 roku niemal 12 tys. osób, co stanowiło 5,4% zasobów administracji samorządowej w całym kraju i plasowało region na 10. miejscu.

⁷ Por.: „Ekspertyza na temat wpływu światowego kryzysu ekonomicznego na sytuację społeczno-gospodarczą województwa zachodniopomorskiego i jego konsekwencji dla zadań samorządu województwa”. Uniwersytet Szczeciński. Szczecin, kwiecień 2009.

2.5. Ochrona zdrowia

System ochrony zdrowia województwa zachodniopomorskiego tworzy zróżnicowana i złożona struktura publicznych i niepublicznych podmiotów dostarczających świadczenia zdrowotne w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, lecznictwa stacjonarnego i ratownictwa medycznego. Na terenie województwa na koniec 2007 roku działało 39 szpitali ogólnych i 17 zakładów opieki długoterminowej. Samorząd województwa jest właścicielem 16 zakładów opieki zdrowotnej, na które składa się 1 stacja pogotowia ratunkowego, 3 przychodnie specjalistyczne, oraz 12 jednostek opieki stacjonarnej: 9 szpitali wysokospecjalistycznych i 1 uzdrowski, 1 ośrodek terapii uzależnień i 1 zakład opiekuńczo-leczniczy. Liczba lekarzy, stomatologów, pielęgniarek i położnych w latach 2004-2007 zmniejszyła się. Wskaźnik zatrudnienia na 10 tys. mieszkańców obniżył się dla lekarzy z 25,4 do 20,5 i równa się średniej krajowej, dla lekarzy stomatologów z 5,4 do 4,9 i przewyższa średnią krajową (3,4), dla pielęgniarek z 44,5 do 43,0 i jest niższy od średniej krajowej (47,9) oraz dla położnych z 5,0 do 5,3 i również jest niższy od średniej krajowej (5,6). Podstawowa opieka zdrowotna w 2007 r. na terenie województwa zachodniopomorskiego była sprawowana przez 948 lekarzy (średni wskaźnik 5,6 na 10 tys. mieszkańców) oraz 1 381 pielęgniarek i położnych (średni wskaźnik 8,2 na 10 tys. mieszkańców jest wyższy od wartości krajowej wynoszącej 8,0). Najwyższy wskaźnik lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej odnotowano w mieście Świnoujściu (7,6) i w mieście Szczecinie (7,1), najniższy w powiecie koszalińskim (2,8) i wałeckim (3,3). Ambulatoryjna opieka specjalistyczna w województwie zachodniopomorskim funkcjonuje głównie w oparciu o bazę diagnostyczno-terapeutyczną szpitali i przychodnie specjalistyczne. Coraz większy udział w zabezpieczeniu ambulatoryjnym lecznictwa specjalistycznego mają indywidualne praktyki lekarskie. Ogółem na terenie województwa funkcjonują 1 293 publiczne i niepubliczne poradnie specjalistyczne.

Bardzo wyraźnie zauważalne jest zróżnicowanie wskaźnika ilości łóżek w szpitalach ogólnych na 10 tys. mieszkańców. W najkorzystniejszej sytuacji są Szczecin (84 łóżka w 2007 roku) i Koszalin (69,5) oraz powiaty gryficki (74,1) i choszczeński (67), w najtrudniejszej powiaty gryfiński (10,4), łobeski (13,1) i kamieński (15,9). Wartość wskaźnika łóżek w szpitalach ogólnych na 10 tys. mieszkańców wynosząca 45,6 w roku 2007 dała regionowi 6. pozycję w kraju.

Ratownictwo medyczne w województwie funkcjonuje na bazie 7 stacji pogotowia ratunkowego o znacznie zróżnicowanych zasobach i obszarze działania. Jedną z nich, Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w Szczecinie, obejmuje swoim zasięgiem 15 powiatów. Wszystkie stacje dysponują ogółem 80 zespołami ratownictwa medycznego, w tym 38 specjalistycznymi i 42 podstawowymi. Na jeden zespół ratownictwa medycznego przypada przeciętnie ponad 21 tys. mieszkańców, przy czym w powiecie polickim wskaźnik wynosi 33,2 tys. mieszkańców, a w powiecie kamieńskim niecałe 12 tys.

Województwo zachodniopomorskie należy do regionów o najwyższej liczbie sanatoriów i szpitali uzdrowskich, które zlokalizowane są głównie w strefie nadmorskiej. Największą liczbę kuracjuszy z Polski i z zagranicy przyjmują placówki w Kołobrzegu, będącym największym krajowym uzdrowskiem, w Świnoujściu, Kamieniu Pomorskim i Połczynie Zdroju. Przyjmując 22,45% wszystkich pacjentów szpitali uzdrowskich w skali kraju region zajmuje 1. pozycję.

W regionie utrzymuje się najwyższy w kraju wskaźnik umieralności niemowląt na 1 tys. urodzeń, pomimo że od 2004 roku spadł z wartości 7,8 do 7,4 w roku 2007. W Polsce wskaźnik wyniósł 6,8 w roku 2004 i 5,9 w roku 2007. Również odsetek urodzeń noworodków z niską masą urodzeniową w województwie stale przewyższa wskaźniki krajowe i wynosi 7, dla Polski – 6,1. Stopniowo wydłuża się długość życia mieszkańców regionu i wynosi 70,6 lat

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

5. Ochrona zdrowia

dla mężczyzn i 79,2 lat dla kobiet. Główną przyczyną zgonów są nowotwory i choroby układu krążenia i oddechowego. Od 2004 roku coraz więcej osób leczonych było w stacjonarnych placówkach opieki zdrowotnej, w zakładach opiekuńczo-leczniczych oraz pielęgnacyjno-opiekuńczych. Zwiększa się także liczba pacjentów hospicjów i podopiecznych placówek stacjonarnej pomocy społecznej. Wydłuża się kolejka oczekujących na umieszczenie w domu pomocy społecznej – ze 102 osób w roku 2005 do 193 w 2007 roku.

Na programy profilaktyki zdrowotnej od 2004 roku samorząd województwa przeznaczył łącznie 888,1 tys. złotych, w większości na profilaktykę chorób nowotworowych i układu krążenia, a także HIV i AIDS.

Wyzwania: W najbliższej przyszłości system ochrony zdrowia kształtować będą następujące czynniki: postępująca tendencja starzenia się społeczeństwa i wskaźniki demograficzne, wzrost zachorowalności i umieralności z powodu chorób wieku podeszłego, rzeczywiste potrzeby zdrowotne wynikające z aktualnej sytuacji epidemiologicznej, prognozowany niedobór kadr medycznych, systematycznie zachodzące zmiany liczby i struktury łóżek, niedostateczna liczba miejsc opieki długoterminowej i psychiatrycznej, poziom finansowania świadczeń zdrowotnych, przekształcenia i komercjalizacja placówek.

Sektor ochrony zdrowia wymaga współpracy innych branż. Najważniejszym zagadnieniem jest poprawa stanu zdrowia społeczeństwa, zwłaszcza wskaźników dalszego trwania życia, w stopniu zmniejszającym dystans istniejący pomiędzy Polską i średnim poziomem stanu zdrowia w krajach Unii Europejskiej. Szczególnej uwagi wymaga opieka długoterminowa i paliatywna. Zwiększająca się populacja osób starszych i zapadających na przewlekłe choroby wymagać będzie szerszego dostępu do specjalistycznych świadczeń i usług. Konieczne jest zmniejszenie zachorowalności i umieralności spowodowanej nowotworami złośliwymi, chorobami układu krążenia, urazami i wypadkami oraz umieralności niemowląt. Opieka zdrowotna powinna być dostosowana do dynamiki długookresowych trendów demograficznych i epidemiologicznych. Finansowanie świadczeń zdrowotnych i alokacja środków powinny być oparte na zasadach opłacalności i optymalnej jakości. Niezbędne jest kształcenie i doskonalenie kadry medycznej, w tym utrzymanie równomiernego i systematycznego naboru na specjalizacje lekarskie. Powinny być wprowadzane nowoczesne technologie diagnostyczne i terapeutyczne, a baza sprzętowa i aparaturowa systematycznie odnawiana. Konieczne są stałe remonty i modernizacje poprawiające stan sanitarny oddziałów szpitalnych. Należy zapewnić równomierny dostęp do ratownictwa medycznego i podjąć starania o zachowanie warunków sprzyjających utrzymaniu lecznictwa uzdrowiskowego. Zwiększenie efektywności zaangażowanych środków doprowadzi w przyszłości do nieuniknionego ograniczenia ilości zakładów.

Programy realizowane przez samorząd województwa mają charakter długotrwałego procesu inwestowania w zdrowie mieszkańców. Najistotniejsze efekty to zwiększenie zaangażowania społecznego, podniesienie poziomu wiedzy, a przede wszystkim zwiększenie liczby kompetentnych realizatorów zadań profilaktycznych i liczby dostępnych programów w tym zakresie.

2.6. Kultura

Głównymi ośrodkami kulturalnymi województwa są Szczecin i Koszalin, gdzie ma siedzibę całość teatrów, filharmonii oraz większość muzeów. Nasycenie i stan sieci instytucji kultury w regionie są bardzo zróżnicowane. Niedostatki widoczne są zwłaszcza na terenach wiejskich, oddalonych od większych miast, gdzie oprócz trudności w dostępie do instytucji kultury zauważalna jest mała świadomość kulturowa mieszkańców i brak nawyków uczestnictwa w kulturze. Na niski potencjał kulturowy tych obszarów składa się także zły stan infrastruktury i niedostateczna ilość inicjatyw podejmowanych przez mieszkańców lub lokalnych animatorów kultury.

Często jedynym ośrodkiem kultury na terenach wiejskich jest biblioteka, a świetlice lub domy kultury, których podstawową funkcją jest umożliwienie uczestnictwa w różnych formach kultury mieszkańcom małych miejscowości i wsi, nie spełniają swych zadań. W regionie znajduje się 427 domów i ośrodków kultury, klubów oraz świetlic, a także 482 biblioteki i punkty biblioteczne, w tym 324 na wsi. Czytelnicy z terenów wiejskich stanowią jednak tylko 20% ogółu. Niepokojącym zjawiskiem jest spadająca liczba czytelników i wypożyczeń. Średnio w ciągu roku mieszkaniec województwa wypożycza 18 książek (na wsi 22). Liczba czytelników w przeliczeniu na 1 tys. ludności spadła z wartości 195 w 2004 do 167 osób w 2008 r. Niski jest poziom informatyzacji gminnych bibliotek

W regionie działa 7 teatrów, w tym 6 dramatycznych i 1 lalkowy, 1 muzyczny oraz 2 filharmonie. Łącznie dysponują 2 961 miejscami na widowni. W roku 2008 odbyło się 1 999 przedstawień i koncertów, które obejrzało ponad 477 tys. widzów. Statystyczny wskaźnik liczby widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców osiągnął wartość 282 osób.

Na terenie województwa funkcjonują 22 muzea, w tym m. in. 11 regionalnych, 5 historycznych, 2 przyrodnicze. W roku 2008 odwiedziło je ponad 360 tys. osób, z czego nieco ponad 30% stanowiły zorganizowane grupy młodzieży szkolnej. Spośród 15 galerii prezentujących sztukę współczesną 8 należy do sektora publicznego. Liczba zwiedzających wystawy wyniosła łącznie 86 tys. osób. Organizowane od 2005 roku Europejskie Noce Muzeów spotykają się z bardzo dużym zainteresowaniem i cieszą się coraz wyższą frekwencją.

Sieć kin w województwie tworzą 24 placówki stałe i 36 sal projekcyjnych, z czego odpowiednio 19 i 31 znajduje się w miastach. Wskaźnik liczby widzów w kinach w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców wynosi 819 osób. Województwo zajmuje 10. miejsce pod względem liczby widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych oraz 8. pozycję pod względem liczby widzów w kinach. Frekwencja w kinach jest zbliżona do średniej krajowej.

Na bogactwo kulturowe składają się liczne obiekty zabytkowe, umiejscowione na terenie całego regionu. Są to głównie obiekty sakralne (m.in. zespoły poklasztorne, kościoły, cmentarze), budynki mieszkalne, w tym charakterystyczne w zabudowie ryglowej, obwarowania miejskie, kompozycje krajobrazowe, parki dworskie, pałace i folwarki oraz obiekty pomilitarne. Stan techniczny zachowanych obiektów kwalifikuje część z nich do remontu.

Oferta kulturalna jest bogata i zróżnicowana w większych miastach, gdzie obok instytucji państwowych, funkcjonują liczne organizacje i stowarzyszenia podejmujące i promujące przedsięwzięcia o randze wojewódzkiej czy nawet ogólnopolskiej. Dzięki tym działaniom wspierana jest twórczość artystów regionalnych, współpraca, dialog i kulturowa różnorodność. Ilość i zróżnicowanie imprez i wydarzeń podejmowanych w regionie umożliwia uczestnictwo szerokiej publiczności, zarazem jednak stosunkowo duża liczba uczestników wskazuje na konieczność rozszerzenia i uatrakcyjnienia oferty i zwiększenia

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

6. Kultura

dostępu dla większych grup, nie tylko mieszkańców, ale także odwiedzających województwo turystów, głównie z Niemiec.

Największe i najbardziej znane imprezy kulturalne odbywające się w województwie to m.in. festiwale organowe w Kamieniu Pomorskim, Świnoujściu, Koszalinie i Szczecinie, Ińskie Lato Filmowe w Ińsku, Międzynarodowe Spotkania Młodego Teatru OKNO, Ogólnopolski Przegląd Teatrów Małych Form Kontrapunkt, Turniej Tenorów, Wiosenne Koncerty Gitarowe, Requiem na Cmentarzu Centralnym, Festiwal Artystów Ulicy, Ogólnopolski Konkurs Baletowy, Szczecin Music Fest i Dni Morza w Szczecinie, Festiwal Artystyczny Młodzieży Akademickiej FAMA oraz Międzynarodowy Festiwal Piosenki Morskiej „Wiatrak” w Świnoujściu, Festiwal Piosenki Poetyckiej im. Jacka Kaczmarskiego „Nadzieja” w Kołobrzegu, Międzynarodowy Festiwal Pieśni Chóralnej i Międzynarodowy Festiwal Gwiazd w Międzyzdrojach, Festiwal Wikingów w Wolinie, Folk, Blues & Country Festiwal w Sułominie, Koszaliński Festiwal Debiutów Filmowych „Młodzi i Film”, Europejski Festiwal Filmowy „Integracja ty i ja” oraz Światowy Festiwal Chórów Polonijnych w Koszalinie.

Wyzwania: Kierunki działania samorządu województwa w zakresie kultury i ochrony jej dóbr stawiają sobie jako główny cel stały rozwój intelektualny i cywilizacyjny społeczności Pomorza Zachodniego oraz systematyczny wzrost potencjału kulturalnego regionu. Tak zdefiniowany cel zakłada szeroką i ścisłą współpracę samorządów i organizacji III sektora, działających lokalnie na poziomie powiatów i zajmujących się animowaniem życia kulturalnego małych miast i obszarów wiejskich. Zaangażowanie organizacji pozarządowych w upowszechnianie kultury i aktywizację uczestnictwa kulturowego jest konieczne zwłaszcza na terenach peryferyjnych i zagrożonych marginalizacją.

Stopniowo zmienia się model udziału społeczeństwa w kulturze. Coraz większą rolę będzie w tej dziedzinie odgrywał Internet, jako kanał obiegu dzieł i informacji.

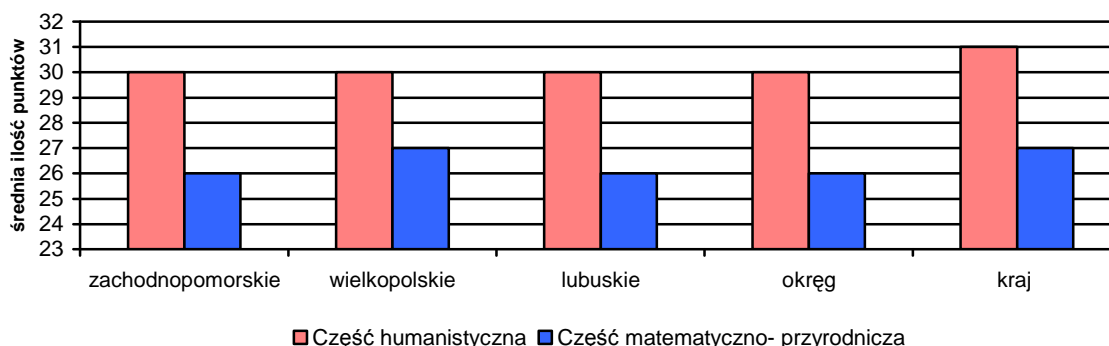
2.7. Edukacja

Dostępność wychowania przedszkolnego jest w regionie niewystarczająca. Dysproporcje w upowszechnieniu wychowania przedszkolnego między miastem a wsią skutkują pogłębianiem się edukacyjnej przepaści i zmniejszeniem szans oświatowych. Wychowaniem przedszkolnym jest objęta mniej niż połowa dzieci, z wyjątkiem Szczecina, Koszalina i Świnoujścia, jednak również w dużych miastach liczba przedszkoli i ich standard nie są zadowalające. W całym województwie do przedszkola uczęszcza 45% dzieci w wieku 3-6 lat, przy czym w Koszalinie ich odsetek wynosi 73%, w Świnoujściu – 65%, podczas gdy w powiecie stargardzkim 26%, a w powiecie pyrzyckim 28%. Wyższą wartość wskaźnika odnotowano w 8 województwach, najwyższą w opolskim – blisko 70%. Wskaźnik objęcia opieką przedszkolną dla Polski w 2008 roku wyniósł niewiele ponad 50%.

Liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych w regionie powoli i systematycznie spada, co jest naturalną konsekwencją zachodzących procesów demograficznych. Wskaźniki powszechności kształcenia na poziomie podstawowym i gimnazjalnym należą do wyższych w kraju, zarazem są dość zróżnicowane w obrębie samego województwa. Czynnikiem wpływającym na ich wartość jest dostępność szkół, zwłaszcza na terenach wiejskich, warunki nauczania, wyposażenie i stan techniczny placówek oraz sytuacja materialna uczniów. Wskaźniki skolaryzacji brutto⁸ na poziomie szkół podstawowych wyniosły 100,83% w 2004 roku i 97,52% w 2008 roku, na poziomie gimnazjalnym 103,13% w 2004 roku i 101,97% w 2008 roku.

Wyniki egzaminu gimnazjalnego uczniów regionu są niższe od krajowych w obu jego częściach.

Wykres 9. Wyniki punktowe egzaminu gimnazjalnego w województwach okręgu w 2008 roku.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu i Centralnej Komisji Egzaminacyjnej.

Bardzo wyraźna jest zależność wysokości wyników egzaminów od miejsca zamieszkania uczniów. Zdecydowanie najwięcej punktów na egzaminach zdobywają gimnazjaliści z dużych miast. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w 2008 roku dla części humanistycznej były zbliżone do wartości krajowej w powiecie pyrzyckim, kamieńskim i kołobrzesckim; dla części matematyczno-przyrodniczej w powiecie gryfickim, kołobrzesckim świdwińskim. Wynik wyższy od krajowego uzyskali tylko uczniowie Szczecina. W pozostałych powiatach wyniki obu części egzaminu były dużo niższe od średniej krajowej.

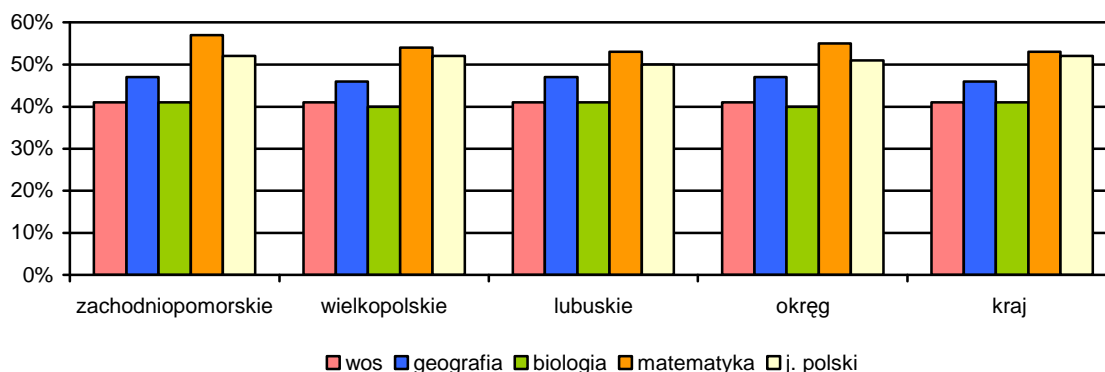
⁸ Wskaźnik skolaryzacji brutto jest to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

7.Edukacja

Poziom zdawalności egzaminu maturalnego jest zróżnicowany w zależności od typu szkoły. W roku 2008 maturę zdało 78,7% absolwentów, przy czym najlepiej radzą sobie uczniowie liceów ogólnokształcących i techników, najslabiej liceów profilowanych i szkół uzupełniających. Zdawalność powyżej średniej krajowej (79%) odnotowano w Szczecinie, Świnoujściu, Koszalinie, w powiecie kołobrzeskim, szczecineckim, stargardzkim oraz wałeckim. Najmniej maturzystów, poniżej 70%, zdało egzamin w powiecie gryfińskim, polickim, kamieńskim, gryfickim, koszalińskim i sławieńskim. Zachodniopomorscy uczniowie wypadli najlepiej na tle okręgu podczas egzaminu z języka obcego oraz matematyki. Najczęściej wybieranym przedmiotem jest wiedza o społeczeństwie, geografia oraz biologia.

Wykres 10. Wyniki procentowe egzaminu maturalnego w województwach okręgu w 2008 roku.

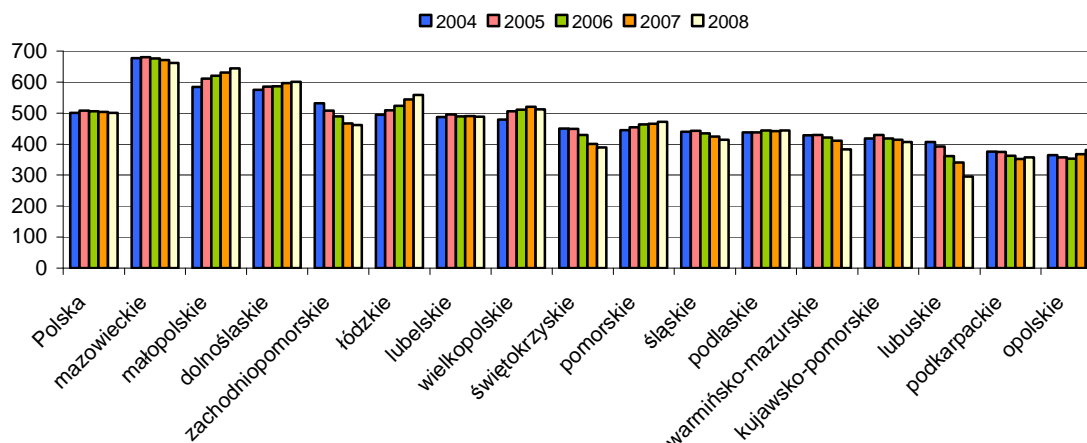
źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu i Centralnej Komisji Egzaminacyjnej.

W regionie działają 22 szkoły wyższe, zarówno publiczne jak i niepubliczne. Na dość wyrównanym poziomie utrzymuje się zainteresowanie kierunkami studiów. Stale najbardziej popularne są nauki społeczne oraz ekonomia i administracja, w nieco mniejszej mierze kierunki humanistyczne, pedagogiczne, prawne, medyczne i informatyczne, maleje zainteresowanie kierunkami inżynierijno-technicznymi.

Liczba studentów w województwie w 2008 roku ogółem wynosiła 78 tys. osób, w tym 43,5 tys. kobiet, liczba absolwentów odpowiednio 17 tys. oraz 11 tys. Najwięcej studentów posiada Uniwersytet Szczeciński oraz Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny, utworzony w 2009 roku z połączenia Politechniki Szczecińskiej i Akademii Rolniczej. Największą uczelnią w Koszalinie jest Politechnika Koszalińska, kształcąca studentów także na kierunkach przyrodniczych, humanistycznych oraz artystycznych. Liczba studentów szkół wyższych w województwie ciągle nie odbiega znacząco od poziomu innych regionów, jednak w latach 2004-2008 wskaźnik ten systematycznie zmniejszał się z 532 do 462, schodząc poniżej średniej krajowej (501) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej 7.Edukacja

Wykres 11. Studenci szkół wyższych na 10 000 mieszkańców w poszczególnych województwach w latach 2004-2008.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

Spadek ten był efektem z jednej strony wstępowania w wiek akademicki pokolenia niżej demograficznego, a z drugiej ułatwień w wybieraniu przez absolwentów szkół średnich uczelni w innych regionach kraju. Obecnie szkoły wyższe prowadzić muszą intensywne kampanie promocyjne, aby zachęcić nowych studentów do wstąpienia w ich szeregi. Starano się także dostosować programy kształcenia do potrzeb rynku pracy. Pomimo tego, w latach 2004-2008 liczba filii i punktów konsultacyjnych uczelni wyższych w województwie zmniejszyła się z 24 do 21.

Wskaźnik kształcenia ustawicznego wynoszący w 2004 roku 5,2% i w 2008 roku 5,5% daje regionowi 2. pozycję w kraju po województwie mazowieckim. W kształceniu ustawicznym uczestniczą raczej osoby pracujące chcące podnieść swoje kwalifikacje niż bezrobotni z niskimi kwalifikacjami zawodowymi.

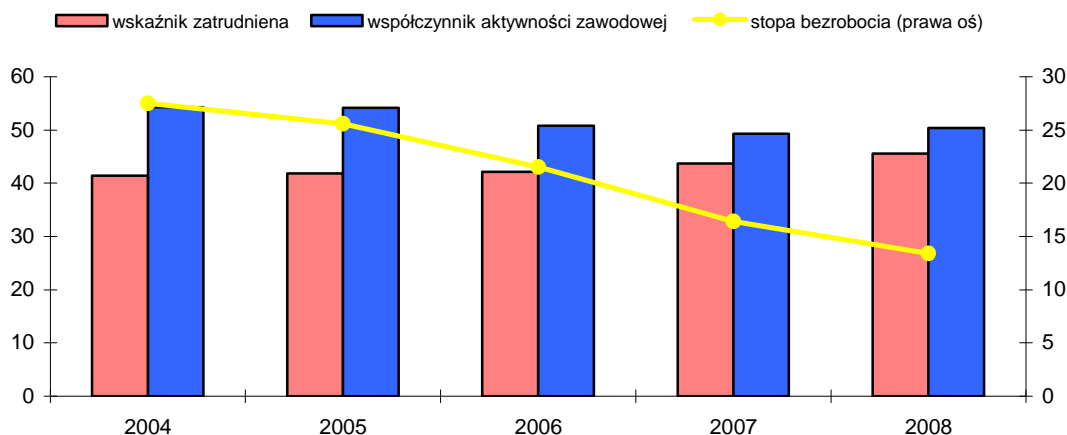
Wyzwania: W najbliższych latach spodziewany jest spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, co przełoży się na liczbę uczniów wszystkich szczebli kształcenia. Zmianom demograficznym towarzyszyć będą przemiany w strukturze placówek oświatowych, systemie nauczania oraz zainteresowaniu uczniów i studentów konkretnymi formami i kierunkami kształcenia.

Aby właściwie ukierunkować wybory edukacyjne młodzieży i przyszłe losy zawodowe absolwentów, konieczne jest upowszechnienie doradztwa zawodowego, począwszy od szkół gimnazjalnych, oraz wsparcie akademickich biur karier. Należy zapewnić szerszą i lepszą dostępność do placówek wychowania przedszkolnego, zwłaszcza w kontekście planowanych reform i obowiązkowej edukacji przedszkolnej dla pięcioletków i szkolnej dla sześciolatków. Istotne są działania zmierzające do podniesienia poziomu nauczania, mierzonego wynikami z egzaminów gimnazjalnych, zwłaszcza w części matematyczno-przyrodniczej. Wyzwaniem jest także zatrzymanie najzdolniejszych uczniów i zachęcenie ich do podjęcia nauki w szkołach wyższych w regionie.

2.8. Rynek pracy

Poprawa sytuacji na zachodniopomorskim rynku pracy wynikała z ogólnej zmiany kondycji makroekonomicznej kraju, jednak w regionie wciąż odnotowuje się niezadowalający poziom aktywności ekonomicznej: wysokie bezrobocie, niskie zatrudnienie i bardzo wysoka bierność zawodową.

Wykres 12. Aktywność ekonomiczna mieszkańców województwa w latach 2004-2008

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

Stopa bezrobocia w województwie obniżyła się z 23,8% w roku 2004 do 13,4% w roku 2008, przy średniej krajowej wynoszącej odpowiednio 19% i 9,5%. Pomimo tak znaczącego spadku bezrobocie w województwie pozostaje jednym z najwyższych w Polsce. Trudniejsza sytuacja występuje w województwie warmińsko-mazurskim i świętokrzyskim.

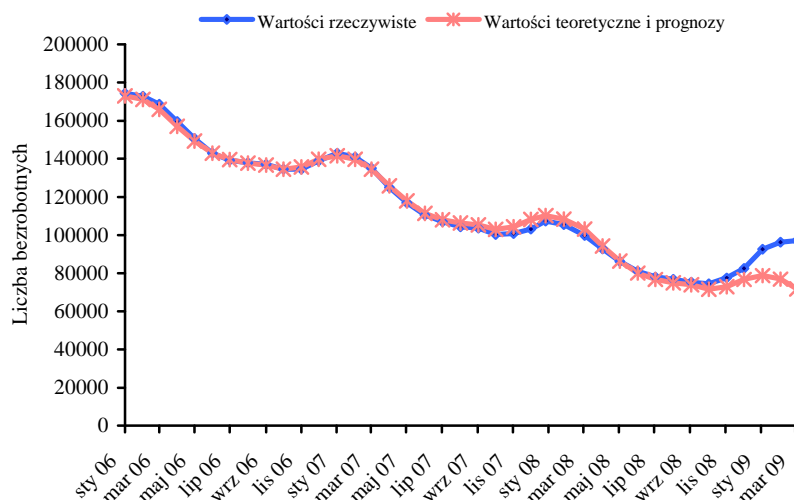
Większość bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym lub niższym oraz zasadniczym zawodowym, nieposiadające stażu pracy ani kwalifikacji zawodowych. Ponad połowa bezrobotnych to osoby bezrobotne długotrwale, niepracujące dłużej niż rok. Zarówno niskie wykształcenie i niespełnianie oczekiwań pracodawców kwalifikacje bezrobotnych, jak i długie okresy pozostawania poza rynkiem pracy, stanowią poważne przeszkody w aktywizacji zawodowej bezrobotnych. Porównywalna z dochodami z pracy zawodowej wysokość różnego rodzaju świadczeń i transferów socjalnych jest dodatkową zachętą do pozostawania w bezrobociu lub podejmowania pracy nierejestrowanej. Poważnym problemem regionu jest wysokie bezrobocie, w tym także ukryte, wśród ludności wiejskiej, wynoszące ponad 12%. Charakterystyczne jest duże zróżnicowanie przestrzenne wysokości stopy bezrobocia. Najwyraźniejsza poprawa na rynku pracy nastąpiła w podregionie stargardzkim, gdzie bezrobocie obniżyło się o 16 punktów procentowych (z 34,6% w 2004 roku do 18,6% w roku 2008) i podregionie koszalińskim, gdzie różnica wyniosła blisko 15 punktów procentowych (z 32% w roku 2004 do 17,1% w 2008 roku).

Przełom lat 2008/2009 przyniósł nieoczekiwane pogorszenie sytuacji na rynku pracy, spowodowane światowym kryzysem gospodarczym. Stopa bezrobocia w grudniu 2008 roku wyniosła w regionie 13,4%, w styczniu 2009 już 14,8%. Z początkiem roku 2009 nastąpił wzrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych w województwie. W pierwszym kwartale 2009 roku był znacznie wyższy niż przeciętnie w analogicznym okresie w latach wcześniejszych.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

8. Rynek pracy

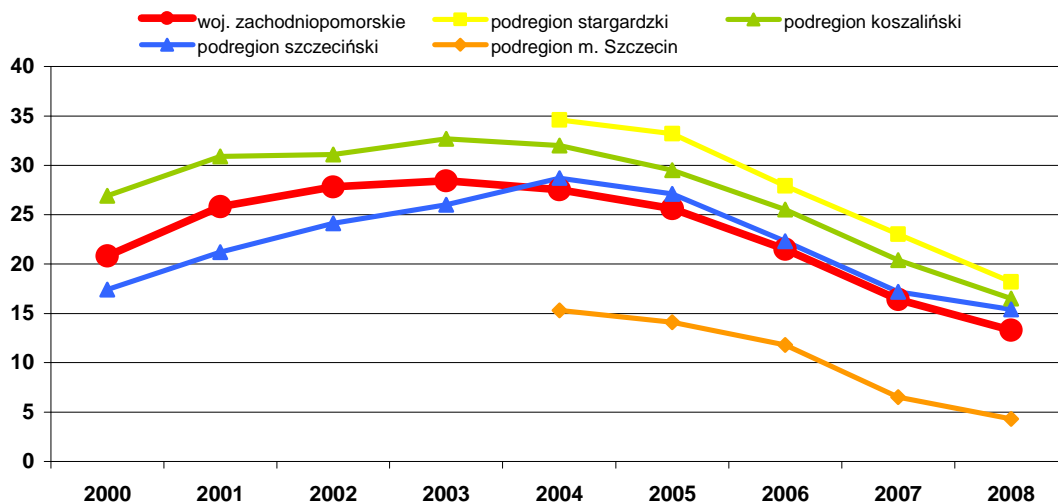
Wykres 13. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w województwie (wartości rzeczywiste i oraz prognozy).

źródło: Raport z ekspertyzy na temat wpływu światowego kryzysu ekonomicznego na sytuację społeczno-gospodarczą województwa Zachodniopomorskiego i jego konsekwencji dla zadań samorządu województwa. Szczecin 2009.

Przestrzenne zróżnicowanie lokalnych rynków pracy przekłada się na szanse rozwojowe, a w dalszej perspektywie na tempo rozwoju gospodarczego całego województwa. Stopa bezrobocia rejestrowanego przekracza średnią wojewódzką w trzech spośród czterech podregionów województwa, przy czym najtrudniejsza sytuacja dotyczy podregionu stargardzkiego. Bezrobocie jest tutaj najwyższe i obniża się w najwolniejszym tempie, mimo wielu inwestycji i działań aktywizujących lokalnych przedsiębiorców do zwiększania zatrudnienia. Należy jednak pamiętać, że podregion ten obejmuje powiaty o wysokim bezrobociu strukturalnym, w których stopa bezrobocia rejestrowanego nierzadko przekracza 20%, a w minionych latach sięgała nawet 40%.

Wykres 14. Stopa bezrobocia rejestrowanego w podregionach województwa zachodniopomorskiego.

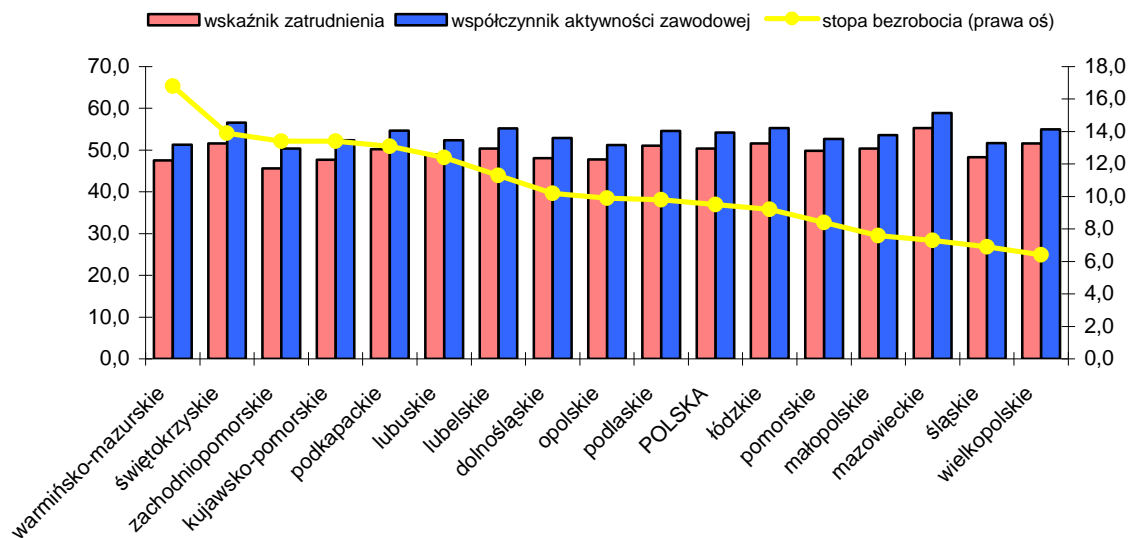
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

8. Rynek pracy

Współczynnik aktywności zawodowej wynosi w regionie 50,4% i jest najniższy w całym kraju. Średnia wartość dla Polski to 54,2%. Również wskaźnik zatrudnienia jest w województwie najniższy w kraju i wynosi 45,6%.

Wykres 15. Aktywność ekonomiczna mieszkańców poszczególnych województw w 2008 roku.

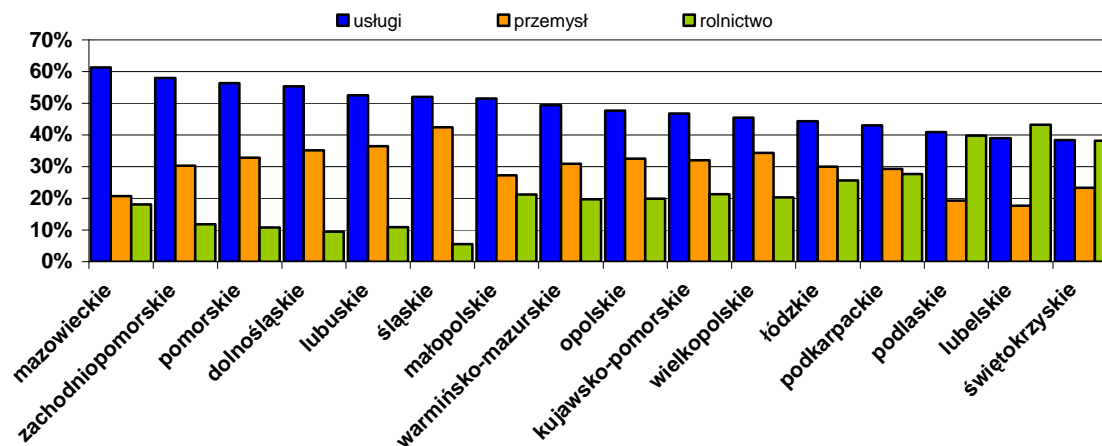

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

W roku 2008 blisko połowa z zatrudnionych pracowała na stanowiskach nierobotniczych, przy czym większość z tych stanowisk znajdowała się w sektorze publicznym. W strukturze zatrudnienia z uwagi na rodzaj wykonywanej działalności zauważalne są diametralne różnice pomiędzy trzema głównymi miastami regionu (Szczecin, Koszalin, Świnoujście), a jego pozostałymi częściami. W miastach dominującą rolę odgrywają usługi, a dla pozostałych obszarów województwa najistotniejszymi sektorami są rolnictwo i rybactwo, a także przemysł i budownictwo.

Województwo zachodniopomorskie charakteryzuje przy tym jeden z najwyższych krajów udziałów procentowych zatrudnionych w sektorze usług do pracujących ogółem. Jest to cecha rynku pracy charakterystyczna dla krajów rozwiniętych gospodarczo.

Wykres 16. Udział procentowy zatrudnionych w poszczególnych sektorach ekonomicznych w ujęciu wojewódzkim w 2008 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDR GUS.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

8. Rynek pracy

Od 2004 roku podejmowane były liczne działania nakierowane na łagodzenie negatywnych skutków bezrobocia i aktywizację lokalnego rynku pracy, zarówno w ramach programów krajowych, jak i przy znaczącym wsparciu funduszy europejskich. Wzmocniono i usprawniono funkcjonowanie publicznych służb zatrudnienia. Osoby bezrobotne otrzymały szereg możliwości skorzystania z działań podnoszących szanse zatrudnienia, w tym m.in. z licznych programów aktywizacyjnych, szkoleń czy kursów przekwalifikowujących. Wsparciem objęci zostali także mieszkańcy obszarów wiejskich. Istotną rolę odegrały działania podjęte w sferze integracji społecznej, edukacyjnej i zawodowej, skierowane do osób korzystających z pomocy społecznej i zagrożonych ubóstwem i marginalizacją. Osobom rozpoczynającym własną działalność gospodarczą przyznawano jednorazowe środki finansowe, wzmacniając tym samym lokalną przedsiębiorczość oraz samozatrudnienie. Rozwijane były strategie i instrumenty szybkiego reagowania w przypadku wystąpienia zmian gospodarczych. Zapewniono również wsparcie dla przedsiębiorstw objętych procesami zmian zachodzących w gospodarce i ich pracowników, zwłaszcza starszych i nieposiadających stosownych kwalifikacji.

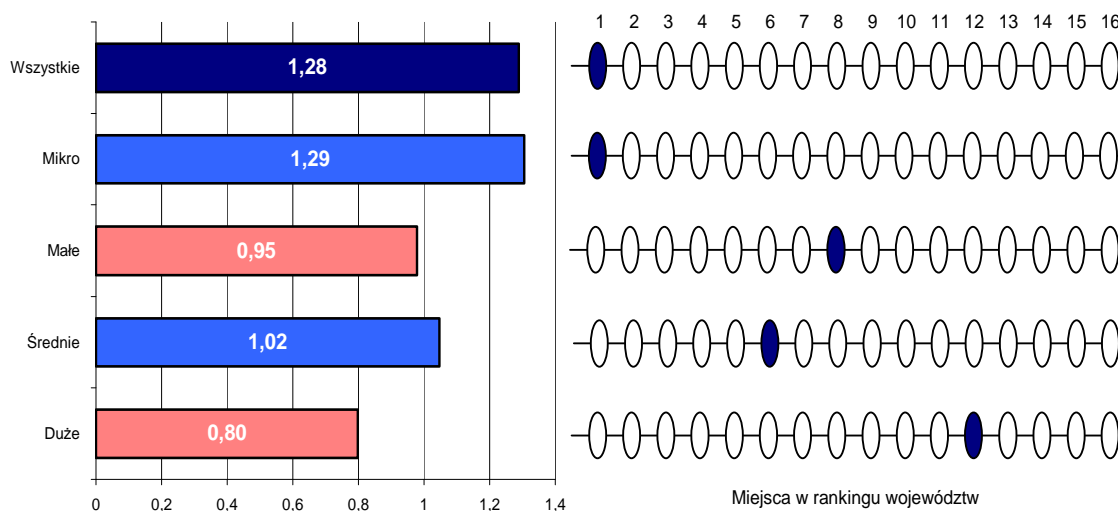
Wyzwania: Wyzwaniem strategicznym województwa zachodniopomorskiego jest dopasowanie oferty szkolnictwa zawodowego w regionie do aktualnych i przyszłych potrzeb rynku. W ramach kształtowania rynku pracy należy dążyć do aktywizacji zawodowej osób zamieszkałych na terenach wiejskich, szczególnie we wschodniej części województwa. Konieczne jest wspieranie istniejących i tworzenie nowych miejsc pracy w subregionie koszalińskim oraz ułatwienie dostępu do edukacji, zwłaszcza w najuboższych obszarach regionu. Równie istotne jest wsparcie osób w wieku powyżej 50 lat, które z powodu posiadania niedostatecznych kwalifikacji zawodowych oraz braku odpowiedniego wykształcenia, są w oczach pracodawców mało atrakcyjni jako potencjalni pracownicy. Wyzwaniem dla regionalnego rynku pracy jest zaprzestanie działalności przez Stocznnię Szczecińską Nowa i brak zamówień dla firm kooperujących z nią.

2.9. Gospodarka

W województwie zachodniopomorskim w 2008 roku zarejestrowanych było 213 124 podmiotów gospodarczych, czyli 5,7% przedsiębiorstw w Polsce ogółem. Wśród nich przeszło 45% jest aktywnych, co stanowi ponad 5% aktywnych podmiotów w kraju. Pod względem liczby zarejestrowanych firm na 1 tys. mieszkańców województwo zajmuje 1. miejsce w kraju ze wskaźnikiem wynoszącym 125,9 przy średniej krajowej 98,5. W skali regionu czołowe miejsca zajmują powiaty: kołobrzeski (178,1), powiat m. Koszalin (172,2) i powiat m. Świnoujście (169,9).

Wolniej niż w innych województwach przebiega w regionie proces przekształceń własnościowych. W okresie od 1990 do połowy 2009 roku objął on 295 przedsiębiorstw państwowych, co stanowi 56,19 % ogółu firm i jest najniższym wynikiem w skali kraju. W roku 1990 w województwie zlokalizowanych było najwięcej przedsiębiorstw państwowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Gospodarka regionu opierała się głównie na zakładach produkcyjnych. Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku Skarb Państwa był jeszcze udziałowcem 55 spółek, przy czym w 26 z nich jego udział nie przekraczał 50%, a 25 firm stanowiło jednoosobowe spółki Skarbu Państwa.

Wykres 17. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców w województwie zachodniopomorskim w odniesieniu do analogicznych wielkości dla Polski, w tym na tle innych województw w 2008 roku.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

Mikroprzedsiębiorstwa stanowią 96,2% ogółu firm w województwie (95,0% w Polsce). Intensywniej niż w całym kraju rośnie ich liczba w ogólnej liczbie przedsiębiorstw, w stosunku do roku 2004 zwiększyła się o 5,6%, podczas gdy dla całego kraju wzrost wyniósł 5,5%. Małych przedsiębiorstw w okresie 2004-2008 przybyło o 3,75% do poziomu 6 561 podmiotów. Znaczący jest odsetek przedsiębiorstw średnich (6. miejsce w kraju w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców) mimo nieznacznego spadku ich liczby – na przestrzeni lat 2004-2008 o 23 podmioty do ilości 1 331 przedsiębiorstw. W regionie działa także 167 firm dużych. Od 2004 roku ich liczba spadła o 10,0% (w Polsce o 1,5%).

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

9. Gospodarka

Tabela 1. Podstawowe dane strukturalne sektorów w województwie i w Polsce w 2007 roku.

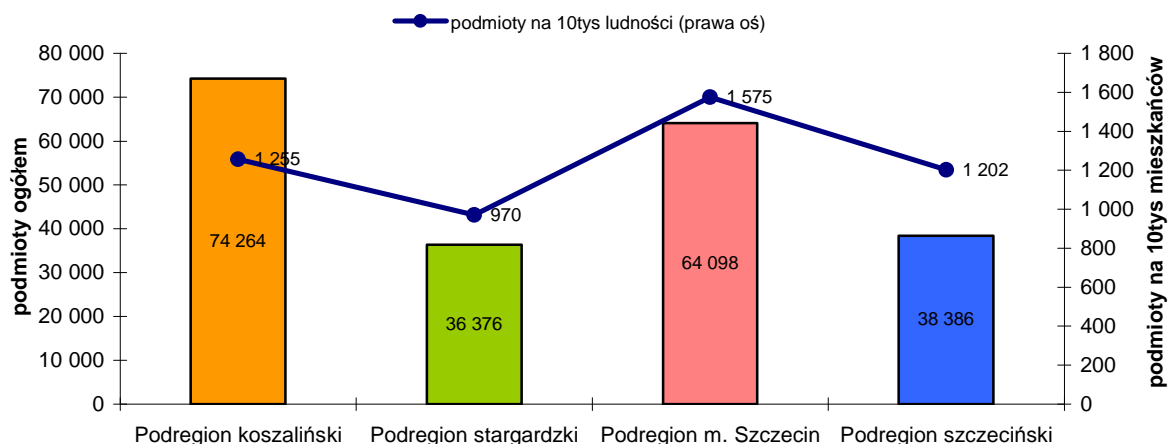
sektory	ilość przedsiębiorstw		pracujący		wartość dodana *	
	Polska	zachodniopomorskie	Polska	zachodniopomorskie	Polska	zachodniopomorskie
rolnictwo	2,55%	2,86%	15,97%	8,80%	4,25%	4,49%
przemysł	10,35%	8,05%	23,16%	22,00%	24,23%	17,85%
budownictwo	10,65%	11,18%	5,80%	6,65%	5,94%	6,68%
handel	41,41%	41,10%	16,41%	17,85%	28,23%	30,53%
usługi	35,02%	35,90%	38,63%	44,68%	37,34%	40,45%

* dane za rok 2006

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

W poszczególnych podregionach na przestrzeni lat 2005-2008 liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem zwiększała się: w podregionie szczecińskim (o 2 981 jednostek od 2005 roku), stargardzkim (o 3 011) i koszalińskim (o 1 391), natomiast w podregionie miasto Szczecin ubyło w tym okresie 1 035 podmiotów.

Wykres 18. Podmioty gospodarki narodowej ogółem i w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, według podregionów w 2008 roku.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

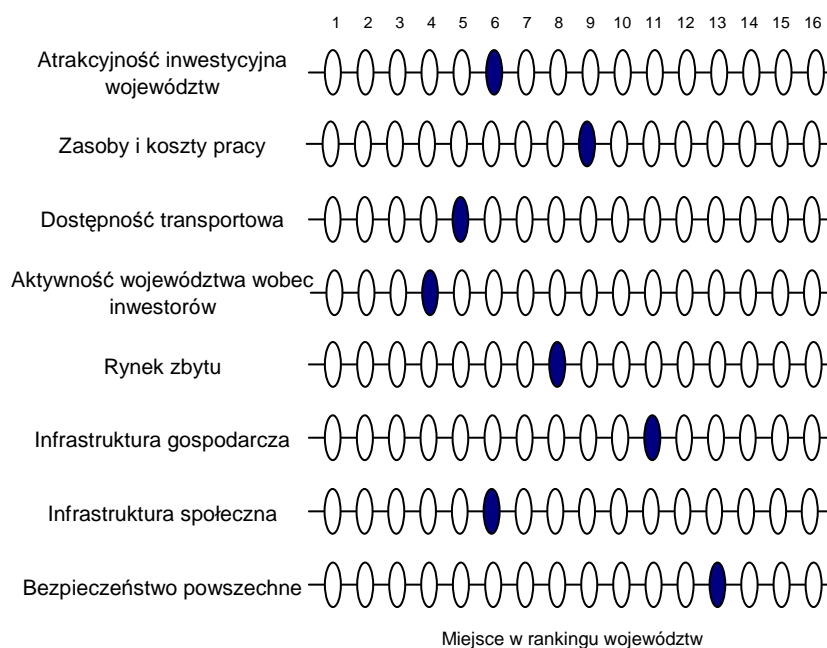
Na 350 spółek notowanych na rynku podstawowym Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie zaledwie dwie mają siedzibę w województwie zachodniopomorskim – Zakłady Chemiczne Police S.A. oraz Koszalińskie Przedsiębiorstwo Przemysłu Drzewnego S.A. w Szczecinku. Ich udział w łącznej kapitalizacji spółek na polskiej giełdzie wynosi 0,2%. Na rynku New Connect notowana jest spółka Read-Gene S.A. ze Szczecina o kapitalizacji wynoszącej 2,1% wartości całego rynku.

W klasyfikacji atrakcyjności inwestycyjnej sporządzanej przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową województwo awansowało się w 2009 roku na 6. miejsce. Największym atutem regionu z gospodarczego punktu widzenia jest jego dostępność transportowa.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

9. Gospodarka

Wykres 19. Ocena atrakcyjności inwestycyjnej województwa zachodniopomorskiego w 2009 roku*.

*zestawienie według rangi wskaźników.

źródło: opracowanie własne na podstawie raportu „Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2009”. IBnGR, Gdańsk 2009

Dla gospodarki regionu eksport stanowi istotne źródło przychodów. W 2007 roku 28 061 podmiotów z obszaru województwa zachodniopomorskiego eksportowało towary o łącznej wartości ponad 2,5 miliarda złotych. Największy udział w eksporcie ogółem miało przetwórstwo przemysłowe, które charakteryzowało się najbardziej dynamicznym wzrostem w badanym okresie. W latach 2002 - 2008 jego udział przekraczał 70% ogólnej wartości eksportu województwa. Drugą co do wielkości eksportu grupę branżową stanowiły transport, gospodarka magazynowa i łączność – od 5 do 15% udziału w ogóle eksportu.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

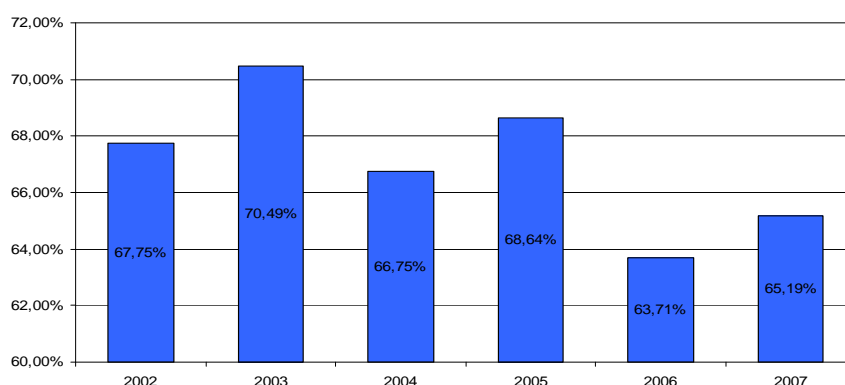
9.1 Przemysł

2.9.1. Przemysł

Przetwórstwo przemysłowe województwa zachodniopomorskiego opiera się na energetyce, przemyśle chemicznym, stoczniowym, drzewnym i meblarskim, budownictwie oraz produkcji rolno-spożywczej, w tym rybołówstwie. Dotychczas główne skupiska zakładów przemysłowych występowały w większych miastach regionu, następuje jednak stopniowe rozpraszanie produkcji w miarę powstawania stref przemysłowych lokowanych w gminach na obrzeżach miast, np. w okolicach Goleniowa, Polic, Stargardu Szczecińskiego, Karlina oraz w niedalekiej przyszłości Gryfina i Dębna. Na terenie największego w województwie Goleniowskiego Parku Przemysłowego zainwestowało ponad 40 firm. Największą inwestycją ostatnich lat jest fabryka opon firmy Bridgestone pod Stargardem Szczecińskim.

W 2007 roku produkcja sprzedana przemysłu województwa wyniosła 22 762 mln zł. Przemysł województwa skupiał 3,8% krajowego zatrudnienia w przemyśle i dostarczył 3,1% krajowej wartości produkcji przemysłowej.

Wykres 20. Produkcja sprzedana przemysłu ogółem na 1 mieszkańca województwa jako odsetek produkcji krajowej.

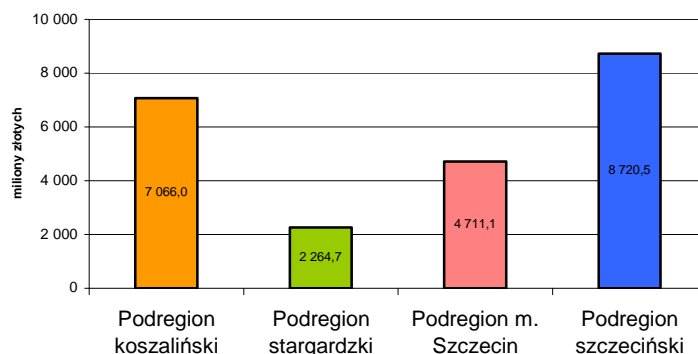
źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

W rozbiciu na poszczególne podregiony największą wartość produkcji sprzedanej przemysłu ogółem na 1 mieszkańca uzyskano w podregionie szczecińskim, gdzie wyniosła 8 720,5 zł.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

9.1 Przemysł

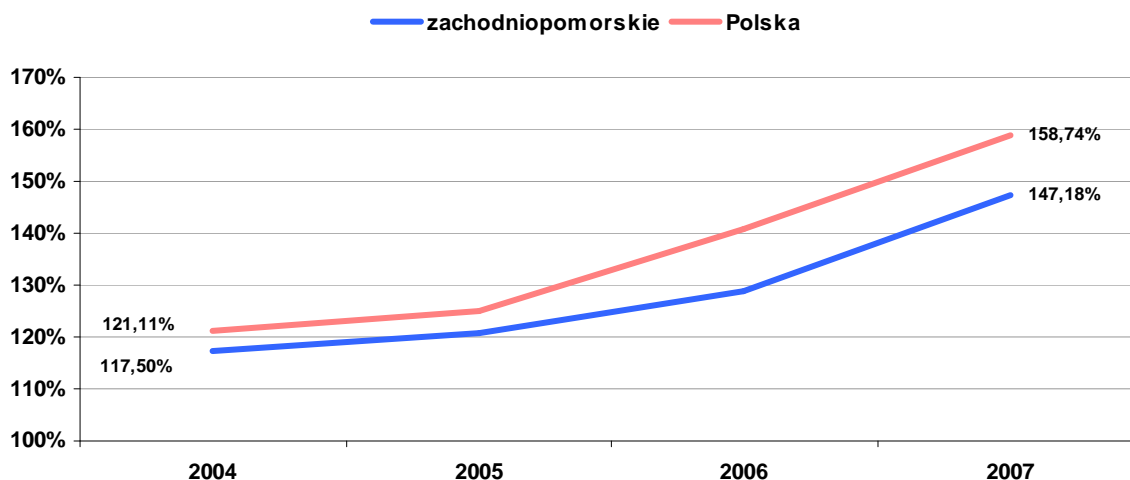
Wykres 21. Produkcja sprzedana przemysłu ogółem na 1 mieszkańca według podregionów w 2007 roku.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

Dynamika zmian produkcji sprzedanej przemysłu za okres 2004-2007 wyniosła w województwie 147,2% przy wartości 158,7% dla całej Polski.

Wykres 22. Dynamika zmian produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce i województwie (lata 2004-2007; 2003=100%).

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

W 2007 roku w województwie największy wzrost produkcji sprzedanej osiągnęły firmy z branż: drzewnej (o 32,0%), meblarskiej (o 24,8%), a także firmy wytwarzające wyroby z metali (o 24,4%).

Na koniec 2007 roku w sektorze przemysłowym zatrudnionych było 148 867 osób, o 5,9% więcej niż w roku poprzednim. Od 2004 roku zatrudnienie w przemyśle województwa wzrosło o 15,0% podczas gdy w analogicznym okresie w całym kraju o 11,8%. Pracownicy sektora przemysłowego stanowią 28,6% ogółu zatrudnionych w regionie.

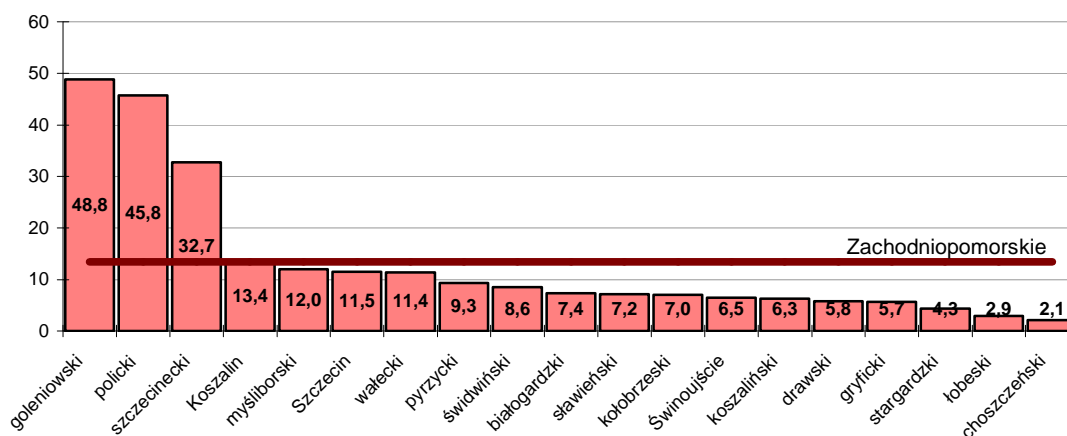
Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w 2007 roku najwyższe wartości osiągała w powiatach: goleniowskim (48,8 tys. zł), polickim (45,8 tys. zł) i szczecińskim (32,7 tys. zł). Średnia dla województwa wyniosła 13 447 zł, co dało 12. miejsce w kraju

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

9.1 Przemysł

(średnia dla całej Polski to 21,5 tys. zł). Najniższe wartości osiągnięto w powiatach: choszczeńskim i łobeskim, odpowiednio 2,1 i 2,9 tys. zł.

Wykres 23. Wartość produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca w województwie w 2007 roku.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS; brak danych dla powiatów gryfińskiego i kamińskiego.

Duże zróżnicowanie pomiędzy powiatami w wartości produkcji sprzedanej na 1 mieszkańca związane jest z rozmieszczeniem największych zakładów przemysłowych województwa. W przypadku powiatów polickiego i szczecineckiego na wielkość produkcji przemysłowej wpływa głównie duża wartość produkcji przemysłu chemicznego, w tym przede wszystkim Zakładów Chemicznych „Police” S.A. oraz Kronospanu Szczecinek sp. z o.o., a także ich firm zależnych i kooperantów. Z kolei wysoka wartość produkcji przemysłowej w powiecie goleniowskim osiągnięta została wraz z rozwojem Goleniowskiego Parku Przemysłowego. Na przestrzeni lat 2004-2007 w powiecie goleniowskim osiągnięto najwyższą dynamikę wzrostu wartości produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca wynoszącą 368%. Bardzo duże wzrosty zanotowano także w mieście Świnoujściu (153%) oraz powiatach: pyrzyckim (71%) i drawskim (65%). Spadki zanotowano w powiatach: kołobrzeskim (2%), koszalińskim (14,3%) i mieście Szczecinie (21,7%).

Największy wpływ na stan gospodarki w województwie mieć będzie kryzys przemysłu stocznioowego w Polsce oraz ogólnoświatowe spowolnienie gospodarcze przełomu pierwszej i drugiej dekady XXI wieku. Dwukrotny (2002, 2009) upadek największej stoczni w regionie oraz związane z tym kłopoty jej licznych kooperantów, z których wielu ulokowanych jest w województwie zachodniopomorskim, pokazują, że nie można liczyć na to, by przemysł stocznioowy był stabilizatorem gospodarki regionu.

Od listopada 2008 roku ma miejsce stały spadek poziomu eksportu będący efektem kryzysu ekonomicznego. Trendu tego nie jest w stanie odwrócić stosunkowo niski kurs polskiej waluty. Dla gospodarki województwa udział eksportu w przychodach ze sprzedaży jest szczególnie istotny w przetwórstwie przemysłowym generującym 48,1% przychodów z eksportu. Najbardziej narażonymi na skutki załamania eksportu działami przemysłu w regionie są: produkcja środków transportu, drzewna (w tym produkcja mebli), chemiczna oraz produkcja komputerów i instrumentów precyzyjnych.

Znaczącym zagrożeniem dla gospodarki regionu może być załamanie w przemyśle spożywczym. Z powodu znaczącego udziału tej branży w zatrudnieniu, przychodach i eksporcie, potencjalny wpływ stagnacji w tym obszarze na sytuację gospodarczą województwa jest istotny. Negatywnym czynnikiem wpływającym na przemysł spożywczy w regionie może być utrudniony dostęp do źródeł finansowania wynikający ze spowolnienia

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

9.1 Przemysł

gospodarczego. Konsekwencją powyższego mogą być zmniejszone nakłady na nawozy, środki ochrony roślin i maszyny, a zatem główne środki produkcji charakterystyczne dla dominującej w regionie wielkotowarowej produkcji rolnej.

Na terenie województwa zachodniopomorskiego dostępne są instrumenty wsparcia przedsiębiorczości, w tym m.in. Zachodniopomorski Regionalny Fundusz Poręczeń Kredytowych, Regionalny Fundusz Pożyczkowy Pomeranus, Fundusz Poręczeń Kredytowych POLFUND.

Wyzwania: Aktywność samorządu województwa należy zorientować na działania związane przede wszystkim z powiększaniem już istniejących oraz tworzeniem nowych stref inwestycyjnych i intensywnego prowadzenia działalności gospodarczej. Należy je realizować głównie w zakresie wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej regionu w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego. Działania te koncentrować powinny wysiłki zmierzające do aktywizacji gospodarczej przede wszystkim w odniesieniu do gmin, gdzie takie strefy już istnieją. Działania, uzupełnione powinny być o narzędzia wsparcia finansowego dla prowadzenia działalności gospodarczej, adresowane do małych i średnich przedsiębiorstw województwa.

Potrzebne jest utworzenie dużego regionalnego funduszu, zajmującego się m.in. poręczaniem pożyczek dla małych i średnich przedsiębiorstw w tym także na projekty rewitalizacyjne. Duży zachodniopomorski fundusz pożyczkowo-kredytowy samodzielnie lub we współpracy z mniejszymi instytucjami może być w przyszłości załączkiem silnego regionalnego banku.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

9.2 Handel i usługi

2.9.2. Handel i usługi

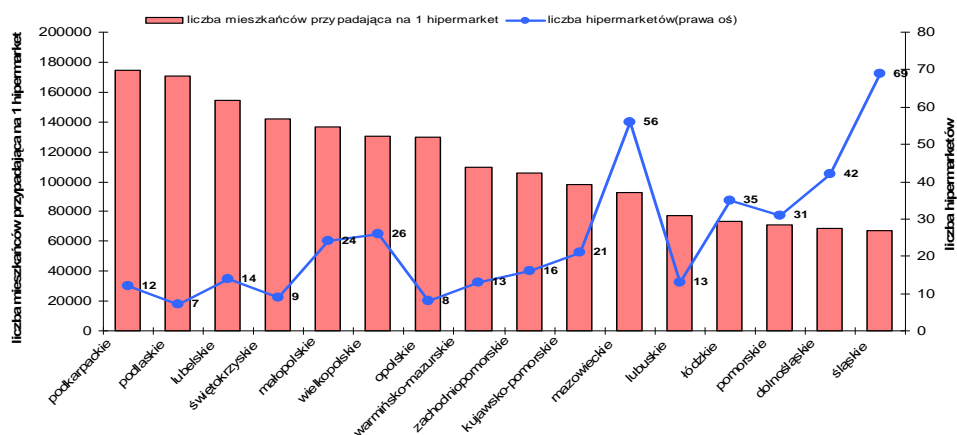
W 2007 roku województwo zachodniopomorskie zajmowało 6. miejsce w kraju pod względem sprzedaży detalicznej na jednego mieszkańca, wobec 9. miejsca w 2004 roku. Wartość tej sprzedaży (11 062 zł) była niższa niż średnia w kraju (13 529 zł), od roku 2004 rosła jednak z większą dynamiką niż na terenie całego kraju. Ogółem w 2007 roku sprzedaż detaliczna w województwie osiągnęła poziom 18,7 mld zł, co stanowiło 3,6% sprzedaży w Polsce.

W latach 2004-2008 w województwie nastąpił istotny wzrost liczby placówek handlowych. Pod koniec 2007 roku funkcjonowało 20 842 sklepów (o ponad 20% więcej niż w 2004 roku) oraz 447 stacji benzynowych. Na jeden sklep przypada w regionie 81 mieszkańców, w roku 2004 ten wskaźnik wynosił 100, stale utrzymująca się średnia dla całej Polski wynosi 103 mieszkańców na jeden sklep. Sprzedaż hurtowa osiągnęła w 2007 roku w województwie poziom 8,1 mld zł, przy wzroście o 36,5% w stosunku do 2004 roku i wobec wyraźnie wyższego wzrostu w skali całego kraju w analogicznym okresie wynoszącego 51,1%.

W okresie 2004-2008 w województwie spadła liczba targowisk stałych ze 119 do 116, ale ich powierzchnia ogółem wzrosła z 568 tys. m² do 589 tys. m². Przeciętnie wartość wpływów z opłat targowych w województwie wynosi 8,10 zł. na mieszkańca, przy średniej krajowej wynoszącej 6,90 zł. Pod tym względem województwo lokuje się na 4. miejscu w kraju. Charakteryzuje je także najwyższa dynamika wzrostu przychodów z działalności gastronomicznej. W okresie 2004-2008 wynosiła ona 140,8% przy średniej dla kraju wynoszącej 84,1%. Na koniec 2008 roku działalność gastronomiczną w województwie prowadzono w 153 restauracjach, 159 barach, 155 stołówkach i 126 punktach gastronomicznych. Przychody z działalności gastronomicznej wyniosły 433 mln zł i stanowiły 4,0% przychodów z działalności gastronomicznej w Polsce.

Podobnie jak w całym kraju rośnie rola centrów handlowych i sklepów wielkopowierzchniowych w strukturze handlu. Wiąże się to ze zmianą trybu życia, spędzania czasu i dokonywania zakupów w powiązaniu z korzystaniem z oferty gastronomicznej czy też rozrywkowej. W roku 2007 w województwie funkcjonowało 16 hipermarketów, przeciętnie na każdy z nich przypadało 105 766 mieszkańców regionu, przy średniej dla kraju wynoszącej 96 251 osób na jeden obiekt.

Wykres 24. Średnia ilość mieszkańców przypadająca na hipermarket w województwie w 2007 roku.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

W 2008 roku, przy liczbie ludności województwa stanowiącej 4,44% mieszkańców Polski, sklepy na jego obszarze stanowiły 5,4% placówek w skali kraju, stacje benzynowe

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

9.2 Handel i usługi

4,4%, targowiska 5,1%, restauracje 4,6%, bary 4,2%, natomiast stołówki 7,5%. Sprzedaż hurtowa województwa stanowiła 1,6% sprzedaży hurtowej kraju. Sektor usług daje w skali województwa najwięcej miejsc pracy, skupia ponad 60% zatrudnionych, większości w sferze usług rynkowych (m.in. handel, transport, pośrednictwo finansowe, hotelarstwo i gastronomia).

Liczba nowo otwartych placówek handlowych sygnalizuje silną tendencję rozwoju handlu detalicznego, w tym głównie sklepów małych i średnich, przy jednoczesnym spowolnieniu rozwoju handlu hurtowego. Ponadprzeciętna ilość obiektów gastronomicznych, wynika z turystycznej i tranzytowej specyfiki województwa. Nadreprezentatywność obiektów o charakterze stołkowym związana jest z silnym wpływem sezonowości w branży turystycznej. Wyższa niż przeciętnie w kraju liczebność targowisk podkreśla znaczenie handlu przygranicznego w strukturze handlu województwa.

Wyzwania: Dla firm handlowych i usługowych działających na polsko-niemieckim pograniczu istotnym czynnikiem niepewności jest stale zmieniający się kurs złotówki wobec wspólnej europejskiej waluty. Do momentu wejścia przez Polskę do strefy euro, długoterminowe planowanie obciążone będzie ryzykiem kursowym dla firm handlowych i usługowych. Należy pamiętać, że turystyka zakupowa jest systemem naczyń połączonych i może działać dwustronnie. Dopiero po przyjęciu przez Polskę wspólnej waluty podstawowym czynnikiem pozycjonującym opłacalność wymiany towarów i usług będą różnice w systemach prawnych i fiskalnych po obu stronach granicy.

Według prognoz oceniających skutki kryzysu finansowego, na koniec pierwszej dekady XXI w. w województwie może ubyc niemal 200 placówek handlowych sprzedających produkty żywnościowe i ok. 100-150 średnich i dużych sprzedawców odzieży. Prócz likwidacji już istniejących placówek wiele sieci handlowych wstrzymuje i weryfikuje plany ekspansji i otwarcia nowych placówek. Spowodowane to jest asekuracją i sytuacją na rynku nowych powierzchni komercyjnych, których powstawanie zostało zahamowane wstrzymaniem akcji kredytowej.

Jednym z najpoważniejszych wyzwań i bardzo dużą szansą stojącą przed zachodniopomorskim handlem jest stały, bardzo dynamiczny wzrost sprzedaży przez Internet. Należy zwrócić uwagę na fakt, że w przypadku e-handlu, regionu nie dotyczą słabości wynikające z peryferyjnego położenia względem centrum kraju. Brak marginalizacji geograficznej przejawia się przede wszystkim w funkcjonowaniu jednolitych stawek kurierskich dla przesyłek pocztowych.

Dla firm działających w strefie przygranicznej oznaczać to może także możliwość prowadzenia sprzedaży internetowej z magazynów oddalonych o kilka do kilkunastu kilometrów od siedziby firmy, a zlokalizowanych na terenie Niemiec, co oznaczać może dla firm zajmujących się e-handlem obsługę łącznie 120 milionowego rynku.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

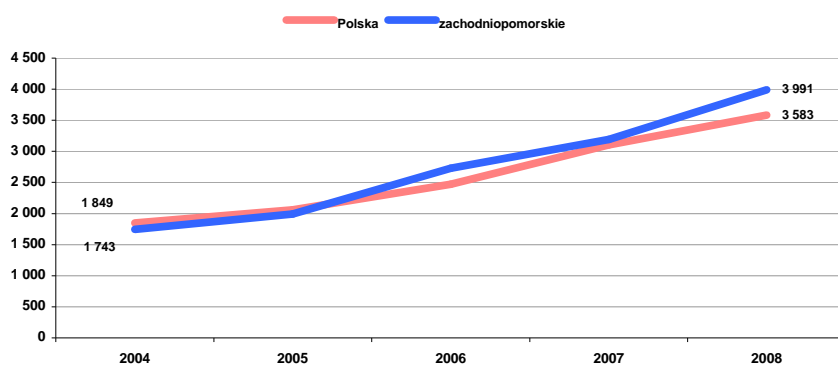
9.3 Budownictwo

3.9.3. Budownictwo

Ożywienie gospodarcze występujące w latach 2004-2008 wywarło istotny wpływ na rozwój branży budowlanej. W 2007 roku w zachodniopomorskim budownictwie wzrost zatrudnienia wyniósł 7,5%. Jednocześnie poziom płac w branży w regionie wzrósł o 16%. Budownictwem zajmowało się aż 11,2% firm województwa. W 2007 roku w branży budowlanej i pokrewnych w województwie zachodniopomorskim powstało 1 520 nowych podmiotów gospodarczych i był to najwyższy przyrost wśród wszystkich branż.

Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej w województwie w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosła w 2008 roku 3 991 zł, co lokuje je na 5. miejscu w Polsce przy średniej krajowej na poziomie 3 583 zł. Na przestrzeni ostatnich czterech lat wartość sprzedaży budowlano-montażowej na jednego mieszkańca w województwie oscyluje wokół średniej krajowej, począwszy od roku 2006 nieznacznie ją przekraczając.

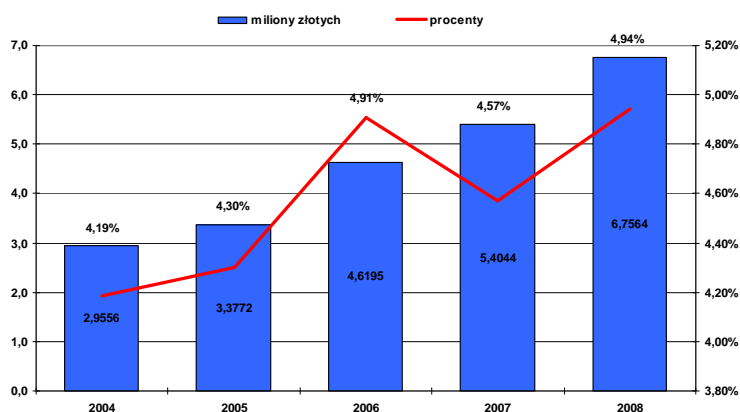
Wykres 25. Sprzedaż produkcji budowlano-montażowa w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Polsce i województwie w latach 2004-2008.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

W liczbach bezwzględnych sprzedaż produkcji budowlano-montażowej województwa w 2008 roku wyniosła 6 756 mln zł, co stanowiło 4,9% sprzedaży budowlano-montażowej kraju. Pod tym względem województwo zajmuje 8. miejsce w Polsce. Od 2004 roku wartość sprzedaży wzrosła ponad dwukrotnie, natomiast udział regionu w krajowej sprzedaży budowlano-montażowej wahał się pomiędzy 4 a 5%.

Wykres 26. Produkcja budowlano-montażowa w województwie w latach 2004-2008 (wartość bezwzględna w mln zł i udział procentowy w produkcji krajowej).

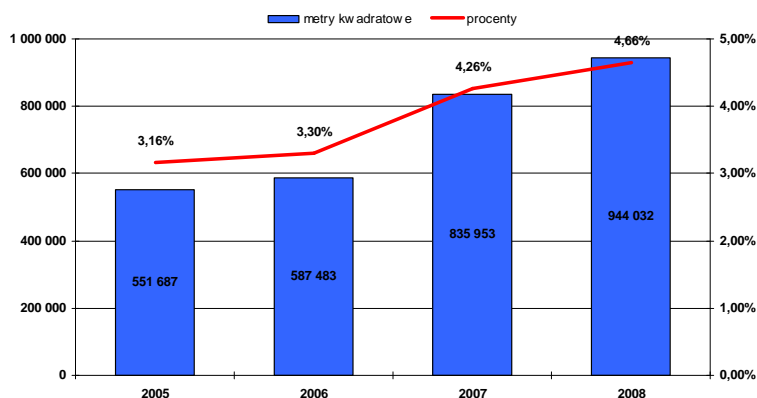
źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

9.3 Budownictwo

Na przestrzeni lat 2005-2008 liczba pozwoleń na budowę wyrażona jako suma metrów kwadratowych powierzchni, choć wciąż niska na tle kraju wyraźnie wzrosła. Udział w ogólnej liczbie pozwoleń w kraju wzrósł z 3,16% do 4,66% natomiast suma metrów kwadratowych powierzchni w pozwoleniach z 552 tys. m² do 944 tys. m².

Wykres 27. Pozwolenia na budowę wydane w województwie w latach 2005-2008 (powierzchnia w m² i procentowy udział w pozwoleniach wydanych w kraju).

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS

Wyzwania: Istotna jest wysoka zależność sytuacji budownictwa w regionie od krajowych i ogólnoswiatowych wskaźników koniunktury. Z perspektywy światowego kryzysu korelacja ta oznaczać może duże zagrożenie dla branży. W pasie wybrzeża zlokalizowana jest grupa gmin o bardzo proinwestycyjnych budżetach, czerpiących duże wpływy z działalności turystycznej. Podążające za ogólnoswiatową dekoniunkturą osłabianie się złotego i powiązany z tym wzrost kosztów podróży i wycieczek zagranicznych, a także spadek cen przyjazdów do Polski, może paradoksalnie przyczynić się bezpośrednio do wzmocnienia branży turystycznej w regionie, a pośrednio do stabilizacji inwestycji budowlanych w pasie nadmorskim województwa.

Szansą na podtrzymanie koniunktury sektora budownictwa w województwie są duże inwestycje infrastrukturalne. Dotyczy to projektów drogowych, w tym dróg ekspresowych do Gorzowa Wlkp. oraz Węzła Parłówko i obwodnicy Miękowa, zachodniej obwodnicy Szczecina, obwodnicy Stargardu Szczecińskiego oraz obwodnic Nowogardu, Koszalina, Wałcza i Szczecinka. Bardzo duże znaczenie dla branży budowlano-montażowej mieć będą budowa Gazoportu w Świnoujściu oraz stałego połączenia wysp Uznam i Wolin. Jest to szansa na zmniejszenie migracji lokalnych firm na rynki zewnętrzne w poszukiwaniu zleceń, choć także zagrożenie ze względu na możliwą eksplorację rynku zachodniopomorskiego przez firmy zewnętrzne. Szansą wykorzystywaną głównie przez firmy zewnętrzne jest bardzo niska podaż powierzchni biurowej o wysokim standardzie w Szczecinie. Wynika to po części z charakterystyk budownictwa regionu, czyli znacznego rozproszenia wykonawców i słabej pozycji kapitałowej firm. Znaczącym jest fakt, że powierzchnie budynków biurowych, których budowa rozpoczęła się w 2008 roku zostały w całości wynajęte. Finansowanie takich inwestycji może natomiast utrudnić ogólnoswiatowa dekoniunktura.

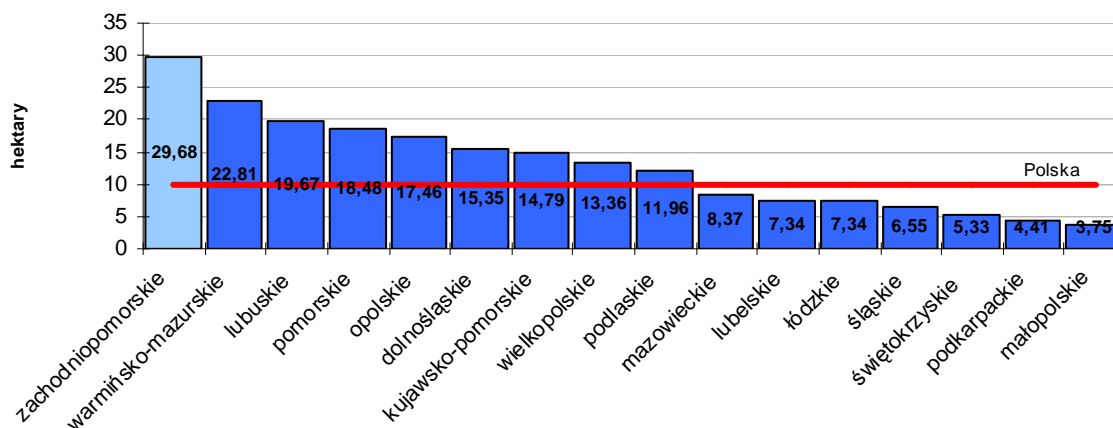
W ramach kształtowania rozwoju budownictwa w województwie należy dążyć do tworzenia zachęt dla lokalnych firm budowlanych, do formowania konsorcjów będących w stanie konkurować z przedsiębiorstwami krajowymi i europejskimi. Należy stworzyć warunki do wspierania rewitalizacji starej tkanki mieszkaniowej, zabudowy powojennej i przemysłowej.

2.9.4. Rolnictwo

Głównymi czynnikami kształtującymi strukturę zachodniopomorskiego rolnictwa są: duża powierzchnia gospodarstw, niski, korzystny odsetek zatrudnionych w rolnictwie oraz ukierunkowanie na produkcję roślinną, w tym przede wszystkim zbóż, ziemniaków i buraków cukrowych.

Średnia wielkość zachodniopomorskiego gospodarstwa rolnego na koniec 2008 roku wynosiła 29,68 ha. Jest to niemal trzykrotnie więcej od średniej krajowej wynoszącej 10,02 ha. Najkorzystniejsza w kraju struktura obszarowa jest kluczowym atutem zachodniopomorskiego rolnictwa. Duża powierzchnia gospodarstw stwarza możliwość specjalizacji, koncentracji produkcji, a także wykorzystania efektu skali i wytwarzania wysokich dochodów. Ponadto jedynie zyski osiągnięte przez duże gospodarstwa pozwalają na finansowanie zakupu maszyn, nawozów i środków ochrony roślin na poziomie umożliwiającym konkurencję z wielkotowarowymi gospodarstwami rolnymi Unii Europejskiej.

Wykres 28. Średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych gospodarstw w Polsce i województwie w roku 2008.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Rolnictwo województwa nie cechuje się dużą dynamiką wzrostu wartości produkcji. W latach 2003-2006 wartość ta wzrosła o 3%, podczas gdy w porównywalnym okresie w Polsce odnotowano wzrost o 11,8%. W dalszym ciągu jednak wartość produkcji rolniczej na 1 ha użytków rolnych w województwie zachodniopomorskim w 2006 roku (2 368 zł) była niższa od analogicznej wartości dla Polski (3 803 zł). Oznacza to niższą od średniej krajowej efektywność produkcji rolniczej. Powodem tego jest średnia lub niższa niż średnia produkcja roślinna oraz bardzo niska produkcja zwierzęca z hektara. Województwo charakteryzuje się także niewielką ilością zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego, co oznacza, że wiele półproduktów przetwarzanych jest poza granicami regionu.

Porównanie wartości plonów najpowszechniejszych upraw z okresu 2004-2008 wykazuje, że plony zbóż w województwie są zbliżone do poziomu ogólnokrajowego, plony ziemniaków są wyższe, a plony buraków cukrowych niższe niż przeciętnie w kraju. Na wielkość produkcji roślinnej istotny wpływ miał nieurodzaj roku 2006.

W okresie 2004-2008 w województwie plony zbóż spadły z poziomu 39,9 do 30,8 dt/ha (11. miejsce w kraju), plony ziemniaków spadły z 230 do 215 dt/ha (3. miejsce w kraju), a plony buraków cukrowych pozostały na niezmiennym poziomie wynosząc 399 dt/ha

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

9.4 Rolnictwo

w roku 2004 oraz 400 dt/ha w 2008 roku (15. miejsce w kraju). Plony zbóż w 2008 roku osiągnęły 95,7% średnich plonów w Polsce, plony ziemniaków odpowiednio 112,6%, a plony buraków cukrowych 86%. Stopniowo zwiększa się areal upraw roślin energetycznych.

W roku 2007 produkcja zwierzęca stanowiła 45,5% produkcji rolniczej województwa. Zarówno pogłowie zwierząt jak i produkcja mięsa i mleka w województwie notują wyraźnie niższe wartości niż analogiczne wielkości dla kraju.

W latach 2004-2008 pogłowie bydła na 100 ha użytków rolnych w regionie wzrosło z 9,8 szt. do 10,8 szt. (16. miejsce w kraju). W 2008 roku stanowiło to 31,4% średniego pogłowia bydła na 100 ha w kraju. Pomiędzy 2004 a 2008 rokiem pogłowie trzody chlewnej w regionie spadło z 72,4 szt. do 40,9 szt. na 100 ha użytków rolnych (13. miejsce w kraju), osiągając w 2008 roku poziom 46,4% przeciętnej produkcji krajowej.

W okresie 2004-2007 niemal nie zmieniła się wielkość produkcji mleka i żywca rzeźnego. W 2007 roku w województwie produkowano 206 litrów mleka na hektar użytków rolnych, co stanowi 27,6% średniej wartości dla kraju (16. miejsce w kraju). Na hektar użytków rolnych produkcja żywca rzeźnego wynosiła 166 kilogramów, tj. 71,7% średniej produkcji krajowej (13. miejsce w kraju).

Wyzwania: Cechy charakterystyczne zachodniopomorskich gospodarstw rolnych stanowią wysoki stopień mechanizacji i niewielka liczba zatrudnionych w stosunku do użytkowanego arealu oraz bardzo dobra struktura arealów. Średnia powierzchnia gospodarstwa w województwie zachodniopomorskim jest nie tylko najwyższa w Polsce, ale także wyższa od średniej unijnej. Znamienny jest także fakt, że 2% największych gospodarstw w województwie jest w stanie wytworzyć 20% nadwyżki bezpośredniej. Struktura sektora, zdecydowanie najkorzystniejsza w Polsce, silnie wpływa na zanikanie barier rozwojowych, pozwala także koncentrować środki produkcji i wytwarzać wysokie dochody, a w ciągu najbliższych lat decydować będzie o rosnącej pozycji konkurencyjnej zachodniopomorskiego rolnictwa w stosunku do gospodarstw w innych krajach Unii Europejskiej. Rolnictwo w województwie ma wyjątkową szansę korzystania z efektu skali, a jednocześnie przeszczepiania najwydajniejszych wzorców z gospodarstw wielkoobszarowych UE oraz USA. Przy istniejącej strukturze arealu bardzo duże znaczenie może mieć dopuszczenie do obrotu na terenie jednego z państw członkowskich, czyli de facto całej Unii, kolejnych gatunków roślin genetycznie zmodyfikowanych (GMO), których uprawa przynosi światowym farmerom ogromne zyski.

Należy jednak zwrócić uwagę na negatywne aspekty zbyt wysokiej koncentracji gruntów rolnych. W województwie zachodniopomorskim, gdzie w strukturze właścicielskiej duży udział mają podmioty zarejestrowane poza regionem, w powiązaniu z bardzo intensywną działalnością rolniczą może to prowadzić do przedwczesnego wyeksploatowania zasobów rolnych regionu. W zależności od charakteru działalności rolniczej, bariera po przekroczeniu której następuje degradacja gospodarstw, znajduje się w przedziale od 300 do 500 ha.

Wraz ze wzrostem świadomości ekologicznej, wzorem społeczeństw zachodnich, powiększać się będzie grupa konsumentów żywności ekologicznej. Następstwem będzie wzrost liczby gospodarstw ekologicznych. Gospodarstwa te, jeszcze niezbyt liczne w regionie, charakteryzują się bardzo dużą zyskownością produkcji i bardzo wysokim potencjałem wzrostu. Na obszarze województwa wspomagany powinien być rozwój grup producentów ekologicznych oraz wsparcie naukowo-badawcze ze strony uczelni wyższych dla lokalnych producentów rolnych.

Przed zachodniopomorskim rolnictwem stoi duże wyzwanie w postaci zmiany relacji pomiędzy dosyć dużą wysokością plonów a niską wartością produkcji rolniczej z hektara. By to zmienić należy zintensyfikować produkcję zwierzęcą i produkcję mleka. Wsparciem objęte

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

9.4 Rolnictwo

powinny być wszelkie inicjatywy prowadzące do lokowania na terenie województwa zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego. Wspierany powinien być także system lokalnych gwarancji bankowo-kredytowych oraz rozwój lokalnych grup producenckich, jako potencjalnego źródła generowania lokalnego kapitału inwestującego w przemysł rolno-spożywczy.

Analizując perspektywy rozwoju rolnictwa w województwie zachodniopomorskim, należy uwzględniać uwarunkowania nie tylko unijne, ale także ogólnoświatowe. Trzeba brać pod uwagę fakt, że cała Unia Europejska dotąd chroniąca swoje wewnętrzne rynki poddawana jest silnej zewnętrznej presji ich otwarcia. Podobną presję wywiera unijne lobby przemysłowe licząc na olbrzymie zyski z handlu (głównie importu). Nie jest zatem wykluczone, że w najbliższej perspektywie czasowej województwo będzie musiało konkurować z producentami rolnymi z całego świata.

2.9.5. Leśnictwo

Województwo zachodniopomorskie jest czwartym najbardziej zalesionym województwem w Polsce z lesistością 35,0% (lasy stanowią 29,0% powierzchni lądowej całego kraju). Grunty leśne na koniec 2008 roku zajmowały 825,2 tys. ha, o 7,1 tys. ha więcej niż w roku 2004. Stanowi to 8,9% powierzchni gruntów leśnych całej Polski. W 2008 roku z lasów regionu pozyskano 3 640 tys. m³ drewna, co stanowiło niemal 11% krajowego pozyskania. Pod tym względem województwo zajmuje 1. miejsce w kraju. Ogółem do zalesienia w regionie w roku 2008 przeznaczono 1 166 ha. W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w latach 2004-2006 zalesienia objęły 1 887 ha, czyli 4,75% krajowych zalesień. Do końca wiosny 2008 w województwie w ramach PROW 2007-2013 zalesiono 275 ha (także 4,75% sumy ogólnopolskiej). Województwo zajmuje 11. miejsce w kraju pod względem powierzchni zalesień finansowanych z funduszy unijnych.

Najwyższą lesistością charakteryzują się powiaty ze wschodniej i południowej części regionu, w szczególności: wałecki (54,5%), drawski (45,3%), szczecinecki (44,4%) oraz ziemski koszaliński (42,0%) i myśliborski (41,5%). Najniższy udział lasów w ogólnej powierzchni występuje w powiatach: pyrzyckim (6,3%), grodzkim szczecińskim (16,2%) i gryfickim (20,2%). Niższa lesistość niż średnia w kraju występuje także w powiatach: kołobrzeskim, grodzkim świnoujskim, stargardzkim, kamieńskim i sławieńskim. Największe przyrosty lesistości obejmują gminy z wyraźną przewagą rolnictwa w swoich strukturach zatrudnienia, w tym powiaty pyrzycki i stargardzki. W 13 ze 114 gmin województwa lesistość przekracza 50%. Najwyższą lesistością charakteryzują się gminy: Człopa (71%), Drawno (67,1%) i Manowo (64,1%). Dwanaście gmin ma lesistość poniżej 10%, w tym gminy Warnice (0,8%) i Pyrzyce (1,3%). Na przestrzeni lat 2004-2008 bardzo wysoki przyrost lesistości zanotowano w trzech gminach miejskich (Stargard Szczeciński – 69,2%, Sławno – 42,1%, Białogard – 18,1%). Wysoki przyrost lesistości, przekraczający 5%, wystąpił także w gminach: Suchań (11,4%), Dobra Nowogardzka (7,3%), Przelewice (6,0%), Lipiany (5,5%) oraz Dolice (5,3%).

Według stanu na koniec 2008 roku 98,4% powierzchni zalesionej stanowią lasy publiczne. Areał lasów prywatnych wynosi 12,9 tys. ha. Niski, bo zaledwie 1,6% udział powierzchni lasów prywatnych, przy krajowym odsetku na poziomie 21,4%, stwarza szczególnie korzystne warunki do realizacji ekologicznych i społecznych funkcji tych obszarów.

Ze względu na przyznane fundusze unijne, niekorzystne procesy demograficzne oraz występujące w niektórych gminach rozdrobnienie i użytkowanie gleb niskiej jakości prowadzone będą dalsze zalesienia. Zalesianie gruntów porolnych zwiększy powierzchnię lasów prywatnych, choć ich udział będzie wciąż jednym z najniższych w kraju. Utrzymująca się przewaga udziału Skarbu Państwa w strukturze własności leśnej ułatwi wypełnianie ekologicznych i społecznych funkcji lasów, priorytetowych w formułowaniu polityki leśnej państwa.

Wyzwania: Identyfikując podstawowe problemy zachodniopomorskiego leśnictwa, należy zwrócić uwagę przede wszystkim na niewykorzystane możliwości rozwoju branży drzewnej, w tym na niewielki stopień rozwoju infrastruktury okołoprodukcyjnej. Wciąż marginalny jest rozwój przetwórstwa spożywczego opartego na produktach pochodzenia leśnego. Niewykorzystane są możliwości rozwoju turystyki aktywnej na terenach leśnych. Niski jest stopień zagospodarowania gruntów z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, co wiąże się ze zbyt wolnym tempem zalesiania nieużytków. Lasy w województwie narażone są

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

9.5 Leśnictwo

na zanieczyszczenia, zagrożenia powodowane przez monokulturę upraw i nadmierny rozwój szkodników oraz rozprzestrzenianie się obcych gatunków flory i fauny.

Podstawowymi priorytetami dla leśnictwa w województwie są: zachowanie i zwiększenie witalności ekosystemów leśnych, utrzymanie wysokiego poziomu pozyskiwania drewna z hektara użytków leśnych oraz zachowanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa pożarowego na terenach leśnych. Świadomość pożarową należy podnosić szczególnie wśród odwiedzających Pomorze Zachodnie turystów.

Do pierwszorzędnych zadań zaliczyć także należy: promocję turystyki związanej z gospodarką leśną, turystyki ekologicznej, rowerowej i myślistwa. Nie wykreowano dotąd żadnego regionalnego produktu opartego na surowcach leśnych. Pomimo bardzo wysokiego poziomu lesistości województwa, w dalszym ciągu należy wspierać restrukturyzację rolnictwa, związaną z procesem zalesiania.

2.9.6. Turystyka

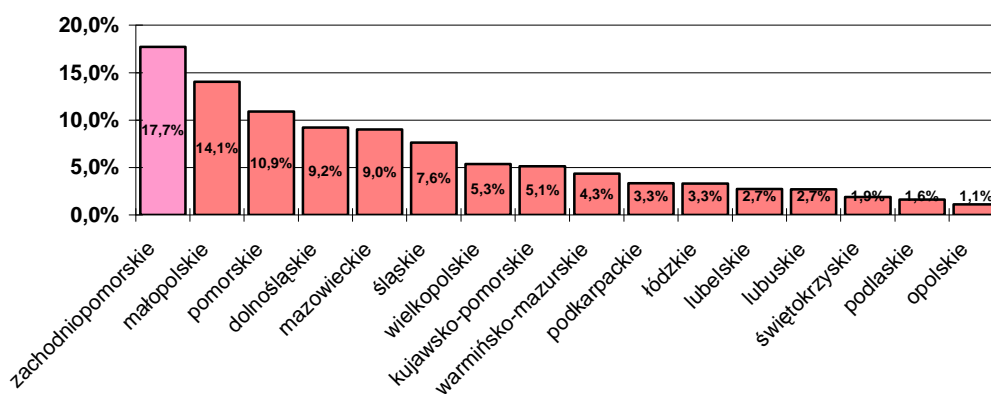
Znaczenie turystyki dla gospodarki województwa zachodniopomorskiego wynika z bardzo dużego bogactwa jego walorów naturalnych w połączeniu z największą w kraju i zróżnicowaną bazą noclegową oraz dobrą dostępnością dla gości z zagranicy.

Atutem województwa jest przede wszystkim mnogość i zróżnicowanie atrakcyjnych akwenów, a także położonych nad nimi terenów. Jeziora zachodniej części Pojezierza Pomorskiego, delta Odry, Zalew Szczeciński i wody Morza Bałtyckiego, w tym głównie Zatoka Pomorska, tworzą unikalne warunki do uprawiania turystyki, szczególnie sportów wodnych. Walorami województwa są także duże obszary leśne i tereny chronione, zabytki architektury oraz duży potencjał uzdrowiskowy. W urozmaiconej ofercie turystycznej województwa coraz większą rolę odgrywa aktywny wypoczynek, w tym turystyka wodna, rowerowa i konna, nordic-walking oraz golf. Przez jego teren przebiegają liczne szlaki turystyczne – piesze, rowerowe, wodne, konne i kulturowe.

Województwo zachodniopomorskie zajmuje 1. miejsce w kraju pod względem liczby miejsc noclegowych ogółem, liczby miejsc noclegowych na 1 tys. mieszkańców, udzielonych noclegów ogółem oraz liczby udzielonych noclegów turystom krajowym. Znajduje się także na 1. miejscu w Polsce biorąc pod uwagę odsetek wykorzystania miejsc noclegowych, na 1. pod względem liczby udzielonych noclegów turystom zagranicznym i na 4. jako docelowy kierunek podróży dla obcokrajowców.

W 2008 roku w województwie udzielono 10 037 373 noclegów, czyli 17,7% ogółu udzielonych noclegów w Polsce. Było to o 13,1% więcej niż w 2004 roku. Skorzystało z nich 1 743 204 osób, czyli 8,9% turystów nocujących w całym kraju (o 16,1% więcej gości niż w 2004 roku).

Wykres 29. Noclegi udzielone w obiektach zbiorowego zakwaterowania według województw, w roku 2008 (dane procentowe, Polska = 100%).

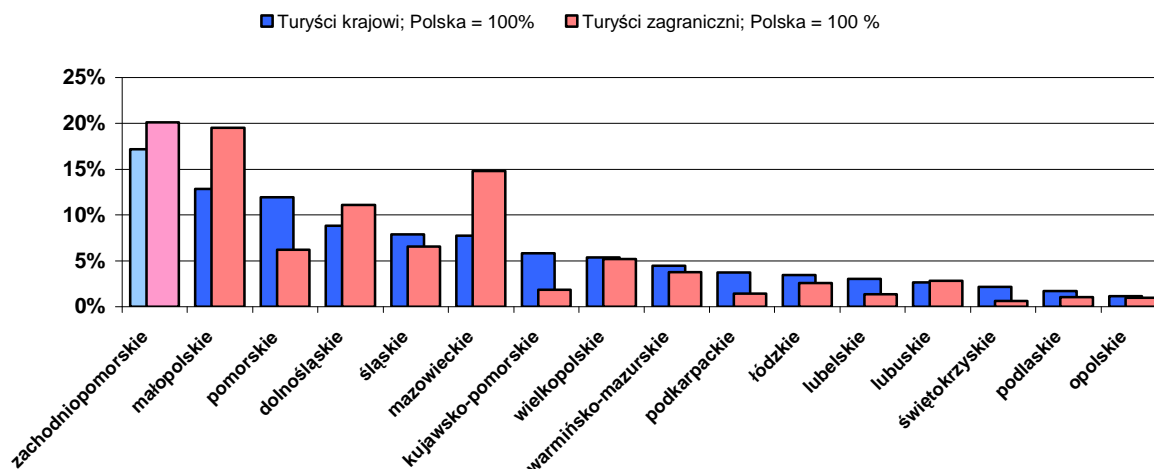
źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

Województwo jest liderem pod względem liczby noclegów udzielonych turystom krajowym w obiektach zbiorowego zakwaterowania. W 2008 roku na region przypadło 17,2% (ponad 1/6) ogółu takich noclegów udzielonych noclegów w Polsce. Województwo plasuje się także na 1. miejscu pod względem ilości noclegów udzielonych turystom zagranicznym w obiektach zbiorowego zakwaterowania, w 2008 jego udział w rynku krajowym wynosił 20,1%.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

9.6 Turystyka

Wykres 30. Noclegi udzielone w obiektach zbiorowego zakwaterowania turystom krajowym i zagranicznym według województw w roku 2008 (dane procentowe, Polska = 100%).

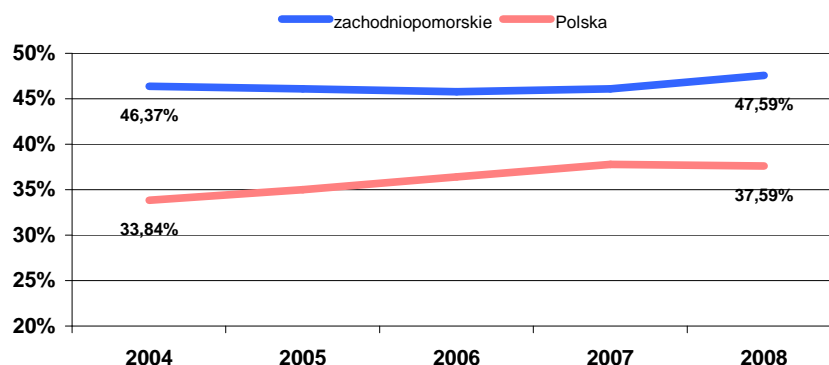

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

W 2008 roku w województwie funkcjonowało 840 obiektów noclegowych, co stanowi 12,3% ogółu obiektów i 18,5% ogółu miejsc noclegowych w całym kraju. W przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w województwie przypadają 63,7 miejsca noclegowe – to ponad czterokrotnie więcej niż przeciętnie w Polsce, gdzie wskaźnik ten wynosi 15,7. W odniesieniu do liczby mieszkańców najwyższa liczba miejsc noclegowych występuje kolejno w powiatach: kamieńskim (395 miejsc na 1 tys. mieszkańców), gryfickim (306), kołobrzeskim (261), sławieńskim (228), ziemskim koszalińskim (211) i Świnoujściu (197). Najmniej miejsc noclegowych na 1 tys. mieszkańców notuje się w powiatach środkowej i południowej części województwa.

Na przestrzeni lat 2004-2008 łączna liczba obiektów noclegowych w województwie wzrosła o 34%. W tym okresie liczba hoteli wzrosła o 30%, a pensjonatów o 28%. Oznacza to stałą tendencję poprawy jakości obiektów noclegowych. W 2008 roku 78 hoteli stanowiło 5,2% hoteli w Polsce, natomiast 23 pensjonaty stanowiły 9,2% tego typu obiektów w kraju. W województwie notuje się najwyższy w kraju odsetek wykorzystania miejsc noclegowych. Stale utrzymuje się on na poziomie powyżej 45%, w 2008 roku wynosił 47,6% (wobec 37,6% w Polsce). Wysoka koncentracja bazy noclegowej występuje przede wszystkim w pasie nadmorskim.

Wykres 31. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w Polsce i województwie w latach 2004-2008.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

9.6 Turystyka

W dłuższej perspektywie bardzo duży wpływ na charakter turystyki w województwie mieć będzie struktura demograficzna społeczeństwa. Znacząco zwiększy się liczba osób dorosłych i starszych, a także zmniejszy średnia liczba osób w rodzinie. Oznacza to, że w ciągu najbliższej dekady wyraźnie wzrośnie dochód do dyspozycji jednej osoby wydatkowany na turystykę i wypoczynek. Większe znaczenie będzie miała jego jakość i wygoda.

Wzrośnie zainteresowanie turystyką aktywną, w tym ekstremalną. Pozwoli to dalej rozwijać zachodniopomorskie atuty, czyli turystykę wodną, rowerową, konną, nordic-walking oraz golf. Dzięki budowie przystani, marin i portów zwiększy się zainteresowanie województwem wśród miłośników żeglarstwa i jachtingu z zagranicy. Na polach golfowych coraz liczniejszą grupę stanowić będą polscy turyści. Wymagający klienci wybierać będą wypoczynek w mniej zatłoczonych miejscach lub w okresach gwarantujących przede wszystkim prywatność, a nie anonimowość. Oznaczać to może wzrost zainteresowania obszarami pojezierzy w województwie zachodniopomorskim. Warunkiem jest jednak zapewnienie na tym terenie bazy turystycznej na odpowiednim poziomie.

Wraz z coraz wyższym poziomem świadomości zdrowotnej i dbałości o zdrowie zwiększy się zapotrzebowanie na wypoczynek połączony z odnową biologiczną i pobytem w centrach fitness i SPA. Turystyka i pobyty sanatoryjno-uzdrowiskowe, kontraktowane z dużym wyprzedzeniem przez Narodowy Fundusz Zdrowia oraz niemieckie kasy chorych, jak również finansowane przez samych kuracjuszy, stanowić będą istotny składnik dochodów z turystyki w województwie. Przewiduje się, że w ciągu najbliższych kilku lat zaniknie niemiecka turystyka sentymalna. Liczniejszą grupą turystów będą natomiast polscy emigranci zarobkowi z pierwszej dekady XXI wieku. Osoby te, nie zamierzając osiedlać się z powrotem w Polsce, w miarę stabilizowania własnej sytuacji finansowej będą chętniej odwiedzać rodzinne strony.

W województwie, podobnie jak w całym kraju, wzrośnie znaczenie Internetu przy wyszukiwaniu informacji o usługach turystycznych i przy ich kupnie. Zwiększy się liczba wyjazdów wakacyjnych, kosztem ich długości. Niezbędne jest jednak zapewnienie dużej liczby dogodnych połączeń komunikacyjnych. Ważnym źródłem niepewności w branży turystycznej województwa zachodniopomorskiego mogą być jednak wahania kursów złotego.

Sprawny rozwój turystyki w regionie wymaga skoncentrowanych działań ze strony samorządów lokalnych oraz organizacji turystycznych. Jednym z nich było przyjęcie logotypu i hasła reklamowego, mających na celu ujednoczenie i utrwalenie w świadomości odbiorcy wizerunku województwa zachodniopomorskiego jako atrakcyjnego celu wypoczynku turystycznego. „Zachodniopomorskie. Morze przygody” – to hasło które komunikuje o różnorodności atrakcji i przeżyć oferowanych w regionie.

Stała, coroczna obecność województwa na krajowych i zagranicznych targach turystycznych, w tym na największej giełdzie turystycznej ITB Berlin, aktywna obecność regionu w sieciach współpracy międzynarodowej w ramach projektów finansowanych ze środków UE, uczestnictwo w nowej inicjatywie państw obszaru nadbałtyckiego, tj w „Bałtyckim Szczycie Turystycznym” oraz prezentacje turystyczne województwa za granicą przy współpracy i na zaproszenie przedstawicielstw dyplomatycznych RP mają na celu wzrost zainteresowania regionem turystów zagranicznych oraz potencjalnych inwestorów.

Niezależnie od powyższego od roku 2007 samorząd województwa przy współpracy zachodniopomorskich powiatów organizuje w głównych ośrodkach miejskich kraju tuż przed sezonem turystycznym weekendową imprezę promocyjną „Dni Województwa Zachodniopomorskiego”. W trakcie jej trwania mieszkańcy poszczególnych miast (dotychczas: Poznań, Wrocław, Katowice) mają okazję poznać uroki województwa zachodniopomorskiego, jego historię, kulturę, walory turystyczne, dziedzictwo kulinarne. Ponadto, również od 2007 roku, samorząd województwa organizuje konkurs „Na

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

9.6 Turystyka

najciekawsze wydarzenie turystyczne roku”, w trakcie którego wyłanianych jest kilka prestiżowych imprez mających wpływ na uatrakcyjnienie oferty turystycznej regionu.

Podjęte zostały również działania mające na celu zapewnienie rozwoju województwa w zakresie infrastruktury turystycznej oraz budowy regionalnego systemu informacji turystycznej i rozwoju produktów turystycznych. Te kierunki rozwoju znalazły swoje odzwierciedlenie w zapisach RPO WZ na lata 2007-2013. Dodatkowo, na poprawę atrakcyjności turystycznej regionu, zdecydowany wpływ będzie miała realizacja projektu „Budowa infrastruktury i wspólnej marki turystycznej Zachodniopomorskiego Szlaku Żeglarskiego”, który uzyskał dofinansowanie z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka na lata 2007-2013 – w ramach działania 6.4 – Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym. Szlak oraz analogiczne działania rozwojowe realizowane w pasie pojezierzy mogą zadecydować o wygenerowaniu wiodącej pozycji regionu w skali kraju na rynku żeglarstwa i turystyki wodnej.

Wyzwania: Ograniczenie sezonowości, które stanowi o wzroście atrakcyjności turystycznej regionu, zostanie osiągnięte poprzez rozbudowę oferty pobytowej o atrakcje niezależne od warunków atmosferycznych i pór roku. Szczególną rolę będzie odgrywał wypoczynek w obiektach zamkniętych oraz połączony z regeneracją fizyczną, czyli pobyty w ośrodkach typu SPA i uzdrowiskach. Pozwoli to na bardziej optymalne wykorzystanie miejsc noclegowych poza sezonem letnim i podniesienie rentowności działalności w obszarze turystyki. Silnym impulsem dla rozwoju turystyki w zachodniopomorskim może być rozwój turystyki biznesowej. Wyzwaniem stojącym przed zachodniopomorską turystyką jest budowa stałych i dużych centrów kongresowych. Warunkiem niezbędnym dla rozwoju turystyki jest zwiększenie dostępności komunikacyjna regionu. Tu poprawy wymaga infrastruktura drogowa, wodna i lotnicza.

2.9.7. Gospodarka morska

Pomorze Zachodnie od lat jest związane z gospodarką morską. Ta tradycyjna specjalizacja, rozwijająca się w regionie przez dziesięciolecia, będąca dotychczas jedną z głównych ścieżek rozwoju regionu, stała się źródłem zaburzeń w jego gospodarce. Świadczy o tym niedoinwestowana infrastruktura portowa, zły stan techniczny i przestarzałość floty rybackiej, niedostateczna dostępność transportowa portów, a szczególnie upadek Stoczni Szczecińskiej Nowa i związane z nią masowe zwolnienia pracowników. Przemysł okrętowy w regionie tworzą obecnie mniejsze stocznie produkcyjne oraz remontowe, w tym Gryfia, Porta Odra, El Ship i Navikon w Szczecinie, Morska Stocznia Remontowa w Świnoujściu, Stocznia Darłowo.

Mimo to w latach 2004-2007 liczba podmiotów gospodarki morskiej w województwie wzrosła o 681 jednostek do poziomu 2 879, co daje prawie 1,4% udziału w liczbie podmiotów gospodarczych ogółem w regionie. Dla porównania ten wskaźnik w województwie pomorskim jest prawie dwukrotnie wyższy.

W województwie zarejestrowanych jest 100 statków o łącznej nośności 2 294,7 tys. ton, w tym 79 jednostek do przewozu ładunków suchych, 7 zbiornikowców, 11 promów i 3 statki pasażerskie. Ich średni wiek wynosi 20 lat. Na region przypada 80% potencjału ilościowego i prawie 90% tonażowego morskiej floty transportowej Polski. Jednym z ważniejszych przedsiębiorstw na rynku gospodarki morskiej w województwie jest Polska Żegluga Morska, największy polski armator. Firma dysponuje 71 statkami o łącznej nośności ponad 2 mln dwt (do roku 2015 zakłada się realizację programu inwestycyjnego na 34 nowe statki) i przewozi rocznie ponad 21 mln ton ładunków. Podstawowym sektorem jej działalności jest przewóz ładunków masowych, firma jest liderem na rynku przewozów płynnej siarki.

Na przełomie 2006 i 2007 roku nakłady inwestycyjne podmiotów gospodarki morskiej w regionie zwiększyły się o 79,4 mln zł do poziomu 350,8 mln zł. Największy udział w wydatkach inwestycyjnych gospodarki morskiej miał Zarząd Morskich Portów Szczecin i Świnoujście, który zrealizował inwestycje w zakresie infrastruktury portowej dla Zachodniopomorskiego Centrum Logistycznego, terminalu kontenerowego oraz infrastruktury przeładunków masowych na Półwyspie Katowickim.

W ostatnich latach stale spada liczba podmiotów gospodarki w sektorze rybackim, mimo że polskie obszary morskie uznawane są za bogate w zasoby rybne. Rybactwo przyczynia się do aktywizacji gospodarki lokalnej i regionalnej. W 2005 roku w tym sektorze działały 744 podmioty gospodarki narodowej. Większość przedsiębiorstw to firmy małe, zatrudniające kilka osób. W roku 2005 do osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą należały 544 przedsiębiorstwa działające w tym sektorze, w 2007 roku ta liczba spadła o 31. Mogło to mieć związek z programem złomowania kutrów i łodzi rybackich, który gwarantował rybakom zapomogi za złomowanie swoich jednostek. Sytuacja spadkowa może się utrzymać z pomocą programu restrukturyzacji floty na lata 2007-2013, który także zakłada wypłatę premii za trwałe zawieszenie działalności połowowej. Inny czynnik ograniczający to limity połowowe nakładane przez Unię Europejską. Spadek liczby podmiotów gospodarki narodowej w rybactwie jest silnie związany ze spadkiem udziału procentowego połowów ryb morskich firm województwa w ogólnopolskim bilansie połowowym. Udział ten od 2004 roku zmniejszył się o 8,6%.

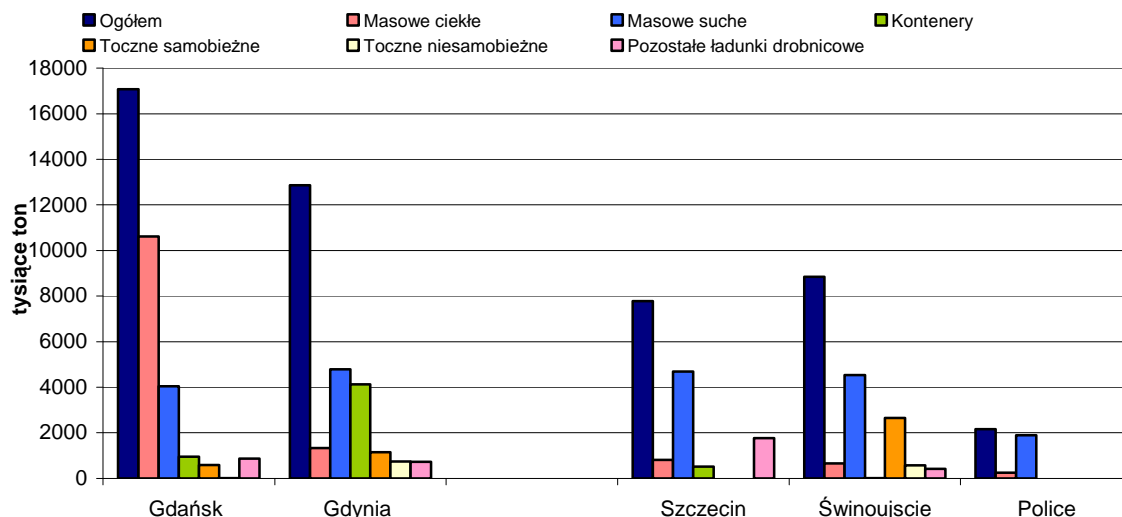
W 2008 roku obroty ładunkowe portów morskich województwa zachodniopomorskiego wyniosły 18899,9 tys. ton, co stanowiło 38,6% obrotów ładunków polskich portów. Jest to o 7,2% więcej niż rok wcześniej. Podobnie jak w latach poprzednich największy udział w obrotach ładunkowych miały porty w Świnoujściu (46,8%) i Szczecinie (41,2%).

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

9.7 Gospodarka morską

Porty te mają podstawowe znaczenie w gospodarce morskiej województwa. W przeładunkach, głównie na potrzeby Zakładów Chemicznych Police SA, ważną rolę odgrywa port handlowy w Policach. Mniejsze przeładunki odbywają się także w portach Kołobrzeg, Darłowo i Stepnica. W latach 2004-2007, mimo wzrostu obrotów drewnem oraz ropą i przetworami naftowymi, udział obrotów ładunkowych towarów masowych województwa zachodniopomorskiego w obrotach portów morskich Polski utrzymała się na poziomie 38%. Zmniejszyły się przeładunki węgla i koksów oraz rudy.

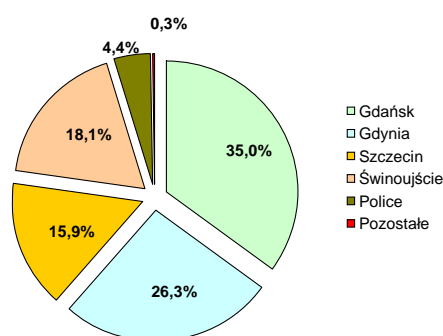
Wykres 32. Obroty ładunkowe w wybranych portach województw pomorskiego i zachodniopomorskiego według grup ładunków w 2008 roku.

źródło: opracowanie własne na podstawie informatora „Gospodarka morską 2008”, Urząd Statystyczny w Szczecinie.

W polskich portach w roku 2008 odnotowano spadek obrotów ładunkowych, jednak dekonjunktura na rynku w ograniczonym stopniu dotyczyła portów województwa zachodniopomorskiego. W Szczecinie obroty spadły o 2,8%, w porcie w Świnoujściu wzrosły o 19,7% (1,5 mln ton), a w Policach o 5,1% (0,1 mln ton). Tymczasem w Gdańsku spadek obrotów ładunkowych wyniósł 14,4%, natomiast w Gdyni - 13,4%.

Wykres 33. Struktura obrotów ładunkowych według portów morskich w 2008 r.

Źródło: Gospodarka morską w Polsce w 2008 roku. Urząd Statystyczny w Szczecinie.

Z portów województwa skorzystało w 2008 roku 1051,1 tys. pasażerów, co stanowiło 39,8 % ruchu krajowego. Ponad 90% z nich stanowili pasażerowie podróżujący w ruchu

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

9.7 Gospodarka morska

międzynarodowym, w tym 65 % w relacji ze Szwecją. Stale niekwestionowanym liderem w województwie i wśród wszystkich portów morskich w kraju jest Port w Świnoujściu. W 2008 roku skorzystało z niego 825 467 osób. Dla porównania port w Gdyni obsłużył w tym okresie 383 292 pasażerów, a port w Gdańsku 175 133 pasażerów. Po załamaniu w początkach pierwszej dekady XXI wieku rynek przewozów pasażerskich w Polsce i w regionie notuje systematyczny niewielki wzrost. W związku z wejściem Polski do strefy Schengen i likwidacją bezcłowej sprzedaży w czasie rejsów na jednostkach żeglugi przybrzeżnej zdecydowanie zmniejszył się natomiast ruch pasażerski w portach w Trzebieży i Nowym Warpnie.

Podstawę żeglugi śródlądowej bezpośrednio powiązanej z gospodarką morską na terenie województwa zachodniopomorskiego stanowi Odrzańska Droga Wodna. Od roku 2006 krajowe przewozy ładunków żeglugą śródlądową w regionie systematycznie wzrastają. W 2006 roku było to 773 tys. ton, w 2008 roku wskaźnik ten osiągnął wartość 1 217 tys. ton. Dalszy rozwój tego segmentu transportu jest uzależniony od poprawy żeglowności rzeki.

Województwo aktywnie uczestniczy w procesie przygotowywania rozwiązań strategicznych i koncepcji zintegrowanej polityki morskiej na rzecz zrównoważonego zagospodarowania Morza Bałtyckiego i położonych wokół niego obszarów. Ten cel ma być osiągnięty w toku współpracy państw i regionów poprzez realizację priorytetów powstałej w 2009 roku strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego obejmujących ochronę środowiska, dobrobyt, dostępność i atrakcyjność, bezpieczeństwo.

Szczecin jako jedno z dwóch miast w Polsce jest siedzibą szkoły wyższej o profilu morskim, wyłącznie na miejscowej Akademii Morskiej prowadzony jest kierunek żegluga śródlądowa. W roku akademickim 2008/2009 Akademia Morska kształciła 3 417 studentów, o 60 osób więcej niż w roku poprzednim. Na kierunkach morskich kształcą również Uniwersytet Szczeciński oraz Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny, m.in. w Instytucie Nauk o Morzu na Wydziale Nauk o Ziemi (US) oraz na Wydziale Techniki Morskiej i Wydziale Nauk o Żywności i Rybactwie (ZUT).

Wyzwania: Rozwój gospodarki morskiej regionu powinien odbywać się w powiązaniu z utworzeniem Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego CETC-ROUTE65 jako kluczowego mechanizmu zwiększenia dostępności i konkurencyjności województwa. Będzie się to wiązać z modernizacją portów poprzez inwestycje i zmiany w strukturze organizacyjno-prawnej. Największe wyzwanie stanowi budowa portu zewnętrznego z terminalem LNG w Świnoujściu. Lokalizacja tak dużej inwestycji przyczyni się do rozwoju gospodarczego miasta i regionu. Nowoczesny obiekt o strategicznym znaczeniu podniesie rangę Świnoujścia również na arenie międzynarodowej, co będzie stanowiło zachętę do dalszego lokowania kapitału.

Projekt budowy gazoportu w Świnoujściu związany jest z prowadzoną przez rząd polityką dywersyfikacji dostaw surowców energetycznych do Polski. Skroplony gaz ziemny dostarczany ma być do naszego kraju drogą morską za pomocą specjalnych statków (tzw. metanowców), dlatego niezbędne jest powstanie odpowiedniego zaplecza w postaci gazoportu. Istotnym elementem tej inwestycji jest rozbudowa infrastruktury portu zewnętrznego w Świnoujściu.

Kluczowe znaczenie dla budowy pozycji gospodarczej regionu ma wzmacnianie pozycji zespołu portowego Szczecin – Świnoujście. Istotne jest także zdynamizowanie rozwoju małych portów morskich zachodniopomorskiego wybrzeża i modernizacja toru wodnego Świnoujście – Szczecin do głębokości technicznej 12,5 m. Zwiększenie udziału żeglugi

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

9.7 Gospodarka morską

śródlądowej w obsłudze portów i przystani ujścia Odry posłuży wzmocnieniu pozycji konkurencyjnej tej gałęzi transportu i zrównoważeniu całego systemu transportowego. Przy upadku stoczni szczecińskiej może dojść do znacznego osłabienia gospodarki morskiej regionu. Szansę aktywizacji społeczności zamieszkujących tereny, na których prowadzona jest lub była działalność związana z sektorem rybackim, stanowią partnerstwa działające w formule lokalnych grup rybackich i wdrażające lokalne strategie rozwoju obszarów rybackich.

2.10. Innowacyjność

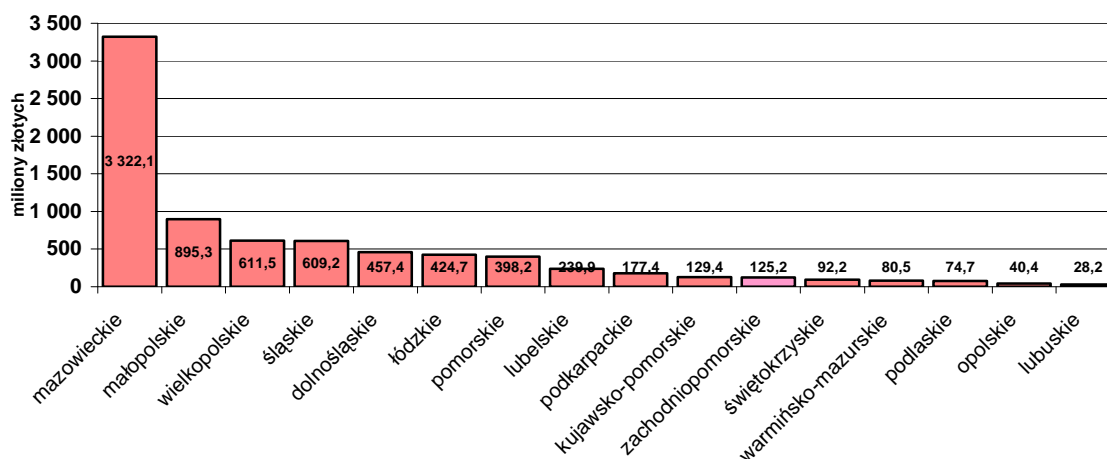
Województwo zachodniopomorskie nie zajmuje obecnie czołowych miejsc pod względem poziomu innowacyjności. Współpraca biznesu z sektorem B+R w regionie nie ma charakteru strategicznego, zorientowanego na długofalowy rozwój innowacji. Przedsiębiorstwa najczęściej korzystają ze sprawdzonych w krajach zachodnich lub w innych regionach Polski rozwiązań transferowanych przez zakup maszyn i urządzeń oraz gotowych technologii. Otoczenie infrastrukturalne działalności innowacyjnej w województwie, podobnie jak w innych regionach Polski, jest dopiero w fazie tworzenia i dostosowywania do standardów Unii Europejskiej.

Dotychczas realizowane projekty proinnowacyjne to w przytłaczającej większości inicjatywy oddolne. Pomimo tego zrealizowano wiele przedsięwzięć wpisujących się w cele powstałej w roku 2005 „Regionalnej Strategii Innowacyjności w Województwie Zachodniopomorskim” przenoszącej na poziom regionalny cele Strategii Lizbońskiej odnoszące się do innowacyjności. Organizowane były liczne konferencje, szkolenia, warsztaty, rozwijano inicjatywy klastrowe, prowadzono studia podyplomowe, staże studentów w przedsiębiorstwach, działania promocyjne. Rozwijano infrastrukturę badawczą działającą na potrzeby przedsiębiorstw, tworzono i rozwijano ośrodki transferu technologii, prowadzono wstępne prace foresight’owe, badania potrzeb innowacyjnych przedsiębiorców, wspierano powstawanie mikroprzedsiębiorstw, organizowano międzynarodowe giełdy kooperacyjne.

Znaczącą wartością dodaną województwa w obszarze innowacyjności jest widoczny rozwój zasobów ludzkich i infrastruktury instytucjonalnej. Niemniej wciąż brak jest niektórych grup specjalistów (m.in. brokerzy technologii, animatorzy klastrów, ewaluatorzy projektów w obszarze kapitału ryzyka). Żaden z wielu regionalnych projektów związanych z rozwojem zasobów ludzkich nie miał na celu rozwoju powyższych zawodów.

Wyraźny jest trend spadkowy w poziomie wydatków przedsiębiorstw na działalność innowacyjną. W 2008 roku wynosiły one w regionie 395 917 tys. zł wobec niemal dwukrotnie wyższych nakładów w roku 2004. Stanowiło to 1,5% ogółu nakładów w kraju. Na badania i rozwój przedsiębiorstwa regionu przeznaczyły 3,5% swoich nakładów na działalność innowacyjną przy średniej krajowej wynoszącej 9,4%.

Wykres 34. Nakłady ogółem na działalność badawczo-rozwojową w roku 2008.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

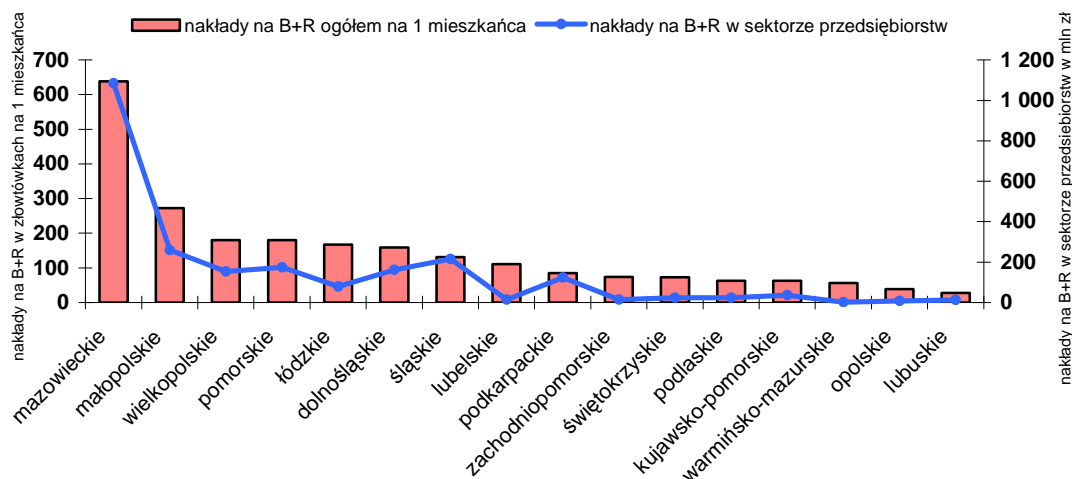
Podobny trend obserwuje się w przypadku nakładów przedsiębiorstw na badania i rozwój. Pod tym względem zachodniopomorskie jest na ostatnim miejscu w kraju.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

10. Innowacyjność

Na przestrzeni lat 2004-2007 udział województwa w ogólnopolskich nakładach na badania i rozwój spadł z 4,1% do 1,7%⁹. W 2008 roku zatrudnienie w sektorze B+R na 1 tys. osób aktywnych zawodowo osiągnęło 3,1%, co daje regionowi 9. miejsce w kraju. Taką samą lub podobną pozycję zajmuje on również pod względem liczby instytucji badawczo-rozwojowych, nakładów na działalność innowacyjną w przemyśle, liczby wynalazków krajowych zgłoszonych do Urzędu Patentowego, liczby wniosków o wsparcie finansowe inwestycji, liczby firm średnio wysokiej i wysokiej technologii.

Wykres 35. Nakłady na badania i rozwój w złotych na 1 mieszkańca oraz w sektorze przedsiębiorstw w mln zł w 2008 roku.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

Województwo nie wykazywało się dużą aktywnością w zakresie ochrony własności przemysłowej: w roku 2007 zgłoszone wynalazki i wzory użytkowe oraz uzyskane patenty i udzielone prawa ochronne stanowiły 2,9% ogólnej ich liczby.

W ostatnich latach sprzedaż wyrobów nowych i zmodernizowanych w Polsce stanowiła około 20% sprzedaży ogółem, w województwie zachodniopomorskim wskaźnik ten był znacznie niższy i wynosił 9,4%. Zwraca jednak uwagę wysoki wskaźnik eksportu wyrobów nowych i zmodernizowanych w sprzedaży ogółem. W województwie wyniósł on ponad 70%, przy średniej krajowej na poziomie 40%. Wskazywać to może na duży udział produkcji licencyjnej kupionej przez zachodniopomorskie firmy oraz finansowanej przez zagraniczny kapitał inwestujący w województwie.

Partnerstwo w zakresie innowacji wciąż jest niedostatecznie rozwinięte. Mechanizmy informacji i współpracy w zakresie obsługi transferu technologii, wsparcia przedsiębiorczości i innowacyjności są niedostosowane do potrzeb rynku. Odczuwalny jest niski poziom zaangażowania instytucji okołobiznesowych w realizację usług z zakresu transferu technologii oraz mały udział władz publicznych we wzmacnianiu potencjału instytucji wsparcia. Kilkanaście instytucji otoczenia biznesu z terenu województwa działa w obszarze innowacyjności. Regionalne Centrum Innowacji i Transferu Technologii w Szczecinie (RCiTT) funkcjonuje jako jednostka Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego. Należy ono, podobnie jak Polska Fundacja Przedsiębiorczości, do Krajowej Sieci Innowacji (KSI). Ponadto RCiTT wspólnie z Zachodniopomorskim

⁹ Na podstawie danych GUS: "Nauka i technika w 2007 r.", Warszawa 2009

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

10. Innowacyjność

Stowarzyszeniem Rozwoju Gospodarczego prowadzi zachodniopomorski ośrodek Enterprise Europe Network jako element europejskiej sieci ośrodków przekazu innowacji (ang. *Innovation Relay Centre*). Od strony podaźowej podstawę regionalnego potencjału innowacyjnego stanowią wyższe uczelnie publiczne. W regionie nie ma placówek Polskiej Akademii Nauk ani jednostek badawczo-rozwojowych.

Od maja 2008 roku funkcjonuje Regionalna Rada ds. Gospodarki, Innowacji i Technologii składająca się z przedstawicieli nauki, przedsiębiorców oraz instytucji wsparcia biznesu, będąca ciałem doradczym Zarządu Województwa w zakresie planowanych i bieżnych przedsięwzięć proinnowacyjnych.

Wyzwania: Zdiagnozowany poziom innowacyjności należy uznać za zagrożenie przyszłej pozycji ekonomicznej regionu. Bez podniesienia zdolności innowacyjnej, przedsiębiorstwa nie będą w stanie w przyszłości uczestniczyć w gospodarce opartej na wiedzy.

Nadzieją na rozwój sektora firm innowacyjnych w regionie są plany inwestycyjne parków naukowo-technologicznych w Szczecinie i Koszalinie, co powinno zapewnić takim firmom niezbędne tereny, pomieszczenia i usługi specjalistyczne.

W ramach wdrażania regionalnej strategii innowacyjności konieczne jest wzmocnienie obszarów badawczych, które są strategiczne dla regionu, stworzenie systemu identyfikacji potrzeb technologicznych i innowacyjnych MSP, regionalnego systemu wielokierunkowego transferu i komercjalizacji technologii i rozwiązań innowacyjnych. Należy dążyć do zwiększenia świadomości innowacyjnej MSP, konieczne jest także stworzenie w regionie stałej platformy współpracy sektora B+R z gospodarką, w tym skutecznego systemu informacyjnego i systemu kojarzenia popytu z podażą usług B+R.

Za największe wyzwanie stojące przed zachodniopomorską kadrą naukową i innowacyjnymi przedsiębiorstwami województwa uznać można utworzenie wspólnych centrów innowacji i ośrodków badawczo-rozwojowych w sektorach pozwalających na wykorzystanie mocnych stron i szans gospodarki i nauki regionu.

Najważniejsze wyzwania na najbliższy okres to:

- przeprowadzenie foresightu regionalnego pozwalającego na zidentyfikowanie strategicznych kierunków rozwoju regionu w oparciu o współpracę ze światem nauki

- stworzenie struktur sieciowych (w tym klastrów) przyspieszających transfer technologii

Budowa infrastruktury wsparcia innowacyjności, w tym parków naukowo-technologicznych oraz narzędzi finansowania procesów innowacyjnych (fundusze seedcapital, venture capital)

Czynnikiem ryzyka może być uzależnienie przedsięwzięć innowacyjnych od programów pomocowych UE, którym często towarzyszą rozbudowane procedury oraz grozi brak trwałości.

2.11. Nauka

W województwie zachodniopomorskim działają 22 wyższe uczelnie. Najważniejsze to Uniwersytet Szczeciński, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny, Pomorska Akademia Medyczna, Akademia Morska, Politechnika Koszalińska, Zachodniopomorska Szkoła Biznesu, Wyższa Szkoła Administracji Publicznej. Większość placówek naukowych skupiona jest w Szczecinie. W związku z tym występują dysproporcje w dostępie do oferty edukacyjnej oraz poziomie wykształcenia osób zamieszkałych w głównych miastach regionu oraz mieszkańców pozostałych obszarów województwa.

Kadra naukowa zatrudniona na funkcjonujących na terenie województwa uczelniach w roku akademickim 2007/2008 roku składa się z 4 199 nauczycieli akademickich, w tym 2 004 ze stopniem doktora i 481 ze stopniem doktora habilitowanego, a także 970 profesorów. W 2008 roku przyznano 178 stopni doktorskich, głównie w naukach technicznych (m.in. 17 z dziedziny budowy i eksploatacji maszyn, 14 w dziedzinie informatyki i 11 z dziedziny technologii chemicznej) oraz w naukach medycznych (38 w dziedzinie medycyny i 9 w dziedzinie biologii medycznej). Stopień doktora habilitowanego uzyskało 39 osób, przede wszystkim na Pomorskiej Akademii Medycznej (17 osób), Akademii Rolniczej w Szczecinie (7 osób) a także na uczelniach technicznych (6 osób).

Stosunkowo wysoka liczba studentów nie przekłada się na porównywalną z pozostałymi województwami liczbę doktorantów. Województwo zachodniopomorskie zajmuje pod tym względem jedno z ostatnich miejsc w Polsce, znajduje się w grupie 7 województw (świętokrzyskie, lubuskie, warmińsko-mazurskie, podkarpackie, opolskie i podlaskie) o najniższej liczbie doktorantów. W roku 2004 na studiach III stopnia kształciło się 1 027 osób, w 2008 roku – 938. Nieznaczną większość stanowią doktoranci Uniwersytetu Szczecińskiego (333 osoby wobec 302 na uczelniach technicznych, 160 na Akademii Rolniczej w Szczecinie i 143 na Pomorskiej Akademii Medycznej).

Spośród 34 zachodniopomorskich jednostek naukowych poddanych ocenie parametrycznej w 2006 roku, najwyższą kategorię uzyskało 7, w tym m.in. Wydział Lekarski Pomorskiej Akademii Medycznej, Wydziały Elektryczny i Technologii i Inżynierii Chemicznej ówczesnej Politechniki Szczecińskiej, Wydziały Zarządzania i Ekonomiki Usług oraz Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego. Ocena parametryczna przeprowadzana jest w trzech różnych zakresach. Pod względem aktywności naukowej, mierzonej m.in. uczestnictwem w projektach badawczych, posiadaniem akredytowanych laboratoriów i wdrażaniem systemów jakości, najwięcej punktów otrzymał Wydział Lekarski PAM, Wydział Kształtowania Środowiska i Rolnictwa ówczesnej Akademii Rolniczej oraz Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Szczecińskiego. Wyniki działalności naukowej, czyli m.in. autorstwo publikacji, monografii naukowych i podręczników akademickich, również oceniono najwyżej na Wydziale Humanistycznym US i na Wydziale Technologii i Inżynierii Chemicznej Politechniki Szczecińskiej. Najaktywniejsze w dziedzinie zastosowań praktycznych osiągnięć naukowych, nowych technologii, opatentowanych wynalazków i sprzedaży licencji były wydziały Politechniki Szczecińskiej: Technologii i Inżynierii Chemicznej oraz Budownictwa i Architektury, a także Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego.

Placówki naukowo-badawcze otrzymały wysokie wsparcie na rozwój infrastruktury. W ramach Działania 1.3. Regionalna infrastruktura społeczna programu ZPORR 2004-2006 dofinansowanie otrzymało 19 projektów w województwie. Spośród wszystkich inicjatyw aż 14 stanowiły przedsięwzięcia szkół wyższych regionu. W ramach pozyskanych środków Politechnika Koszalińska utworzyła centralne laboratorium Wydziału Elektroniki i Informatyki. Z inicjatywy Akademii Rolniczej w Szczecinie zbudowano Ośrodek

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

11. Nauka

Szkoleniowo-Badawczy w Zakresie Energii Odnawialnej w Ostoi. Politechnika Szczecińska zrealizowała projekt Multimedialnego Centrum Zarządzania Informacją Patentową i Normalizacyjną.

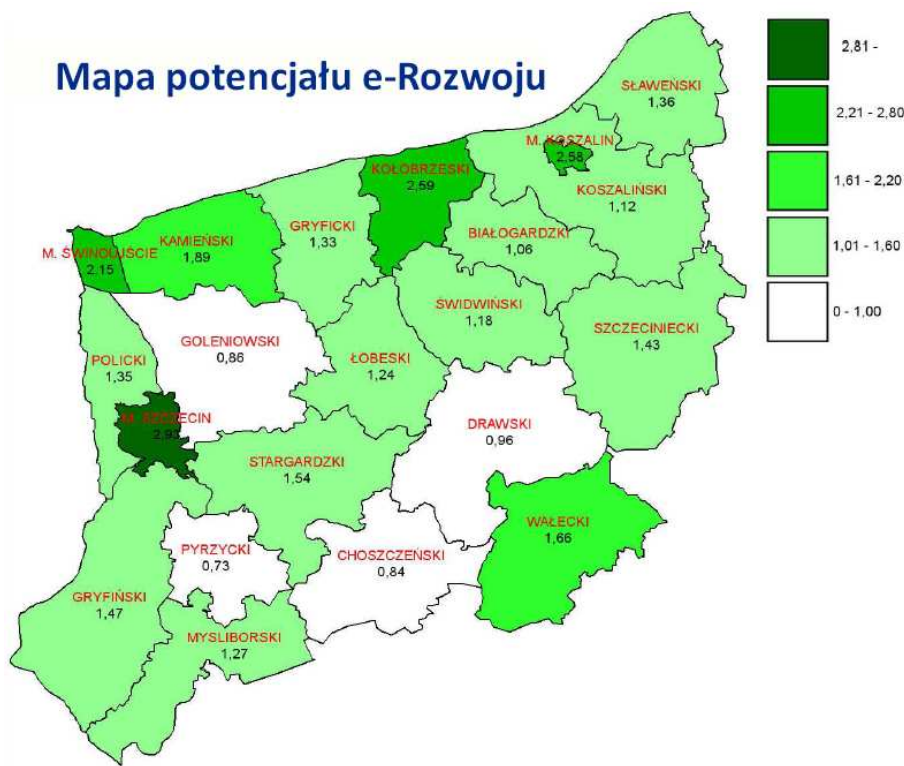
Wyzwania: Dla dalszego rozwoju potencjału naukowego regionu konieczne jest m.in. tworzenie nowych kierunków studiów lepiej odpowiadających potrzebom gospodarki i społeczeństwa. Szczególnie promowane powinny być kierunki techniczne, zwłaszcza technologii produkcji i przetwórstwa. Należy także wspierać powstawanie i rozwój jednostek naukowo-badawczych związanych z szeroko rozumianą innowacyjnością, istotne jest podjęcie działań mających na celu intensyfikację związków gospodarki z nauką.

2.12. Społeczeństwo informacyjne

Wdrożenie założeń społeczeństwa informacyjnego stanowi jeden z kluczowych czynników przystosowania społeczeństwa, instytucji i gospodarki regionu do obecnych wyzwań cywilizacyjnych i rynkowych. Znajduje to wyraz w działaniach rozwojowych i codziennej praktyce, w znacznej mierze w oparciu o inicjatywę samych mieszkańców. Dostęp do szerokopasmowego Internetu posiada ok. 160 tys. gospodarstw domowych na terenie województwa zachodniopomorskiego (30% populacji). Ponad 150 tys. gospodarstw znajduje się na terenach, gdzie nie ma obecnie możliwości technicznych podłączenia do sieci szerokopasmowych. Wynika to ze zbyt dużych odległości do urządzeń sieciowych tzw. aktywnych, wzmacniaczy i central lub z braku linii telefonicznych w ogóle. Około 25% gospodarstw domowych znajduje się na terenach, gdzie nie sięgają obecne możliwości techniczne działających operatorów – są to obszary zagrożone wykluczeniem cyfrowym.

Indeks potencjału e-rozwoju dla województwa zachodniopomorskiego określony przez badanie Stowarzyszenia Miasta w Internecie wynosi 1,76, co plasuje region na 7. pozycji w kraju. W obrębie powiatów regionu występują znaczne dysproporcje. Najlepsze wskaźniki – powyżej średniej wojewódzkiej – posiadają Szczecin (7. miejsce wśród stolic regionów), Koszalin, Świnoujście i Kołobrzeg. Najślabiej w tym rankingu wypadają powiaty: pyrzycki, choszczeński, drawski i goleniowski.

Mapa 2. Potencjał e-Rozwoju w województwie zachodniopomorskim.

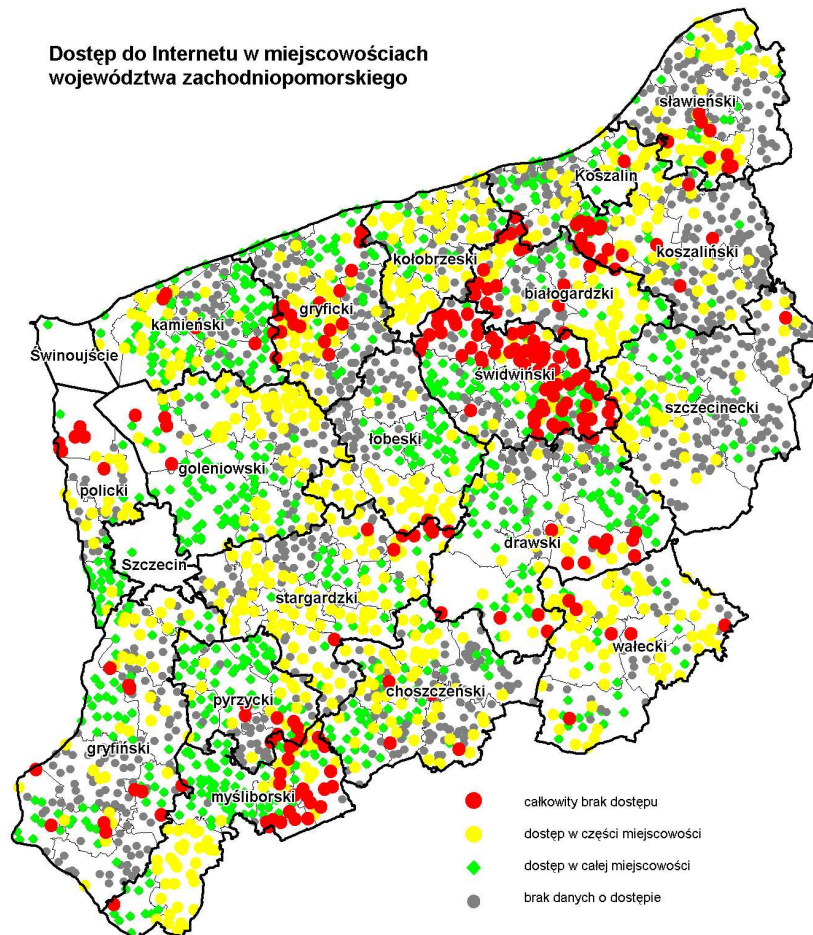
źródło: Stowarzyszenie Miasta w Internecie.

Szczeciński Park Naukowo-Technologiczny przeprowadził w pierwszym kwartale 2009 roku na próbie 2 236 miejscowości (74% ogółu) badanie rzeczywistego obrazu dostępu do Internetu. Wykazało ono w przypadku 226 miejscowości całkowity brak Internetu, skutkujący pełnym wykluczeniem cyfrowym 16 656 mieszkańców (1% populacji). Ponadto

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej 12. Społeczeństwo informacyjne

wg przedmiotowego badania w 887 przypadkach Internet jest dostępny w całej miejscowości (1 332 240 mieszkańców, 79% populacji), w 785 przypadkach w części miejscowości (222 636 mieszkańców, 13% populacji), dla pozostałych miejscowości brak danych.

Mapa 3. Dostęp do Internetu w miejscowościach województwa zachodniopomorskiego.

Źródło: Szczeciński Park Naukowo-Technologiczny '2009

źródło: Szczeciński Park Naukowo-Technologiczny z roku 2009.

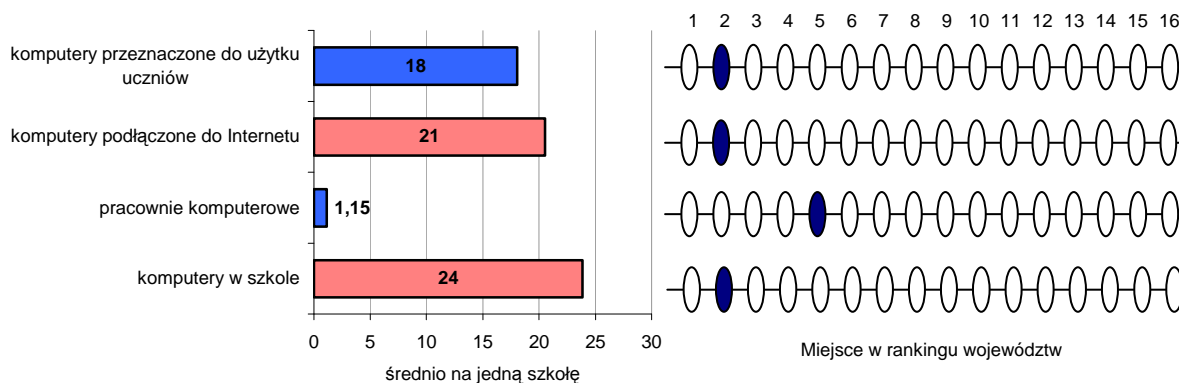
Pod względem dostępności do sieci Internet najgorzej wypadają gminy powiatów: myśliborskiego, gryfickiego i sławieńskiego. Większość użytkowników Internetu korzysta z mało wydajnych łączy, które nie są i nie będą w stanie obsłużyć transmisji multimedialnych oraz dalszego rozwoju innych technologii internetowych.

Na tle kraju wysoki jest stopień informatyzacji szkół województwa. Przeciętnie na jedną placówkę przypada 19 stanowisk komputerowych, z czego średnio 16 jest podłączonych do Internetu.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

12. Społeczeństwo informacyjne

Wykres 36. Wybrane cechy informatyzacji szkół* w województwie, w tym na tle innych województw w 2008 roku.

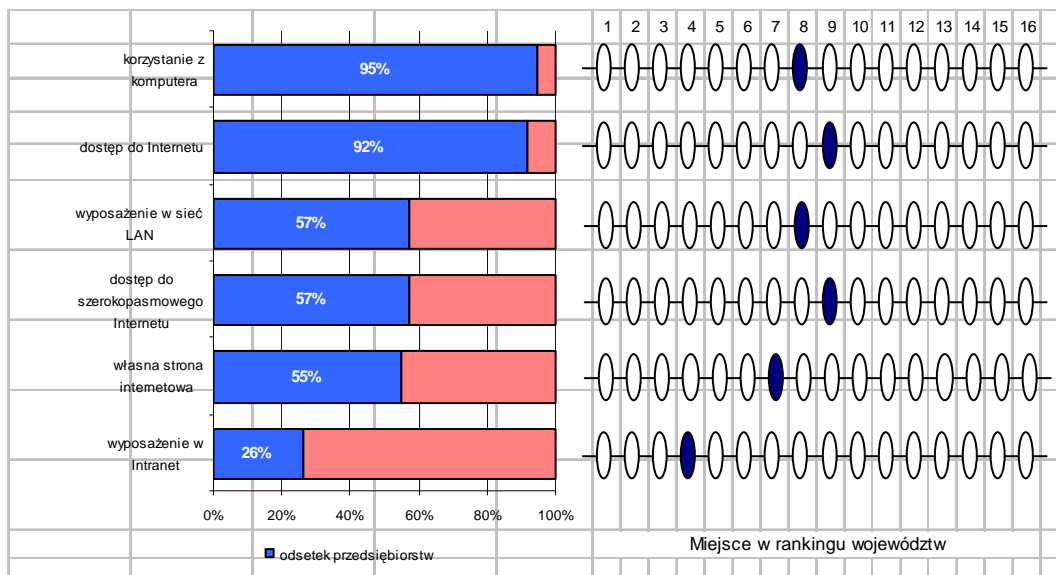

* (szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży, gimnazja dla dzieci, młodzieży i dorosłych, bez szkół specjalnych)

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

Stosunkowo wysoki jest stopień informatyzacji przedsiębiorstw województwa zachodniopomorskiego oraz wykorzystania technologii informatycznych w działalności gospodarczej. W skali kraju region zajmuje czołowe pozycje m.in. w dostępie firm do szerokopasmowego Internetu, wyposażeniu w sieci Intranet czy też ilości osób korzystających w pracy z komputera. Jest też liderem w dziedzinie składania przez firmy zamówień przez Internet i to pomimo porównywalnie słabego wyposażenia w systemy do obsługi tego typu zamówień.

Wykres 37. Wybrane cechy informatyzacji przedsiębiorstw województwa, w tym na tle innych województw w 2008 roku.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z publikacji GUS: *Społeczeństwo informacyjne w Polsce; Warszawa 2008r.*

W latach 2004-2007 wzrósł odsetek gospodarstw domowych w województwie zachodniopomorskim wyposażonych w komputery. W roku 2007 stanowiły one 48,5% ogółu gospodarstw, o 16,5 punktu procentowego więcej niż w roku 2004¹⁰. Istnieją przy tym ogromne dysproporcje w wyposażeniu w komputery w miastach i na terenach wiejskich. Pod

¹⁰ Źródło: GUS, Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego, UKE 2007

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

12. Społeczeństwo informacyjne

względem wyposażenia gospodarstw domowych w komputer z dostępem do Internetu w ogólnej liczbie gospodarstw województwo zachodniopomorskie zajmuje 7. miejsce w kraju z odsetkiem dostępności zbliżonym do średniej krajowej wynoszącej 36,6% ale i z dużą różnicą wobec województwa pomorskiego, gdzie wskaźnik jest o 11,3 punktów procentowych wyższy i najlepszy w kraju.

W województwie istnieją duże dysproporcje pomiędzy terenami miejskimi i wiejskimi w zakresie dostępu do usług telekomunikacyjnych. Tylko 12% łączy telefonicznych (tzw. głównych) znajduje się na terenach wiejskich. Gęstość łączy na obszarach wiejskich sięga 104 łączy na 1 tys. mieszkańców, przy poziomie 344 w miastach i przy średniej dla województwa wynoszącej 268 łączy.

Usługi dostępu do Internetu w województwie zachodniopomorskim są świadczone przez operatorów telekomunikacyjnych ogólnokrajowych w technologiach przewodowych oraz przez operatorów sieci komórkowych. Znaczącą pozycję mają również lokalni operatorzy telekomunikacyjni. Dostęp do Internetu świadczą w miastach operatorzy telewizji kablowej. Najważniejszym dostawcą Internetu na terenie województwa zachodniopomorskiego pozostaje Telekomunikacja Polska S.A., której udział w rynku to ok. 65% ogółu gospodarstw domowych w regionie posiadających dostęp do Internetu¹¹. Wszelkie analizy dotyczące pokrycia usług, infrastruktury, operatorów, technologii wskazują na istotne różnice w ofercie i możliwościach na terenach zurbanizowanych i wiejskich.

W minionych latach inicjatywy na rzecz informatyzacji regionu uzyskały finansowanie z funduszu ZPORR w ramach Działania 1.5 Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego ZPORR. W całym regionie z tego źródła dofinansowanych zostało 16 projektów o całkowitej wartości wynoszącej 25,5 miliona zł.

Od 2007 roku funkcjonuje Zachodniopomorska Rada Społeczeństwa Informacyjnego, której zadaniem jest między innymi propagowanie idei społeczeństwa informacyjnego poprzez wspomaganie jego rozwoju oraz gospodarki wiedzy w regionie w latach 2007-2015, a także opiniowanie i rekomendowanie projektów na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego w celu ich realizacji. Wypracowana została koncepcja Zachodniopomorskiej Sieci Teleinformatycznej (ZST) określająca zasady i tryb rozwoju infrastruktury społeczeństwa informacyjnego w województwie poprzez budowę szerokopasmowej regionalnej sieci teleinformatycznej.

Region brał udział w postępowaniu przetargowym Urzędu Komunikacji Elektronicznej dotyczącym rezerwacji częstotliwości 3,6-3,8 GHz. Urząd Wojewódzki Województwa Zachodniopomorskiego opracował „Strategię Budowy Społeczeństwa Informacyjnego w Województwie Zachodniopomorskim na lata 2006-2015”.

Wyzwania: Należy realizować prace nad budową samorządowej infrastruktury teleinformatycznej szerokopasmowego dostępu do sieci Internet opartej na koncepcji Zachodniopomorskiej Sieci Teleinformatycznej. Budowa tej sieci powinna nastąpić przy udziale środków finansowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Działanie 3.1 w ramach projektu systemowego. Równocześnie należy przystąpić do tworzenia sieci partnerstwa interesariuszy społeczeństwa informacyjnego, działających wspólnie i synergicznie na rzecz innowacyjnego e-Rozwoju województwa zachodniopomorskiego. Wdrożenie ZST, która wiąże się z budową światłowodowej sieci, ma sprzyjać przeciwdziałaniu wykluczeniu cyfrowemu, tworzeniu dedykowanych sieci misyjnych, dać impuls dla innowacyjności i rozwoju gospodarki opartej na wiedzy oraz poprawić oferty dostępu do szerokopasmowego Internetu dla mieszkańców regionu.

¹¹ Tamże.

2.13. Transport

Dostęp do Morza Bałtyckiego, szlaku Odry, międzynarodowej sieci autostrad oraz połączeń lotniczych i kolejowych przesądza o komunikacyjnym znaczeniu regionu. W województwie zachodniopomorskim przecinają się międzynarodowe i krajowe szlaki transportowe w układzie północ-południe i wschód-zachód. Aglomeracja szczecińska jest węzłem, w którym krzyżują się drogowe, kolejowe, wodne i lotnicze powiązania komunikacyjne. W oparciu o nie dokonuje się tranzyt towarów pomiędzy południem Europy i krajami basenu Morza Bałtyckiego.

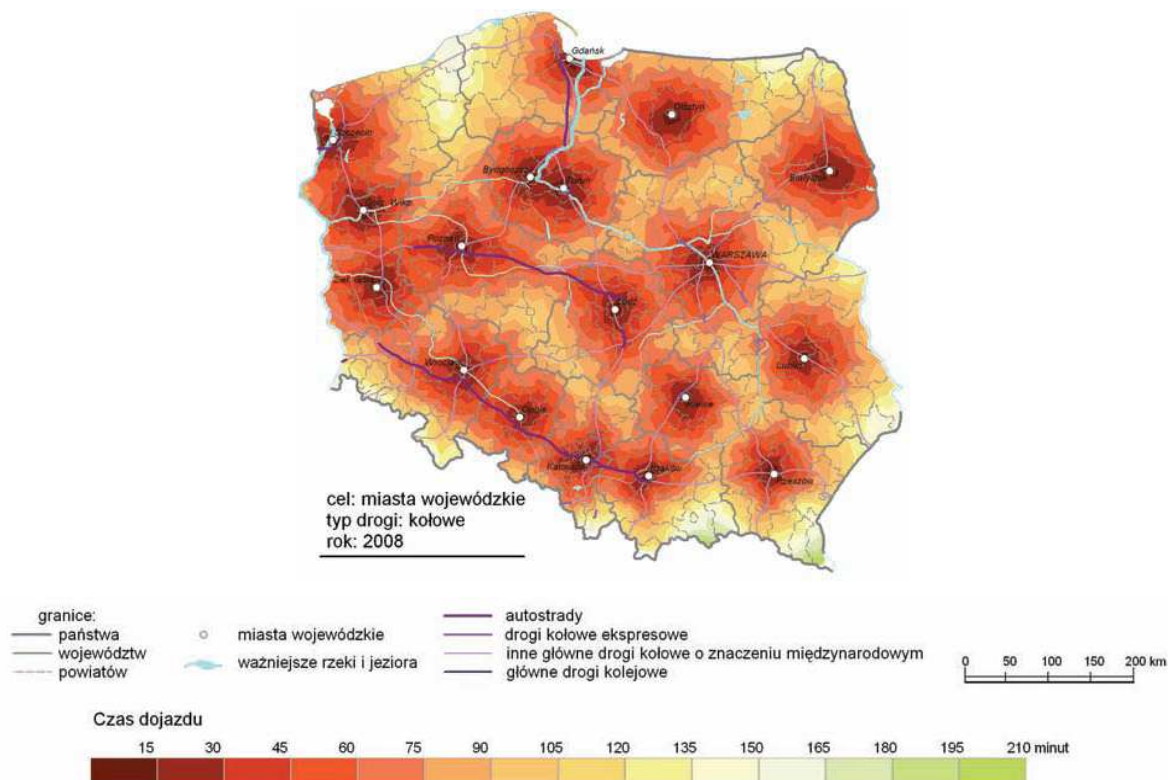
Infrastruktura drogowa

Przez obszar województwa przebiegają drogi krajowe o numerach: 3 (E65), A-6, 6 (E28), 10, 11, 13, 20, 22, 23, 25, 26, 31, 37, 93 oraz budowana droga S3.

Drogi wojewódzkie, powiatowe oraz gminne w większości wymagają modernizacji i przebudowy zarówno ze względu na zły stan nawierzchni, jak i ich parametry techniczne. Dotychczasowe zaniedbania, wynikające z braku funduszy na prace remontowe, budowę obwodnic i bezkolizyjnych skrzyżowań na trasach o dużym natężeniu ruchu, doprowadziły do powstania tak zwanych wąskich gardeł w sieci drogowej. Mają one istotny wpływ na dostępność i atrakcyjność centrów gospodarczych, administracyjnych i turystycznych oraz portów morskich w regionie. Istotną poprawę przyniesie oddanie do użytku nowego przebiegu drogi krajowej S3, zachodniego obejścia Szczecina oraz tunelu pomiędzy wyspami Uznam i Wolin w Świnoujściu.

Największe zagęszczenie dróg krajowych występuje w pasie przygranicznym, lecz nie zapewniają one w pełni dogodnego połączenia regionu z pozostałą częścią kraju.

Mapa 4. Dostępność czasowa do ośrodków wojewódzkich drogami kołowymi w 2008 roku.

źródło: autorzy; T. Komornicki i P. Śleszyński (Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN)

Najwyższy wskaźnik dostępności czasowej drogami kołowymi osiągają Szczecin i Koszalin. Pięć innych głównych ośrodków regionalnych (Świnoujście, Kołobrzeg, Stargard Szczeciński, Wałcz i Szczecinek) leży w pobliżu granic województwa, co powoduje, że dostępność centralnej części regionu do ważniejszych ośrodków miejskich jest ograniczona. Na obszary przygraniczne oddziałują miasta leżące w województwach sąsiednich (Gorzów Wielkopolski, Słupsk i Piła). Środkowa i południowo-zachodnia część regionu znajduje się poza godzinnym zasięgiem drogami kołowymi dostępu do 7 najważniejszych ośrodków miejskich. Obszar ograniczonej dostępności obejmuje aż 30% powierzchni województwa i jest zamieszkiwany przez ok. 12% populacji województwa.

Ruch na drogach województwa jest nieco niższy od średniej krajowej, natomiast wyróżnia się dużą dynamiką wzrostu. Jego charakterystyczną cechą jest nieregularność. Coraz więcej odcinków dróg, zwłaszcza w pasie nadmorskim, jest obciążonych ruchem turystycznym, w szczególności w sezonie letnim oraz podczas weekendów. Na niektórych odcinkach dróg wojewódzkich ruch odbywa się z większym natężeniem niż na drogach krajowych województwa. Drogi te nie są przystosowane do takiego obciążenia, chociażby ze względu na niedostateczną nośność, która nie przekracza 80 kN/oś. Niektóre drogi powiatowe i gminne także włączają się w system komunikacyjny województwa i obsługują znaczny ruch transportowy, w tym tranzytowy.

Wskaźnik gęstości dróg publicznych w porównaniu z resztą kraju jest znacząco niższy. W 2007 roku wynosił on 57,3 km/100km² w porównaniu do 82,8 km/100km² dla Polski. Łączna długość dróg o twardej nawierzchni w województwie wynosi 13 116 km.

Bardzo ważne znaczenie ma rozwój osi Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego CETC. Inicjatywa ta ma ułatwić efektywne kreowanie multimodalnych łańcuchów logistyczno-transportowych w układzie europejskim, od Bałtyku po Adriatyk, a w dalszej perspektywie po Morze Czarne i Egejskie. Środkowoeuropejski Korytarz Transportowy CETC pomaga w promocji transportu przyjaznego środowisku oraz rozwoju transportu kombinowanego, multimodalnego i intermodalnego.

Infrastruktura kolejowa

Przez obszar regionu prowadzą linie kolejowe o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym:

- E-59 (AGC) relacji Świnoujście – Poznań – Wrocław z odgałęzieniem na Szczecin Główny
- C-E59 (AGTC) relacji Świnoujście – Kostrzyn – Wrocław z odgałęzieniem w kierunku Szczecina Głównego i Portu Centralnego
- 202 Gdańsk Główny – Gdynia – Koszalin - Stargard Szczeciński
- 210 Chojnice – Runowo Pomorskie
- 273 Wrocław Główny – Szczecin Główny
- 351 Poznań Główny – Szczecin Główny
- 401 Szczecin Dąbie – Świnoujście Port
- 402 Koszalin – Goleniów
- 403 Piła Północ – Wałcz, Kalisz Pomorski – Ulikowo
- 404 Szczecinek – Kołobrzeg
- 405 Piła Główna – Ustka
- 406 Szczecin Główny – Trzebież Szczeciński (tylko w okresie letnim)
- 407 Wysoka Kamieńska – Kamień Pomorski
- 408 Szczecin Główny – Stobno Szczecińskie
- 409 Szczecin Gumieńce – Granica Państwa (Tantow)
- 410 Kalisz Pomorski Miasto – Kalisz Pomorski

- 418 Sławno – Darłowo
- 427 Mścice – Mielno Koszalińskie

Wskaźnik gęstości sieci kolejowej na 100 km², wynoszący 5,3 km/100km², jest jedynie nieco niższy od wartości dla kraju, która w 2007 wynosiła 6,4 km/100km². Stan linii kolejowych jest na ogół zły i wymaga modernizacji. Parametry techniczne połączeń nie pozwalają na obsługę dużych mas ładunkowych, mimo że potencjał transportowy cechuje się znacznymi rezerwami. W wielu miejscach stosuje się ograniczenie prędkości do 40 km/h ze względów bezpieczeństwa. Zły jest stan techniczny i wykorzystanie linii wąskotorowych.

W latach 2005-2008 zaobserwowano wzrost przewozów pasażerskich w kolejowych przewozach regionalnych. Ilość podróży w tym okresie wzrosła o 1,5 mln osób i obecnie wynosi około 8,5 mln w skali roku.

Pod koniec roku 2008 nastąpiła reorganizacja kolei. Część spółki PKP odpowiedzialna za przewozy regionalne (PKP Przewozy Regionalne) przeszła pod władzę Urzędu Marszałkowskiego.

Komunikacja lotnicza

Port lotniczy Szczecin-Goleniów jako jedyny w regionie należy do podstawowej sieci lotnisk w kraju. Jest on w pełni przystosowany do obsługi cywilnego ruchu pasażerskiego i towarowego zgodnie z wymogami Międzynarodowej Organizacji Lotnictwa Cywilnego (ICAO). Obecnie można latać z niego do: Dublina, Londynu, Oslo, Warszawy i Krakowa (linie regularne) oraz Tunezji, Egiptu, Grecji i Turcji (czartery).

Dynamicznie wzrasta zapotrzebowanie na usługi lotnicze w szczególności w portach lokalnych i regionalnych. W związku z prognozowanym dalszym wzrostem zapotrzebowania na te usługi, istotną stanie się rozbudowa sieci portów lotniczych szczególnie w oparciu o istniejącą infrastrukturę lotniskową, w tym lotniska powojenne i sportowo-usługowe. W 2006 roku procentowy udział ruchu pasażerów w porcie lotniczym Szczecin-Goleniów stanowił 1,18% ruchu pasażerskiego w Polsce, w 2008 – 1,46%. Ilość pasażerów wzrosła z 182 524 w 2006 roku do 302 452 pasażerów w 2008 roku, a wykorzystanie portu lotniczego wynosi 35%¹².

W ramach rozwoju infrastruktury lotnisk w województwie zachodniopomorskim planowane jest wdrożenie projektu przywrócenia do użytkowania portu lotniczego w Zegrzu Pomorskim koło Koszalina. Realizacja tej inwestycji uwarunkowana jest wcześniejszym przygotowaniem niezależnej analizy, która potwierdzi ekonomiczną zasadność tego przedsięwzięcia.

W Szczecinie znajduje się także cywilne lotnisko Dąbie o nawierzchni trawiastej, które jest bazą lotnictwa sanitarnego oraz szczecińskiego aeroklubu. W województwie zlokalizowane są także lotniska powojenne (w tym poradzieckie), m.in.: Płoty, Dziwnów, Zegrze Pomorskie, Borne Sulinowo, Kluczewo, Chojna, Bagicz, Wilcze Laski. Obiekty te są na ogół mocno zdewastowane. Czynnymi lotniskami wojskowymi są lotniska w Świdwinie, Mirosławcu, Darłowie i Olesznie. W portach lotniczych województwa w ciągu 2007 roku odnotowano 115 522 przyjazdów i 115 615 wyjazdów, co stanowi nieco ponad 1 % krajowego ruchu pasażerskiego w portach lotniczych.

Komunikacja wodna

W województwie zachodniopomorskim znajdują się cztery morskie porty handlowe (w Szczecinie, Świnoujściu, Kołobrzegu i Policach) oraz 10 małych portów bałtyckich i 13

¹² Dane Urzędu Lotnictwa Cywilnego

przystani rybackich. Porty morskie województwa obsłużyły międzynarodowy ruch pasażerski na poziomie 503 182 przyjazdów i 521 656 wyjazdów, natomiast krajowy ruch pasażerski obejmował zaledwie 6 407 przyjazdów i 5 708 wyjazdów. Udział regionu w obsłudze pasażerskiego ruchu promowego wynosi około 90%, w obsłudze przeładunków – 47%. Region ma dogodny układ śródlądowych dróg wodnych łączących porty ujścia Odry z krajami Unii Europejskiej, a szczególnie z Niemcami. Aktualny stan zabudowy hydrotechnicznej drogi wodnej na odcinku Szczecin – Kostrzyn nie pozwala jednak na pełne wykorzystanie jej możliwości transportowych.

Wsparcie rozbudowy i modernizacji regionalnej infrastruktury transportowej ma decydujące znaczenie dla włączenia województwa zachodniopomorskiego w procesy rozwojowe kraju. Jej obecny stan jest niewystarczający i wykazuje znaczne dysproporcje w przestrzennym rozmieszczeniu. Istniejące deficyty znacznie ograniczają też rolę województwa jako partnera w rozwoju terenów przygranicznych i obsłudze aglomeracji Berlina oraz „pomostu” do państw Basenu Morza Bałtyckiego, Europy południowej i Rosji. Poprawa dostępu do lokalnych portów morskich i rzecznych pozwoli na zwiększenie ich znaczenia gospodarczego oraz przyczyni się do dywersyfikacji ich funkcji (np. turystycznej).

Wyzwania: Ważne dla regionu jest powiązanie transportowe Szczecina i Koszalina jako dwóch ośrodków o znaczeniu ponadregionalnym, ich skomunikowanie z regionem, a także stworzenie dogodnego układu dróg wzdłuż wybrzeża Bałtyku oraz zachodniej granicy państwa. W celu poprawienia dostępności komunikacyjnej do obszarów turystycznych i uzdrowiskowych ważne jest wsparcie lokalnych inwestycji drogowych (drogi powiatowe i gminne) i modernizacji istniejącej infrastruktury drogowej oraz rozwijanie połączeń kolejowych, w tym kolei wąskotorowej.

Do grupy priorytetowych połączeń drogowych należy zaliczyć drogi poprawiające dostępność komunikacyjną do obszarów o walorach turystycznych i uzdrowiskowych, a szczególnie do pasa wybrzeża Morza Bałtyckiego (drogi krajowe nr 3, 6, 10 i 11, drogi wojewódzkie: nr 109 na odcinku Płoty – Trzebiatów, nr 102 na odcinku Międzyzdroje – Kołobrzeg, nr 107 na odcinku Dziwnówek – Parłówko, nr 203 na odcinku Koszalin – Postomino). Również istotne dla rozwoju sieci drogowej są przebiegające przez województwo w osi północ – południe drogi wojewódzkie nr 163 (Kołobrzeg – Wałcz) oraz nr 178, która stanowi jej kontynuację. Dotyczy to również dróg wojewódzkich nr 162 (Rościcino – Świdwin), nr 151 (Świdwin – Barlinek) oraz nr 156 (Lipiany – Barlinek).

Istotna jest budowa zachodniego obejścia Szczecina łączącego autostradę A6 (rejon Kołbaskowa) z zachodnimi i północnymi dzielnicami Szczecina i Polic, uwzględniającego budowę przejścia przez Odrę (Police – Święta). Inwestycja ta poprawiłaby także dostępność komunikacyjną do Portu Lotniczego w Goleniowie.

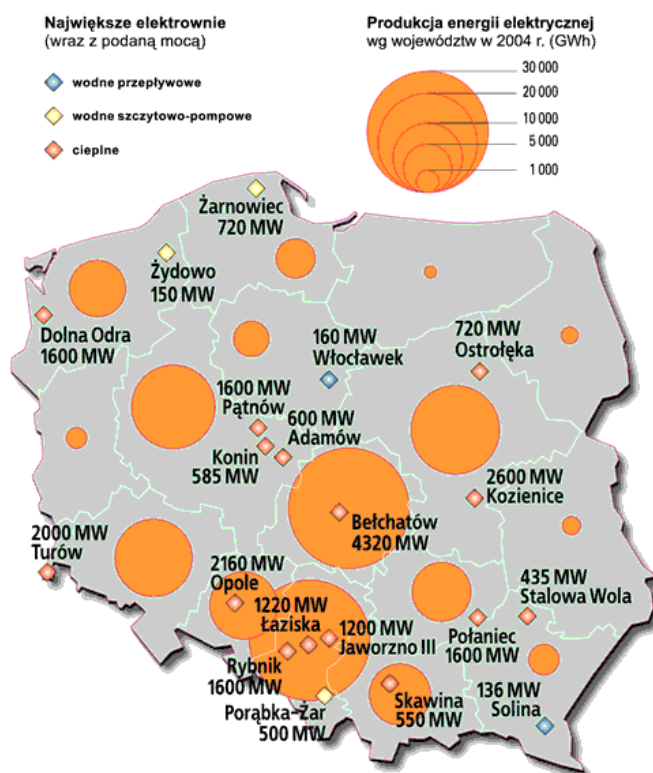
W ciągu najbliższych 5 lat realizowana będzie kompleksowa modernizacja linii kolejowej nr 351 Poznań – Szczecin, stanowiącej fragment transgranicznego połączenia E59 ze Skandynawii na południe Europy, co pozwoli na podniesienie prędkości maksymalnych pociągów pasażerskich na tym odcinku do 200 km/h. W ramach działań związanych z RPO-WZ 2007-2013 przewiduje się modernizację linii kolejowych nr 402 i 403 oraz zakupy nowoczesnego taboru kolejowego do obsługi połączeń regionalnych. Modernizacji wymagają jednotorowe linie kolejowe nr 202 i 404, których przepustowość wobec rosnących przewozów pasażerskich powoli się wyczerpuje. Mocno komplikuje to możliwość ułożenia efektywnego rozkładu jazdy pociągów, zapewniającego sprawną i szybką realizację potrzeb przewozowych mieszkańców województwa. Istotne wyzwanie stanowi przywrócenie połączeń kolejowych do miejscowości w południowo – wschodniej części województwa.

2.14. Energetyka

Wytwarzanie energii elektrycznej i ciepłej

Produkcja energii w 2008 roku wyniosła 8 214,7 GWh i wzrosła w porównaniu do roku 2000 o 11,7%. Zużycie energii elektrycznej spadło w województwie z poziomu 5 025 GWh w 2001 roku do 4 780 GWh w 2003 roku i następnie wzrosło do 5 510 GWh w 2008 roku. W województwie zachodniopomorskim produkcja energii jest wyższa niż jej zużycie. W 2008 roku ta „nadwyżka” wyniosła 2 704,7 GWh.

Mapa 5. Produkcja energii elektrycznej i największe elektrownie w Polsce.

źródło: <http://www.wiking.edu.pl/article>

Największymi producentami energii elektrycznej i ciepłej w województwie są PGE Zespół Elektrowni Dolna Odra S.A. w Nowym Czarnowie (w skład którego wchodzi: Elektrownia Dolna Odra w Nowym Czarnowie oraz dwie elektrownie zlokalizowane w Szczecinie – Pomorzany i Szczecin), a także Miejska Energetyka Ciepła Sp. z o.o. w Koszalinie.

Na obszarze województwa działalność w zakresie przesyłania energii elektrycznej prowadzi PSE-Operator S.A., natomiast w zakresie dystrybucji energii ENERGA-OPERATOR S.A. z siedzibą w Gdańsku Oddział w Koszalinie. Działalność w zakresie obrotu energią elektryczną prowadzą głównie spółki: ENERGA-OBRÓT S.A. i ENEA S.A. Do największych przemysłowych odbiorców energii elektrycznej w województwie należą Zakłady Chemiczne „Police” S.A. oraz Kronospan Szczecinek Sp. z o.o.

Sieć energetyczna na terenach wiejskich jest często przestarzała, co nie gwarantuje stałych dostaw odbiorcom indywidualnym. Znaczna część linii przesyłających energię elektryczną na te obszary powstała na początku lat pięćdziesiątych, co sprawia, że jej jakość (również w przypadku urządzeń rozdzielczych) jest niezadowalająca. Ponadto jest to bariera

dla rozwoju małych elektrowni, w tym elektrowni opartych o odnawialne źródła energii. Szczecin posiada tylko jedną linię zasilającą 400 kV oraz niewystarczającą ilość linii 220 kV, co przyczyniło się do poważnej awarii systemu energetycznego (black-out), jaka miała miejsce 8 kwietnia 2008 roku.

Koncesjonowaną działalność ciepłowniczą na obszarze województwa zachodniopomorskiego prowadzi 49 przedsiębiorstw, w tym 26 w zakresie wytwarzania ciepła, a 23¹³ w zakresie jego przesyłania i dystrybucji. Dominującymi odbiorcami ciepła są odbiorcy komunalni, spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty i towarzystwa mieszkaniowe. W roku 2008 w instalacje centralnego ogrzewania wyposażone było 82,2% ogólnej liczby mieszkań (w całym kraju 78%).

Sieć gazowa

Przesyłaniem gazu ziemnego na terenie województwa zachodniopomorskiego zajmuje się Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ SYSTEM S.A., natomiast jego dystrybucję prowadzi Wielkopolski Operator Systemu Dystrybucyjnego Sp. z o.o. Dostawy gazu realizują również przedsiębiorstwa: G.EN.-GAZ Energia S.A. oraz KRI S.A.

Głównym odbiorcą przemysłowym gazu ziemnego z sieci przesyłowej na terenie województwa zachodniopomorskiego są Zakłady Chemiczne „Police” S.A. Do odbiorców dostarczany jest importowany gaz wysokometanowy oraz lokalnie gaz zaazotowany ze złóż znajdujących się w regionie. Zużycie gazu z sieci w 2007 roku w gospodarstwach domowych w województwie wyniosło 236,3 hm³, a w 2004 było na poziomie 217,3 hm³.

W latach 1999-2007 długość sieci gazowej w województwie wzrosła o 2 847 km (tj. o 46,7%) – z 3 253,2 km do 6 100,2 km. Równocześnie w tym samym okresie wzrosła liczba odbiorców gazu z sieci z 329,1 tys. do 362,3 tys. (tj. ok. 10%). Oznacza to, że przyłączenie jednego odbiorcy gazu wiązało się z koniecznością budowy przeciętnie 86 metrów sieci gazowej. Średnio dla Polski wskaźnik ten wyniósł 92 metry. Wskazuje to, szczególnie w przypadku obszarów wiejskich, na wysoki koszt pozyskania „krańcowego” odbiorcy. Dostęp do infrastruktury przesyłu gazu (głównie na terenach małych miast i obszarach wiejskich) jest ciągle niewystarczający i wymaga inwestycji w celu wyrównania jego poziomu w całym województwie.

Na terenie województwa zachodniopomorskiego wdrażana jest duża inwestycja o kluczowym znaczeniu dla polskiej energetyki – terminal gazu skroplonego LNG w Świnoujściu. Trwają prace projektowe nad realizacją gazociągu Baltic Pipe, który ma doprowadzać do Polski gaz z Norwegii. Realizacja tych przedsięwzięć zwiększy pewność zasilania w paliwa gazowe całego kraju, a także regionu. Ponadto w skali województwa konieczne są inwestycje poprawiające stan infrastruktury (tłocznie i gazociągi przesyłowe) i dywersyfikujące źródła dostaw paliwa.

Koszt przesyłu gazu wpłynie na intensywny rozwój sieci gazowniczej w pobliżu punktów dostarczenia, czyli szczególnie w Polsce północno-zachodniej w tym w województwie zachodniopomorskim.

Odnawialne źródła energii

Województwo zachodniopomorskie jest krajowym liderem w wykorzystaniu energetyki wiatrowej. W pasie nadmorskim i w bezpośrednim jego sąsiedztwie panują najlepsze warunki wiatrowe na tle Polski. Moc uzyskiwana z zachodniopomorskich farm

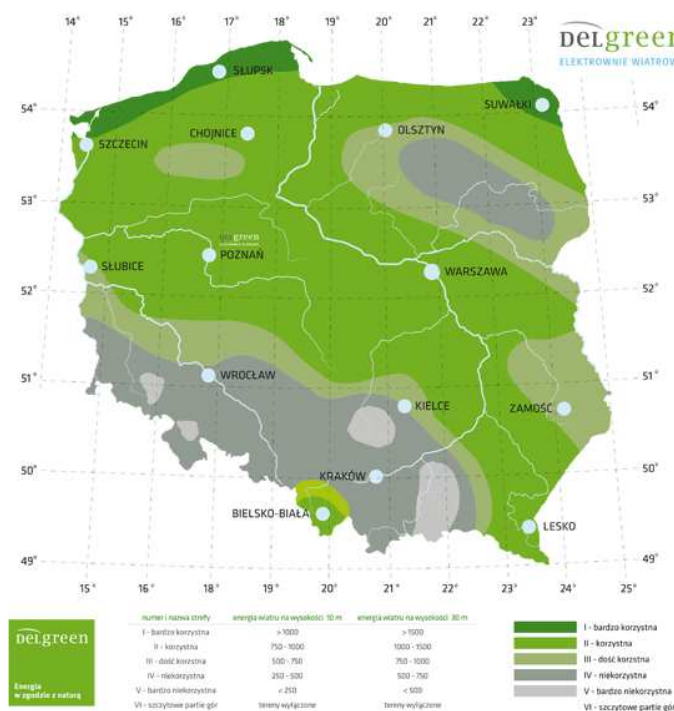
¹³ Źródło: Biuletyn URE 03/2009

Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej. 14. Energetyka

wiatrowych stanowiła aż 38,4% energii uzyskiwanej z wiatru w Polsce¹⁴. W regionie zlokalizowanych jest 6 z 10 największych elektrowni wiatrowych w Polsce: Karścino-Mołtowo (moc 90 MW), Tymień (50 MW), Jagniątkowo (30,6 MW), Zagórze (30 MW) i Cisowo (18 MW). Przygotowywany jest rozruch największej farmy wiatrowej w Polsce (docelowa moc zainstalowanych turbin 260 MW) w Baniach-Kozielicach.

Utrzymuje się bardzo duże zainteresowanie inwestorów budową farm wiatrowych. Do tej pory zawartych jest ponad 30 umów o przyłączenie elektrowni wiatrowych na łączną moc ok. 700 MW. Przewidywane jest m.in. ulokowanie siedmiu farm na terenie gminy Darłowo o łącznej mocy 180 MW. Tak korzystne warunki panują jedynie na Suwalszczyźnie.

Mapa 6. Mapa wietrzności w Polsce.

źródło: www.delgreen.pl

W województwie pracuje ok. 320 kotłów spalających biomasę. Największym producentem energii z biomasy jest PGE Zespół Elektrowni Dolna Odra S.A. zużywający w 2008 roku 245,4 tys. ton biomasy (w Elektrowni Dolna Odra – 219 tys. ton, w Elektrowni Szczecin – 26,5 tys. ton). Łącznie ilość energii wyprodukowanej ze spalania biomasy w PGE Zespół Elektrowni Dolna Odra S.A. w 2008 roku wyniosła 248,7 GWh (ok. 3,8% całkowitej produkcji).

Energię geotermalną do produkcji ciepła wykorzystują dwa zakłady. Moc ciepłowni przedsiębiorstwa „Geotermia Pyrzyce” Sp. o.o. wynosi 54,8 MW, natomiast Przedsiębiorstwo Usług Ciepłowniczych „Geotermia Stargard” Sp. z o.o. dysponuje mocą 14 MW. Przedsiębiorstwo to w 2007 roku złożyło wniosek o upadłość.

Obecnie w województwie zachodniopomorskim eksploatowanych jest około 70 elektrowni wodnych o łącznej mocy zainstalowanej 12,708 MW. Najwięcej czynnych obiektów znajduje się na terenie powiatów: łobeskiego (13), koszalińskiego (9), gryfickiego (9), stargardzkiego (7) i myśliborskiego (6).

¹⁴ Źródło: dane URE, stan na 31.06.2009.

Produkcja energii ze źródeł odnawialnych w województwie zachodniopomorskim w 2008 roku wyniosła 493 GWh, co stanowi 6% całkowitej produkcji energii ze wszystkich źródeł, z tego 21% to energia ze źródeł wodnych. Pod względem produkcji energii ze źródeł odnawialnych województwo zajmuje 3. pozycję w kraju.

Według danych za rok 2008 moc zainstalowanych na obszarze województwa jednostek wytwórczych stanowi 7,1% mocy zainstalowanej w polskich elektrowniach ogółem. Stawia to województwo na 6. miejscu w skali kraju. Projekt „Polityka energetyczna Polski do 2030” przewiduje wzrost finalnego zapotrzebowania kraju na energię elektryczną brutto z ok. 151 TWh w 2006 roku do 152,8 TWh w 2010 roku oraz 217,4 TWh w 2030 roku. W związku z tym planowana jest, także w województwie zachodniopomorskim, budowa nowoczesnych jednostek wytwórczych o wysokiej sprawności wytwarzania (kogeneracja, odnawialne źródła energii) i z jak najmniejszym oddziaływaniem na środowisko.

Nowe inwestycje w województwie znacząco wpłyną na zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Planowane są kolejne elektrownie wiatrowe. W najbliższym czasie w Elektrowni Szczecin wybudowany będzie nowoczesny kocioł fluidalny do spalania biomasy o mocy 68 MW, który rocznie spalać będzie ok. 700 tys. ton tego paliwa. Nowoczesny i ekologiczny kocioł zastąpi dotychczasowe wyeksploatowane urządzenia, które pracowały w oparciu o węgiel kamienny. Duże zapotrzebowanie na biomasę, jakie wystąpi w województwie, przyczyni się do aktywizacji terenów wiejskich i leśnych oraz do zagospodarowania niewykorzystywanych obecnie gruntów. Dodatkowo w Elektrowni Pomorzany planuje się wybudować kocioł na olej napędowy, natomiast na terenie Elektrowni Dolna Odra w Nowym Czarnowie powstanie nowy system odsiarczania spalin, jednocześnie rekultywowane są odpady paleniskowe.

W województwie opracowano „Program energetyki odnawialnej w oparciu o surowce odnawialne energii, wody i wiatru”. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 współfinansowane są przedsięwzięcia, które mają zwiększyć dostępność do infrastruktury elektrycznej i gazowej na obszarach deficytowych. Wsparcie otrzymają także inwestycje z zakresu rozbudowy i modernizacji lokalnych sieci dystrybucyjnych energetycznych i gazowych, zwiększających dostęp do energii mieszkańcom obszarów o niskim wskaźniku gazyfikacji i elektryfikacji. Na te działania w RPO przeznaczono kwotę 14,9 mln euro. Istotną będzie również budowa i modernizacja sieci elektroenergetycznych umożliwiających przyłączenie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych. Na wsparcie inwestycji związanych z pozyskiwaniem energii ze źródeł odnawialnych i podnoszenia efektywności energetycznej przeznaczona jest kwota 21 mln euro.

Wyzwania: Obecny stan infrastruktury sieciowej w województwie nie zapewnia efektywnego funkcjonowania rynku energii elektrycznej i gazu ziemnego. Podobny stan obserwujemy w całej Polsce. Zły stan techniczny sieci przesyłowych i dystrybucyjnych wskazuje na konieczność podjęcia działań w tej dziedzinie.

Dostęp do infrastruktury przesyłu energii elektrycznej oraz gazu, głównie w małych miastach i na obszarach wiejskich, jest ciągle niewystarczający i wymaga inwestycji w celu wyrównania jego poziomu w całym województwie. Niezbędne jest wsparcie rozwoju i modernizacji systemów wytwarzania i dystrybucji energii. Preferowane powinny być rozwiązania w zakresie wytwarzania energii w układzie skojarzonym oraz większe wykorzystanie źródeł energii odnawialnej.

Istniejące linie wysokiego napięcia na obszarze aglomeracji szczecińskiej, w pasie nadmorskim oraz w południowo-wschodniej części województwa wymagają znacznej rozbudowy i modernizacji sieci 110 kV, przede wszystkim ze względu na poprawę pewności

Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej.

14. Energetyka

zasilania oraz planowany rozwój energetyki wiatrowej dużych mocy (m.in. w okolicach Choszczna, Recza, Myśliborza, Dębna, Barlinka, Krzęcina, Świnoujścia, Niechorza, Stepnicy, Reska).

Celem poprawy stanu infrastruktury energetycznej jest zapewnienie wyższego poziomu usług dla lokalnej społeczności, przyciągnięcie inwestorów oraz podniesienie konkurencyjności i atrakcyjności regionu. Aktywne włączanie się władz samorządowych w realizację celów „Polityki energetycznej Polski do 2030 roku” jest istotnym elementem realizacji tej polityki. Ważne jest, by w procesach określania priorytetów inwestycyjnych przez samorzady dążyć do skorelowania planów inwestycyjnych gmin i przedsiębiorstw energetycznych. Potrzeba planowania energetycznego jest szczególnie istotna, ponieważ najbliższe lata stawiają przed polskimi gminami ogromne wyzwania, także rozwojowe i inwestycyjne.

2.15. Stan i ochrona środowiska

Stan środowiska województwa zachodniopomorskiego powoli i systematycznie na przestrzeni lat ulega poprawie. Jest ona wynikiem bardziej racjonalnego korzystania z zasobów, działań naprawczych realizowanych zarówno przez użytkowników środowiska, jak i samorządy, zwiększonej świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz dostępności środków finansowych, krajowych i unijnych, na realizację inwestycji ekologicznych.

W województwie wyznaczono liczne obszary wchodzące w skład Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 (19 obszarów specjalnej ochrony ptaków oraz 41 obszarów specjalnej ochrony siedlisk). W związku z tym przy planowaniu inwestycji należy uwzględnić ich oddziaływanie na środowisko. Ustanowione obszary Natura 2000 nie powinny ograniczać działalności lokalnych społeczności ani blokować inwestycji budowlanych czy infrastrukturalnych. Ochrona tych terenów ma jednak na celu ograniczenie działań mogących w znaczący sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz negatywnie wpływać na gatunki roślin i zwierząt, dla których utworzony został obszar Natura 2000.

W województwie funkcjonuje 86 zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza, ustalonych przez Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych na podstawie określonej wysokości opłat wniesionych w 1986 roku za roczną emisję substancji zanieczyszczających powietrze. Stanowi to 5% ogólnej liczby tych zakładów w Polsce, co lokuje region na 10. miejscu w kraju. Pierwsze miejsce pod tym względem przypada województwu śląskiemu, w którym mieści się aż 356 takich zakładów.

W roku 2007 nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły w województwie 254,3 zł, w tym w podregionie koszalińskim 66,9 zł, stargardzkim 187,7 zł, szczecińskim 330,7 zł, a w podregionie miasto Szczecin – 518,0 zł.

Zanieczyszczenie wód

Zagrożenia jakości wód w województwie związane są głównie z ich nadmiernym poborem na cele bytowe i gospodarcze oraz z odprowadzaniem powstających zanieczyszczeń. Presja na środowisko wodne związana z tymi czynnikami zmniejsza się sukcesywnie i jakość wód powierzchniowych poprawia się. Nadal problemem pozostaje ich skażenie bakteriologiczne oraz nadmierne ilości trafiających do środowiska substancji biogenych, powodujących proces eutrofizacji.

Zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną do roku 2015 wszystkie wody powierzchniowe powinny osiągnąć stan co najmniej dobry. Pomimo pozytywnych tendencji poprawy jakości, udział w ogólnym bilansie wód o niezadowalającej i złej jakości jest znaczny. W wyniku badań przeprowadzonych w 2008 roku przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie poddano klasyfikacji 54 jednolite części wód (JCW) reprezentujące 11 typów wód rzecznych. Ocenę końcową ich stanu (stan dobry lub zły) przeprowadzono na podstawie diagnozy stanu ekologicznego i chemicznego. Ostatecznie ocenę dobrą przypisano 14 JCW, a złą 37. Na niską notę końcową wód wpłynęła głównie negatywna ocena elementów fizykochemicznych w 45 punktach (wśród 72, jakie gromadziły dane w tym okresie), w 3 punktach złą oceną dla substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz w 12 punktach złą oceną elementów biologicznych.

W wyniku badań monitoringowych prowadzonych przez WIOŚ w Szczecinie stwierdza się zmniejszenie ilości ładunków zanieczyszczeń wnoszonych wodami Odry do Zalewu Szczecińskiego. Brak oczyszczalni ścieków dla miasta Szczecin zdecydowanie pogarsza jakość wód ujściowego odcinka Odry, wód Zalewu Szczecińskiego i Zatoki Pomorskiej. Zagrożenia jakości wód związane z działalnością człowieka na obszarach wiejskich wynikają nie tylko z nieuregulowanej gospodarki ściekowej, ale również z

Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej.

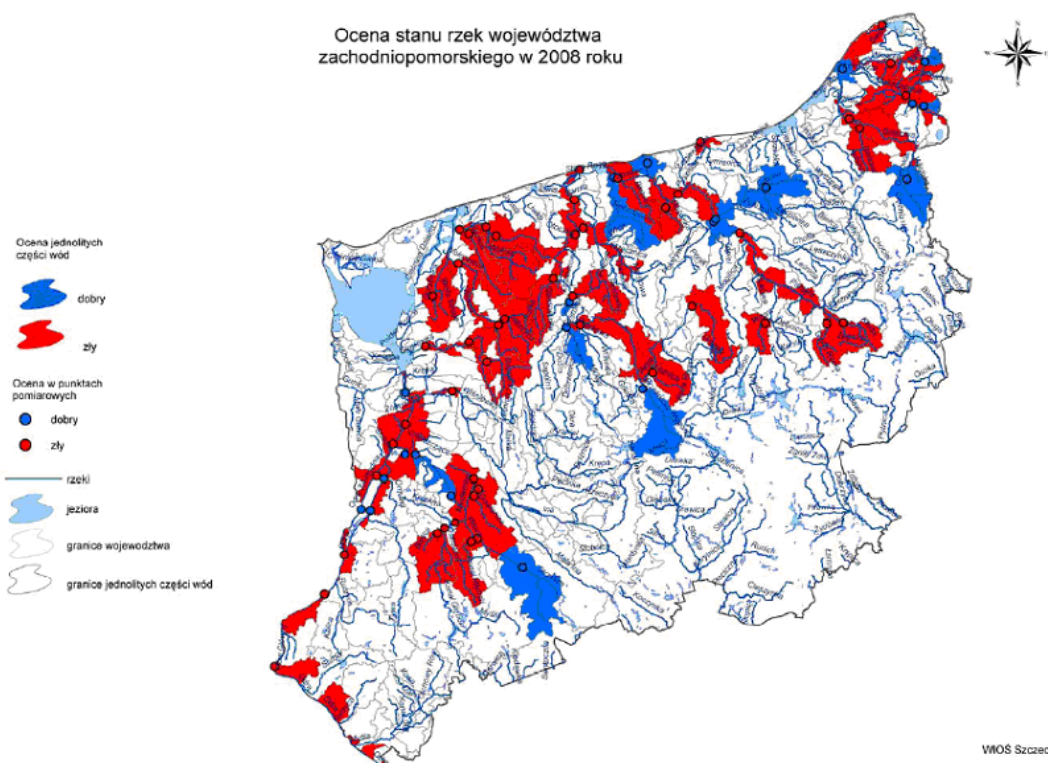
15. Stan i ochrona środowiska

niewłaściwego stosowania nawozów i prowadzenia intensywnej produkcji zwierzęcej. W ostatnich latach w największych ilościach stosowane były nawozy azotowe. Spadało natomiast zużycie nawozów wapniowych i obornika.

W roku 2008 badaniami objęto 11 jezior województwa, w tym 9 zostało poddane ocenie. W 7 z nich stwierdzono złą jakość wód pod względem fizykochemicznym i biologicznym (Morzycko, Wierzchowo, Lubie, Kamienica, Trzesiecko, Wielkie Dąbie i Żelewo). Dwa jeziora są w stanie dobrym (Kiełbicze i Płonno). Jeziora, które zostały zbadane i nie poddane klasyfikacji, to Miedwie i Głębokie.

Jezioro Miedwie, które jest podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę pitną mieszkańców Szczecina, wymaga szczególnej ochrony. Jest ono narażone jest nie tylko na zanieczyszczenia bytowe z terenów wiejskich, ale także pochodzące z rolnictwa i związane z rozwojem turystyki i rekreacji. Wdrażany jest system kanalizacji sanitarnej na terenie zlewni Jeziora Miedwie. Problemem o charakterze lokalnym jest zasolenie wód w strefie przybrzeżnej, związane z infiltracją słonych wód Morza Bałtyckiego.

Mapa 7. Ocena stanu rzek województwa zachodniopomorskiego w 2008 roku.

źródło: Ocena jakości wód powierzchniowych w województwie zachodniopomorskim w roku 2008

Badania wód przejściowych i przybrzeżnych w roku 2008 prowadzone były w ramach monitoringu diagnostycznego, na 18 stanowiskach zlokalizowanych na 7 jednolitych częściach wód; 6 stanowisk na wodach przybrzeżnych (3 JCW) i 12 stanowisk na wodach przejściowych (4 JCW). Ostatecznie dla wód we wszystkich badanych punktach i JCW stan wód przejściowych i przybrzeżnych zakwalifikowano jako zły, ze względu na ocenę stanu elementów biologicznych (w 17 punktach), elementów fizykochemicznych (we wszystkich punktach) oraz ocenę dla substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (w 3

punktach). Stopień zanieczyszczenia wód podziemnych na obszarze województwa można uznać za umiarkowany.

Zanieczyszczenie powietrza

Województwo charakteryzuje się średnim stopniem zanieczyszczenia powietrza. W oddziaływaniu na jakość powietrza stwierdza się wciąż rosnące znaczenie emisji powierzchniowej z sektora komunalno-bytowego oraz emisji liniowej z transportu samochodowego. Natomiast emisja punktowa z sektora przemysłowego wykazuje tendencję malejącą.

Efekty proekologicznych działań zmierzających do ograniczenia emisji ze źródeł punktowych przekładają się na poziom mierzonych w powietrzu stężeń zanieczyszczeń pochodzenia energetycznego. W roku 2006 stężenie średnioroczne SO₂ w powietrzu obniżyło się o około 50% w stosunku do roku 1996 i o 75% w stosunku do roku 1993. Jest to efekt stosowania urządzeń ograniczających emisję dwutlenku siarki oraz restrukturyzacji gospodarki.

Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń pyłowych w Polsce i w województwie zachodniopomorskim jest przetwórstwo paliw. Zakłady zlokalizowane na terenie województwa w 2008 roku wyemitowały do powietrza łącznie 5,1 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych. Emisja dwutlenku siarki wyniosła 22 tys. ton, dwutlenku węgla 9 392,2 tys. ton, tlenków azotu 15,6 tys. ton (w przypadku każdego z wymienionych związków daje to województwu 9. miejsce kraju pod względem wielkości emisji).

Na zabudowanych obszarach miast, szczególnie w aglomeracji szczecińskiej, występują zagrożenia jakości powietrza związane z pyłem drobnym (PM₁₀) pochodzącym przede wszystkim z ogrzewania mieszkań. W rocznych ocenach jakości powietrza za rok 2005 i 2006 Szczecin otrzymał klasę C ze względu na przekroczenia stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀. W związku z tym w lutym 2009 roku Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego określił „Program Ochrony Powietrza dla Strefy – Aglomeracja Szczecin”. W programie tym wskazane są działania naprawcze niezbędne do przywrócenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM₁₀ wraz z terminami realizacji, kosztami oraz źródłami finansowania.

Zwiększa się przy tym świadomość zagrożenia stężeniem dwutlenku azotu i hałasem komunikacyjnym w związku z rozwojem transportu samochodowego. Zjawisko jest niwelowane za sprawą budowy obwodnic drogowych, wzdłuż nowych i modernizowanych dróg stawiane są także ekrany akustyczne.

Poziom promieniowania elektromagnetycznego na terenie województwa jest niski, bez istotnych różnic natężenia w ciągu ostatnich lat, przy czym coraz liczniejsze są jego źródła. Powiększa się liczba stacji bazowych telefonii komórkowej, a w konsekwencji także obszar ich oddziaływania. Powoduje to coraz częściej sprzeciw lokalnych społeczności. Obawy mieszkańców wynikają z niedostatecznej wiedzy na temat źródeł, zasięgu i oddziaływań pól elektromagnetycznych czy też skutków dla zdrowia.

Stosunkowo wyższe stężenia zanieczyszczeń rejestruje się w zachodniej części województwa, co wiąże się z ich emisją z obszaru Niemiec.

Odpady

W 2007 roku na terenie województwa zachodniopomorskiego wytworzono łącznie około 7,2 mln ton odpadów, z czego 6,7 mln ton pochodziło z sektora przemysłowego. W układzie regionalnym najwięcej odpadów wytworzono na terenie uprzemysłowionej części zachodniej województwa, czyli w powiatach: polickim, gryfińskim, stargardzkim i w mieście Szczecinie. Łącznie z tego terenu pochodzi ok. 86% całego strumienia odpadów

Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej.

15. Stan i ochrona środowiska

wytworzonych w województwie. Najwięcej odpadów produkują Zakłady Chemiczne „Police” S.A. oraz PGE Zespół Elektrowni Dolna Odra S.A. Odpady niebezpieczne stanowią około 1,7% odpadów wytworzonych w województwie. W 2007 roku wytworzono ich ok. 113 tys. ton.

Specyficznym problemem w województwie są tzw. mogilniki, czyli zbiorniki z betonowych kręgów studziennych, w których składowane były przestarzałe środki ochrony roślin (pozostałość po PGR-ach). Podczas inwentaryzacji w 2001 roku zidentyfikowano 39 mogilników. W latach 2001-2002 i w roku 2009 zlikwidowano 13 obiektów stwarzających największe zagrożenie dla środowiska, do likwidacji pozostało jeszcze 26.

Wyzwania: Należy spodziewać się istotnej poprawy jakości wód w ujściowym odcinku Odry oraz w Zalewie Szczecińskim i w Zatoce Pomorskiej po uruchomieniu oczyszczalni ścieków w Szczecinie. Poprzez zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powinien zostać zahamowany proces eutrofizacji tych zbiorników. Także realizacja dwóch dużych programów porządkowania gospodarki wodno- ściekowej w dorzeczu Parsęty oraz w zlewni Jeziora Miedwie przyniesie widoczne efekty poprawy jakości wody. Istotna poprawa jakości środowiska w województwie zachodniopomorskim i w całej Polsce nie oznacza jednak zniwelowania zaniedbań z okresów wcześniejszych. Poza tym Unia Europejska stale zaostrza wymagania dotyczące norm środowiskowych, aby doprowadzić do zdecydowanej poprawy jakości życia jej mieszkańców. Dla sprostania tym wymaganiom oraz poprawy jakości środowiska, bezpieczeństwa ekologicznego i ochrony zdrowia mieszkańców niezbędna jest konsekwentna realizacja zadań określonych w „Programie Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem perspektywy 2012-2015”.

W najbliższych latach działania powinny się skupić na minimalizowaniu oddziaływania na środowisko inwestycji wielkopowierzchniowych oraz liniowych inwestycji infrastrukturalnych (drogi, farmy wiatrowe, itp.). Decyzje dotyczące lokalizacji i sposobu realizacji inwestycji muszą opierać się na rzetelnych ocenach oddziaływania na środowisko.

Obszary Natura 2000 najczęściej są terenami atrakcyjnymi dla turystyki i wypoczynku. Ich rozwój powinien odbywać się w sposób zrównoważony, w oparciu o takie formy działalności, które nie będą naruszać równowagi ekologicznej obszarów chronionych. Samorządy lokalne powinny upatrywać w tym szansy na rozwój gospodarczy tych obszarów. Dopuszczalne jest wykonanie inwestycji znacząco negatywnie oddziałującej na obszar Natura 2000, jednak tylko w specyficznych warunkach: gdy inwestycja ma nadrzędne znaczenie dla interesu publicznego i nie ma dla niej alternatywnych rozwiązań. W takich przypadkach konieczne jest zastosowanie środków kompensujących szkody wyrządzone przyrodzie, aby zrównoważyć straty spowodowane realizacją inwestycji w siedliskach przyrodniczych roślin i zwierząt.

2.16. Gospodarka komunalna

Stan infrastruktury komunalnej jest jednym z głównych uwarunkowań zrównoważonego rozwoju regionu i w znacznym stopniu wpływa na wzmocnienie konkurencyjności regionu, w województwie zachodniopomorskim dodatkowo w istotny sposób determinuje rozwój funkcji turystycznych. Wykorzystanie potencjału województwa dla rozwoju przedsiębiorczości i turystyki wymaga odpowiedniej jakości infrastruktury, szczególnie wodno-kanalizacyjnej oraz systemu utylizacji i zagospodarowania odpadów komunalnych.

Zaopatrzenie w wodę

Podstawą zaopatrzenia w wodę do celów komunalnych na obszarze województwa są ujęcia wód podziemnych. Wyjątkiem jest miasto Szczecin, które zaopatrywane jest w wodę głównie z ujęcia powierzchniowego, z Jeziora Miedwie. W 2007 roku pobór wody do sieci wodociągowych wyniósł 101,7 hm³ (9. miejsce w Polsce), z czego 22,8 hm³ wody pochodziło z ujęć powierzchniowych, natomiast 78,9 hm³ z ujęć podziemnych. Zapotrzebowanie na wodę do celów przemysłowych pokrywane jest z ujęć własnych, przeważnie powierzchniowych.

Województwo posiada jedną z najkrótszych sieci wodociągowych w Polsce (14. miejsce), której długość wynosi 8 707 km (w 2008 roku). W porównaniu z rokiem 1999 nastąpił przyrost długości sieci o 25,5%, przy średniej krajowej dla analogicznego okresu wynoszącej 29,1%. Wskaźnik nasycenia siecią wodociagową (mierzony ich długością na 100 km²) według danych za rok 2008 jest najniższy w Polsce i wynosi 38 km/100 km², przy średniej krajowej 84 km/100 km². Z sieci wodociągowych korzysta 96,9% ludności w miastach (5 pozycja w Polsce), przy średniej krajowej 95,2%.

Największym problemem w województwie jest zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości wody. Trudności w zaopatrzeniu w wodę występują w zachodniej części pasa nadmorskiego. Większość ludności na obszarach wiejskich zaopatrywana jest w wodę za pomocą małych lokalnych wodociągów, korzystających z rozdrobnionych ujęć wód podziemnych. Ich stan techniczny oraz stan stacji uzdatniania wody jest niezadowalający.

Obecnie w województwie funkcjonuje 400 oczyszczalni ścieków, z czego 288 to obiekty komunalne. W całym województwie z oczyszczalni ścieków korzystało w 2007 roku 60,4% mieszkańców, w tym w poszczególnych podregionach: stargardzkim 78,4%, koszalińskim 77,5%, szczecińskim 73,7% i w podregionie miasto Szczecin 15,0% mieszkańców.

Zaostrzające się wymogi dla jakości wody pitnej oraz rosnące koszty eksploatacji wymuszają tendencję do rezygnacji z wielu ujęć i tworzenia dużych systemów wodociągów grupowych. Rozbudowie sieci wodociągowej musi towarzyszyć rozwój sieci kanalizacyjnych służących do odprowadzania dostarczonej do gospodarstw domowych wody.

Realizowany jest projekt „Zintegrowana gospodarka wodno-ściekowa w dorzeczu Parsęty”. Jego celem jest wyposażenie gmin na terenie dorzecza Parsęty, jednego z atrakcyjniejszych przyrodniczo i turystycznie regionów w Polsce, w zbiorcze systemy odprowadzania ścieków spełniające wymagania unijne oraz zapewnienie właściwej gospodarki osadami i zapewnienie wody o odpowiedniej jakości dla mieszkańców. Cały obszar przedsięwzięcia zamieszkuje 250 294 osób. Po realizacji projektu odsetek korzystających z sieci wodociągowej wzrośnie do 98,3%, a z kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków wyniesie 88,40% mieszkańców na obszarze projektu i 100% mieszkańców miast znajdujących się na obszarze przedsięwzięcia, tj. ok. 221 tys. osób.

Odprowadzanie ścieków

Od 1999 roku wzrasta w województwie długość sieci kanalizacyjnej (podobnie jak i sieci wodociągowej) z 2 753,5 km do 4 992,3 km (o 81,3%), co daje 9. miejsce w Polsce. Wskaźnik nasycenia siecią kanalizacyjną wynosi 21,8 km/100 km² i przy średniej krajowej wynoszącej 30,3 km/100 km² jest jednym z niższych w Polsce (12. pozycja).

Pomimo systematycznego wzrostu długości sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, będącego wynikiem działań podejmowanych na rzecz ochrony wód, w województwie nadal istnieje bardzo duża rozbieżność pomiędzy długością tych sieci. Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej jest niekorzystny i wynosi 49,7%. Wartość ta pozwala województwu zajmować piątą pozycję w kraju dla którego średnia wynosi zaledwie 36,1%.

Ilość odprowadzonych ścieków wymagających oczyszczania wynosiła w 2008 roku 238 hm³, w tym większość (93,6%) była w różnym stopniu oczyszczana. Z oczyszczalni ścieków korzysta 60% ogółu ludności w województwie, co plasuje region na 11. miejscu w Polsce. Pod względem odsetka liczby ludności wiejskiej korzystającej z oczyszczalni (40,7%) województwo plasuje się na 2. miejscu (przy średniej krajowej wynoszącej 25,7%).

Od 2000 roku ilość ścieków wymagających oczyszczania stopniowo zmniejsza się, a jednocześnie wzrasta liczba ścieków poddawanych procesom oczyszczania. Największe ilości ścieków pochodzą z dużych ośrodków miejsko-przemysłowych – Szczecina, Polic, Gryfina, Stargardu Szczecińskiego oraz Koszalina. W niektórych powiatach nadal spora część ścieków odprowadzana jest bez wcześniejszego oczyszczania. Najtrudniejsza sytuacja, jaka występuje obecnie w Szczecinie, zmieni się w wyniku realizacji budowy oczyszczalni ścieków i poprawy stanu wody.

Gospodarka odpadami

Pomimo systematycznej poprawy stan gospodarowania odpadami komunalnymi oraz pochodzącymi z sektora gospodarczego na terenie województwa zachodniopomorskiego jest daleki od dobrego. Wśród stosowanych metod zagospodarowania odpadów komunalnych nadal dominuje gromadzenie na składowiskach. Większość odpadów trafia na składowiska bez segregacji, tylko w nielicznych obiektach prowadzi się odzysk surowców wtórnych. Selektywną zbiórką odpadów u źródła objęta jest większość gmin, ale ograniczona jest ona głównie do odpadów opakowaniowych. Udział odpadów zebranych selektywnie w ogólnej masie odpadów komunalnych jest znikomy, choć w ostatnich latach zwiększa się (z pułapu 1,5% w 2002 roku do 4,8% w roku 2007). Słabo funkcjonuje system selektywnej zbiórki biodegradowalnych, wielkogabarytowych oraz niebezpiecznych odpadów powstających w gospodarstwach domowych oraz zużytego sprzętu elektronicznego i elektrycznego. Niewystarczająca jest liczba instalacji do zbierania, odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych spełniających wymogi najlepszej dostępnej technologii.

W latach 2001-2007 z eksploatacji wyłączono 35 składowisk, powstało 8 nowych obiektów. Traktat Akcesyjny zobowiązywał województwo do zamknięcia kilkunastu następnych składowisk do końca 2009 roku. Na koniec 2007 roku w regionie istniało 114 składowisk, z czego 47 było eksploatowanych. Dwa obiekty posiadają wydzielone kwatery do składowania odpadów azbestowych (Dalsze-Myślibórz i Sianów). Na terenie pięciu składowisk funkcjonują instalacje odgazowania z wykorzystaniem biogazu do produkcji energii elektrycznej (Sianów, Sierakowo, Szczecin-Klucz, Świnoujście-Przytór-Ognica i Smolecin koło Kołbaskowa).

Ilość odpadów komunalnych deponowanych na składowiskach została zredukowana o ponad połowę. Może to oznaczać z jednej strony faktyczne ograniczenie ich wytwarzania, a z drugiej nielegalne pozbywanie się ich przez spalanie lub wywóz na tzw. dzikie wysypiska. Problem ten w następnych latach może się pogłębić, gdy w sposób znaczący podniesione

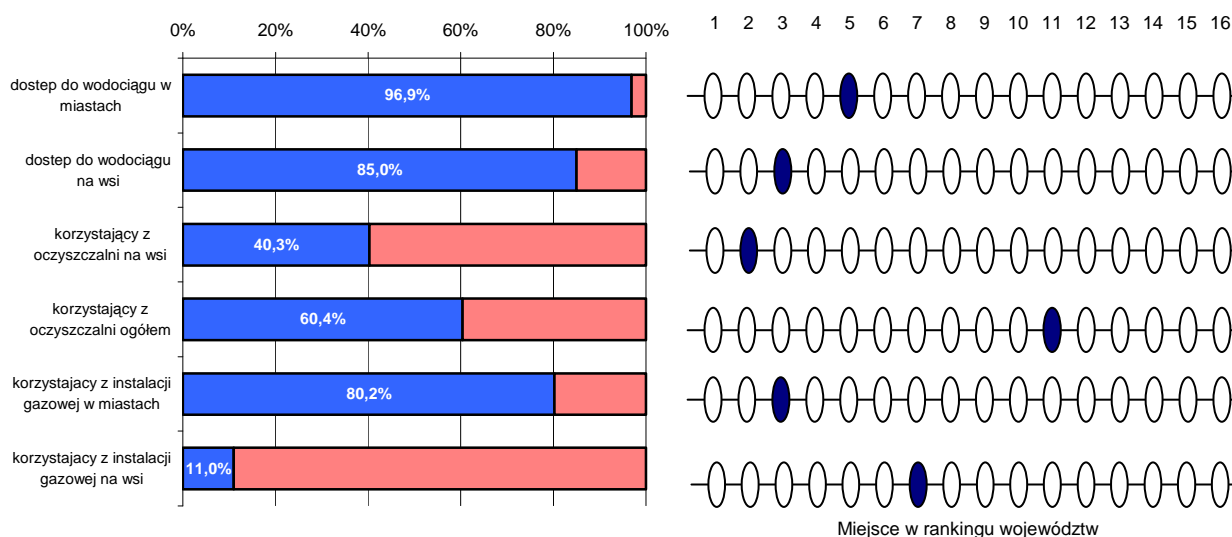
Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej. 16. Gospodarka komunalna

zostaną koszty składowania odpadów. Konieczna jest edukacja społeczeństwa w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi oraz współpraca samorządów lokalnych ze służbami kontrolnymi ochrony środowiska. Sytuacja zmienia się w istotny sposób w związku z budową w Szczecinie i Koszalinie zakładów termicznej utylizacji odpadów.

Istotną rolę w rozwoju infrastruktury komunalnej odegrały fundusze przedakcesyjne – ISPA, PHARE, SAPARD. Inwestycje koncentrowały się głównie na zaopatrzeniu w wodę oraz odprowadzaniu i oczyszczaniu ścieków. W tym okresie podejmowano jednak niewiele inwestycji w zakresie gospodarki odpadami. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013 wspierane są finansowo działania z zakresu infrastruktury wodno-ściekowej polegające na budowie lub przebudowie sieci kanalizacji zbiorczych, przepompowni, zbiorników oraz oczyszczalni ścieków, które wynikają z Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Przy pomocy RPO współfinansowane są także kompleksowe projekty gospodarki odpadami komunalnymi obejmujące m.in. selektywną zbiórkę odpadów, sortownie, zakłady recyklingu i odzysku odpadów, biologiczno-mechaniczne unieszkodliwianie odpadów oraz projekty rekultywacji istniejących nieczynnych składowisk odpadów. Na współfinansowanie poprawy infrastruktury ochrony środowiska w RPO na lata 2007-2013 przeznaczono kwotę 61,3 mln euro, co stanowi 7,3% całkowitej kwoty alokacji środków unijnych w RPO.

W roku 2007 nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły w województwie 76,9 zł, w tym w podregionie szczecińskim 32,4 zł, koszalińskim 32,7 zł, stargardzkim 75,7 zł, a w podregionie miasto Szczecin 172,3 zł.

Wykres 38. Dostęp mieszkańców województwa do infrastruktury komunalnej, w tym na tle innych województw.

źródło: opracowania własne na podstawie danych BDR GUS

Wyzwania: W celu ograniczenia niekorzystnego wpływu gospodarki komunalnej na jakość środowiska, a przede wszystkim na jakość wód niezbędne jest wdrażanie najlepszych praktyk

Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej.

16. Gospodarka komunalna

w zakresie rozwoju infrastruktury komunalnej. Budowa nowoczesnych stacji uzdatniania pozwoli na zaopatrzenie ludności w wodę o jakości spełniającej normy, z kolei budowa nowoczesnych oczyszczalni ścieków wpłynie na poprawę jakości odprowadzanych ścieków. Należy dążyć do uporządkowania gospodarki komunalnej na obszarach zurbanizowanych poprzez: modernizację sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, poprawę jakości wody pitnej i zmniejszenie zanieczyszczeń odprowadzanych do środowiska, ograniczenie ilości składowanych odpadów.

Drogą do osiągnięcia tego celu może być kształtowanie ładu przestrzennego w kierunku zwiększenia ekonomicznej racjonalności inwestycji wodno-kanalizacyjnych oraz wzrostu efektywności funkcjonalnej systemów wodociągowych, kanalizacyjnych i odpadowych. Dalsze korzyści można osiągnąć również poprzez stymulowanie współpracy gmin i samorządów w zakresie infrastruktury ochrony środowiska oraz infrastruktury komunalnej, która zwiększałaby opłacalność podejmowanych inwestycji oraz ograniczała ich koszty społeczne.

2.17. Planowanie przestrzenne i urbanizacja

Obszar województwa zachodniopomorskiego charakteryzuje się pasmowym, równoległym do wybrzeża morskiego, układem struktur geograficznych. Zróżnicowane naturalne predyspozycje rozwoju oraz historyczna struktura gospodarcza stanowiły podstawę do wydzielenia obszarów wielkoprzestrzennych o w miarę jednorodnych cechach. Wyróżnia się sześć następujących obszarów wielkoprzestrzennych.

- I. strefa nadmorska – intensywnego selektywnego rozwoju,
- II. strefa gospodarki rolnej i wielofunkcyjnej aktywizacji gospodarczej,
- III. strefa gospodarki rolno-leśnej, selektywnej aktywizacji gospodarczej, w tym rozwoju turystyki,
- IV. strefa intensywnej gospodarki rolnej,
- V. strefa koncentracji procesów urbanizacyjnych – szczeciński obszar metropolitalny wielofunkcyjnego rozwoju,
- VI. strefa intensywnego, wielofunkcyjnego rozwoju i urbanizacji – koszaliński obszar węzłowy.

Plan zagospodarowania przestrzennego uchwalony został przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego 26 czerwca 2002 r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 60, poz. 1357). Planowanie przestrzenne jest procesem ciągłym, dlatego też plan podlega okresowej aktualizacji tak, aby mógł stymulować rozwój województwa. W 2006 roku samorząd województwa przystąpił do zmiany planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego jako części planu województwa.

Obszary gmin są niemal w pełni pokryte studiami uwarunkowań. Pokrycie powierzchni województwa miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego jest kilkuprocentowe, co na obszarach zurbanizowanych stanowi barierę rozwojową.

Społeczność regionu zamieszkuje 63 miasta i 3 062 miejscowości wiejskich skupionych w 1 635 sołectwach. W miastach mieszka 1 164 058 osób, co stanowi 68% ludności województwa. Najwięcej jest miast małych (poniżej 20 000 mieszkańców) i bardzo małych (poniżej 10 000). Odsetek ludności miejskiej (wskaźnik urbanizacji) jest wyższy niż średni wskaźnik kraju wynoszący 61,2%, pod tym względem województwo lokuje się na 3. pozycji. W porównaniu z rokiem 2000 ludność miast zmniejszyła się o 18 921 osób, pomimo że na terenie województwa przybyły 2 miasta - 1 stycznia 2004 roku prawa miejskie uzyskał Dziwnów, a 1 stycznia 2010 roku Tychowo. W latach 2009 - 2009 liczba ludności gmin wiejskich i miejsko-wiejskich zwiększyła się o 13 090 osób. Spowodowane jest to osiedlaniem się mieszkańców miast na terenach podmiejskich. Na obszarze wokół Szczecina w latach 2000-2009 tereny wiejskie odnotowały dodatnie saldo migracji na poziomie 11 000 osób, z czego prawie połowa przypada na gminę Dobra.

Rozkład przestrzenny miast jest dość równomierny, jednakże miasta duże i średnie zlokalizowane są acentrycznie, skupiają się przy granicach województwa, głównie na zachodzie i północy. Na południowym wschodzie znajdują się dwa średnie miasta (Szczecinek i Wałcz), w centrum i na południu województwa zlokalizowane są tylko miasta małe.

Szczecin jest ośrodkiem metropolitalnym zdecydowanie dominującym pod względem wielkości i znaczenia, koncentrującym największy w skali województwa potencjał gospodarczy. Mieszka tam 24% mieszkańców regionu, większy odsetek skupienia w największym mieście posiadają jedynie 3 województwa. Jest to jeden z głównych biegunów rozwojowych gospodarki krajowej, ośrodek o znaczeniu europejskim oraz centrum administracyjne województwa. Koszalin jest drugim co do wielkości ośrodkiem

Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej.

17. Planowanie przestrzenne i urbanizacja

województwa. To komplementarny w stosunku do Szczecina ośrodek obsługi regionu, wyróżniający się pod względem potencjału gospodarczego, wielkości i znaczenia.

Przeszło 43% powierzchni ogólnej województwa stanowią użytki rolne (965 481 ha), z czego 75,7% stanowią grunty orne (730 681 ha). Ogólnie w kraju użytki rolne zajmują 51,7% całkowitej powierzchni.

Wyzwania: Działalność osadnicza w obszarze aglomeracji szczecińskiej i w obszarze koszalińskiego węzła intensywnej urbanizacji powinna być porządkowana poprzez perspektywiczną politykę tworzenia rezerw terenowych w gminach, opartą na opracowaniach planistycznych obszarów funkcjonalnych bądź wieloprzestrzennych i zapobiegającą zjawisku chaotycznego rozprzestrzeniania się zabudowy komercyjnej i mieszkaniowej na tereny podmiejskie.

Na przeważających w województwie obszarach wiejskich dalszy rozwój osadnictwa powinien być ukierunkowany na wzmacnianie ośrodków lokalnego rozwoju. Zasada ta prowadzi do wzmocnienia osłabionych struktur osadniczych, tworzy warunki do zabezpieczenia egzystencji ekonomicznej, daje gwarancję właściwego poziomu obsługi. Zasada powyższa zapobiega groźbie rozproszonej działalności osadniczej i utracie walorów krajobrazowych. Oszczędne, wyważone gospodarowanie terenami budowlanymi, przy zapewnieniu uzbrojenia, zezwala na utrzymanie zróżnicowanego i atrakcyjnego krajobrazu, minimalizuje negatywne oddziaływania na potencjał przyrodniczy. Większy stopień pokrycia planami w rejonach obecnej i potencjalnej działalności inwestycyjnej przyczyni się do sprowadzenia do regionu nowych inwestorów. Możliwość obejmowania poszczególnych dużych obszarów funkcjonalnych szczegółowymi dokumentami planistycznymi przyczyni się do rozwoju obszarów przeznaczonych pod inwestycje.

Należy też zwrócić uwagę na sytuację planistyczną na obszarach kluczowych z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego. Niewielkie obszary objęte planami miejscowymi są niewątpliwie elementem niekorzystnym dla planowania przestrzennego i rozwoju funkcji społeczno-ekonomicznych. Poważną barierę stanowią ograniczone możliwości wpływania na obejmowanie opracowaniami planistycznymi poszczególnych dużych powierzchniowo obszarów funkcjonalnych.

Jednym z warunków rozwoju szczecińskiego obszaru metropolitalnego jest realizacja obwodnicy drogowej i kolejowej miasta Szczecina. Dla rozwoju aglomeracji koszalińskiej kluczowe znaczenie ma budowa obwodnicy miasta, przywrócenie lotniska w Zegrzu Pomorskim oraz przebudowa i modernizacja dróg krajowych nr 6 i 11.

2.18. Mieszkalnictwo

Na zasoby mieszkaniowe województwa zachodniopomorskiego według podstawowych form własności składają się mieszkania będące własnością: spółdzielni mieszkaniowych (37,9%), wspólnot mieszkaniowych (39,5%), gmin – mieszkania komunalne (17,2%). Ponadto właścicielami mieszkań w województwie są skarb państwa (1,7%), przedsiębiorstwa (1,3%) oraz towarzystwa budownictwa społecznego (2,4%). W województwie zachodniopomorskim odsetek mieszkań we własności TBS jest najwyższy w Polsce.

Zasoby mieszkaniowe województwa stanowiły na koniec grudnia 2008 roku 592,0 tys. lokali. Było to o 21,6 tys. mieszkań, czyli o 3,78% więcej niż w 2004 roku. W okresie 2004-2008 notowany był stały i stabilny przyrost liczby mieszkań. W 2008 roku oddano do użytkowania 6 969 mieszkań, o 7,2% więcej niż w roku poprzednim. Stanowiło to 4,2% nowo oddanych lokali w kraju. W przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w skali całego województwa oddano do użytku 4,1 mieszkania, natomiast w odniesieniu do poszczególnych podregionów: 2,1 w podregionie stargardzkim, 3,4 w koszalińskim, 4,7 w podregionie miasto Szczecin oraz 7,0 w podregionie szczecińskim.

Na sprzedaż lub wynajem przeznaczonych było 46,9% wybudowanych mieszkań, budowy zrealizowane przez inwestorów indywidualnych to 39,0%, a budownictwo czynszowe to 6,9% inwestycji. W okresie 2004-2008 liczba izb w mieszkaniach regionu wzrosła z 2 101,6 tys. do 2 184,9 tys., czyli o 3,96%. Ich powierzchnia zwiększyła się o 5,56%, z 37,3 mln m² do 39,4 mln m².

Wszystkie instalacje sanitarno-techniczne dostępne są województwie w większej ilości mieszkań niż przeciętnie w Polsce. Wysoka na tle kraju dostępność tych instalacji występuje w przypadku wyposażenia mieszkań w wodociągi na wsiach (1. miejsce w kraju), w miastach (3.), obecności łazienek na wsiach (3.).

Tabela 2. Wyposażenie mieszkań w instalacje sanitarno-techniczne w Polsce i województwie w 2008 roku.

	wodociąg		łazienka		centralne ogrzewanie	
	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś
Zachodniopomorskie	99,7 (3)	96,4 (1)	93,3 (8)	85,2 (2)	87,3 (7)	67,6 (5)
Polska	98,5	88,7	92,0	75,5	84,5	64,0

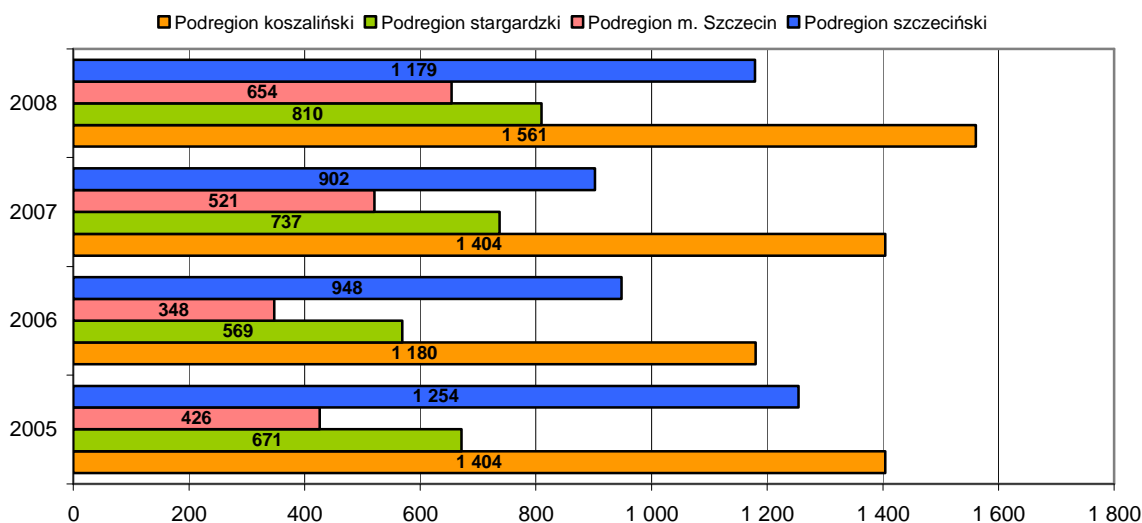
źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS (w nawiasach miejsce województwa na tle kraju)

W 2008 roku najwięcej mieszkań przekazano do użytkowania w Szczecinie (1 911), powiecie polickim (861), kołobrzeskim (710) oraz w Świnoujściu (658). W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w roku 2008 roku najwięcej mieszkań oddano w Świnoujściu (167,5), powiecie polickim (128,2) oraz w powiecie kołobrzeskim (92,7) przy średniej wojewódzkiej wynoszącej 41,2. Wskaźnik ilości mieszkań oddanych do użytkowania na 10 tys. mieszkańców daje województwu 9. miejsce w kraju.

Zauważalna jest bardzo silna dysproporcja pomiędzy pasem nadmorskim i największymi miastami województwa a wschodnią i południową częścią regionu. W powiatach nadmorskich wpływ na taką sytuację ma przede wszystkim budownictwo typu apartamentowego, charakteryzujące się wysokimi standardami wykończenia przy jednoczesnych niewielkich powierzchniach mieszkań. Wysoki poziom przyrostu liczby mieszkań i ich powierzchni użytkowej w zespołach miejskich zauważalny jest szczególnie w sąsiadującym ze Szczecinem powiecie polickim, gdzie gminy Dobra i Kołbaskowo zaczynają pełnić rolę zaplecza mieszkaniowego metropolii.

Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej. 18. Mieszkalnictwo

Wykres 39. Budynki nowe oddane do użytkowania w podziale na podregiony.

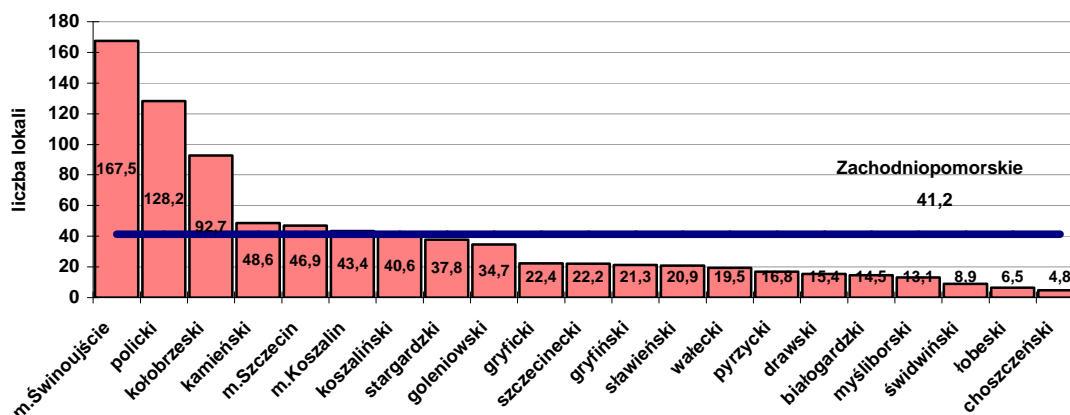
źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

W podregionach koszalińskim, stargardzkim i podregionie miasto Szczecin liczba nowo oddanych do użytku budynków przekroczyła wartości z 2005 roku. W podregionie koszalińskim ilość ta jest zdecydowanie wyższa niż w innych podregionach. Jednak licząc podregiony szczeciński i miasto Szczecin łącznie ilość ta jest o 272 sztuk wyższa i wynosi 1 833 w 2008 roku.

Pomimo dużej ilości mieszkań oddawanych do użytku w ostatnich latach w województwie w dalszym ciągu zajmuje ono odległe miejsca pod względem wielkości mieszkań, jak i ich powierzchni przypadającej na mieszkańca. Zarówno pod względem przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania (województwo – 69,8 m², kraj – 70,2 m²), jak i przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania przypadającej na jedną osobę (województwo – 23,3 m², kraj – 24,2 m²) region zajmuje 13. miejsce w Polsce. Najwyższe powierzchnie mieszkań w 2008 roku notowano w powiatach: koszalińskim (82,3 m²), sławieńskim (78,1 m²), polickim (77,8 m²). Najniższe przeciętne powierzchnie użytkowe mieszkań w 2008 roku odnotowano w powiatach grodzkich: Świnoujściu (59,8 m²), Szczecinie (60,7 m²) i Koszalinie (60,8 m²).

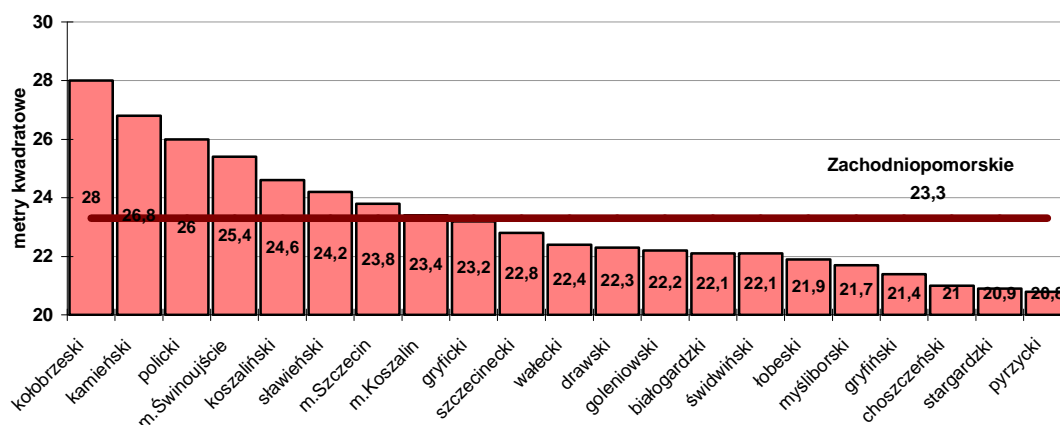
Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej.
18. Mieszkalnictwo

Wykres 40. Mieszkania oddane do użytkowania na 10 000 mieszkańców w powiatach województwa w 2008 roku [szt.].

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

Wykres 41. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę w powiatach województwa w 2008 roku [m²].

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

Na jedną osobę przypada w regionie przeciętnie 23,9 m² powierzchni mieszkalnej. W 2008 roku największa powierzchnia przypadała na mieszkańców powiatów: kołobrzeskiego, kamieńskiego i polickiego. Najmniej metrów powierzchni użytkowej mieszkania przypadało na mieszkańców powiatów pyrzyckiego, stargardzkiego i choszczeńskiego.

Zauważalnej poprawy wskaźników mieszkalnictwa należy oczekiwać w gminach tworzących największe zespoły miejskie w województwie. Szczególnie uwidoczni się to we współtworzących aglomerację szczecińską powiecie polickim oraz wykazującym coraz wyższe wskaźniki rozwoju gospodarczego powiecie goleniowskim. Silny rozwój mieszkalnictwa w aglomeracji szczecińskiej zauważalny będzie także w zachodniej części powiatu stargardzkiego i północnej powiatu gryfińskiego.

Prawdopodobnie nastąpi dalszy rozwój budownictwa realizowanego przez towarzystwa budownictwa społecznego. Należy podkreślić, że województwo zachodniopomorskie charakteryzuje się najwyższym odsetkiem w kraju mieszkań będących własnością i w zarządzie towarzystw. Skala inwestycji realizowanych przez gminne TBS-y zachodniopomorskiego na zarezerwowanych wcześniej terenach może przyczynić się do ożywienia rynku budownictwa mieszkaniowego.

Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej.

18. Mieszkalnictwo

Znamienną cechą okolic Szczecina jest zjawisko osiedlania się obywateli polskich w graniczących z województwem powiatach wschodnich Niemiec. Zjawisko to, choć nie jest masowe, przy ułatwionym przepływie osób, może mieć wpływ na zmianę charakteru popytu na mieszkania i wzrost zapotrzebowań jakościowych mieszkańców aglomeracji szczecińskiej w tym zakresie.

Wyzwania: W ostatnich latach centra miast stały się mało atrakcyjne dla mieszkańców. Dlatego należy dążyć do poprawy jakości życia na obszarach śródmiejskich, głównie za sprawą programów rewitalizacyjnych, podnoszących jakość tkanki mieszkaniowej, jej otoczenia infrastrukturalnego oraz tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych.

Sektor mieszkań indywidualnych rozwija się najlepiej na terenach wiejskich wokół dużych miast. Z uwagi na koszty działek lokalizacja nowych, głównie jednorodzinnych budynków wychodzi z miast na tereny wiejskie. Temu zjawisku sprzyja upowszechnienie posiadania samochodu osobowego. Realizacja inwestycji mieszkaniowych poza obszarami miast powoduje przenoszenie ludności miejskiej na tereny podmiejskie, najczęściej bez zmiany miejsca zatrudnienia. Wywołuje to zmiany cyklu mobilności dziennej mieszkańców i w efekcie generuje zwiększenie potrzeb transportowych w dojazdach do pracy i usług. Dalsze zjawisko rozlewania się miast należy uznać za zjawisko negatywne.

Wiele osób nie ma możliwości nabycia mieszkań na zasadach wolnorynkowych. Dlatego istotne jest prowadzenie odpowiedniej polityki mieszkaniowej przez samorządy gminne i rząd. W takiej sytuacji istotnym segmentem mieszkalnictwa będą mieszkania komunalne i społeczne czynszowe (TBS).

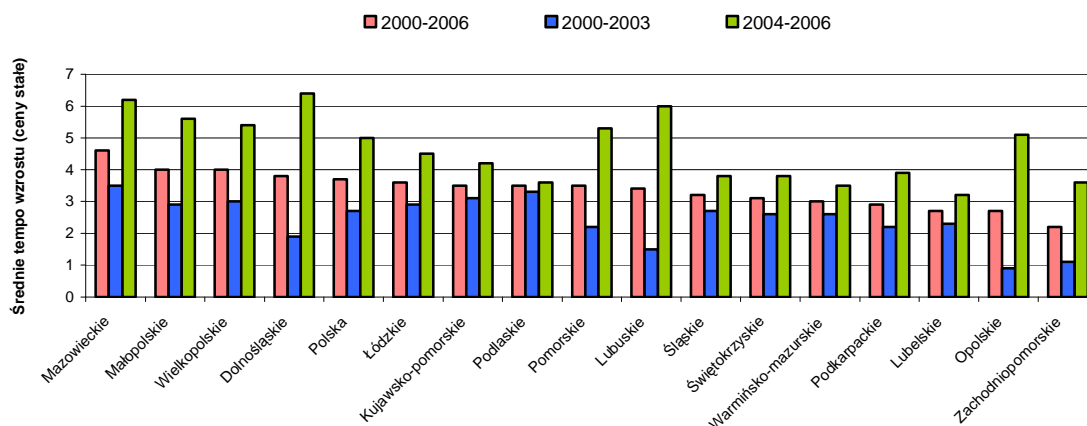
2.19. Rachunek regionalny i zamożność mieszkańców

W pierwszych latach XXI wieku województwo zachodniopomorskie było najwolniej rozwijającym się regionem w Polsce.

Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2007 roku w województwie zachodniopomorskim wynosił 27 708 zł. Największy wpływ na jego wartość miały takie sektory jak przedsiębiorstwa, gospodarstwa domowe i usługi rynkowe. Całkowity produkt krajowy brutto wytworzony w województwie wynosił 46 904 mln zł, z tego wartość dodana brutto wynosiła 41 033 mln zł. W okresie 1999-2007 PKB województwa wzrosło o prawie 57,3%. Wielkość przyrostu PKB lokuje województwo na ostatnim miejscu w kraju.

Poziom rozwoju PKB *per capita* województwa w roku 2000 przekraczał jeszcze średnią krajową o 1,7 punktu procentowego, a w roku 2007 był od niej niższy o 10,2 punktu procentowego, osiągając poziom 89,8% średniej krajowej. Był to największy spadek PKB *per capita* w skali kraju (11,9 punktu procentowego), w pozostałych województwach spadek wahał się w granicach 0,2-3,4 punktów procentowych.

Wykres 42. Średnie tempo wzrostu PKB ogółem w województwach w latach 2000-2006 w cenach stałych.

źródło: opracowanie własne na podstawie „Rozwój regionalny w Polsce. Raport 2009.” Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Warszawa 2009.

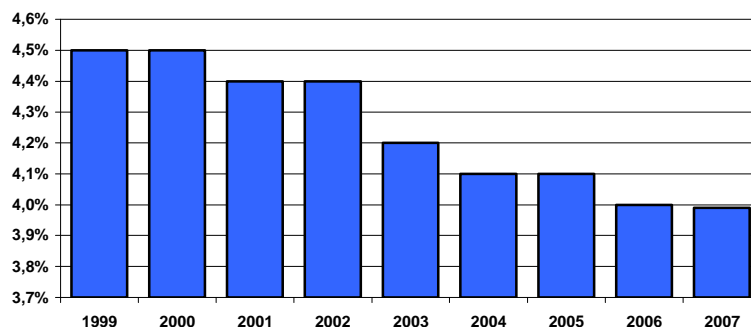
Przy wzroście gospodarczym, jaki odnotowały wszystkie regiony w okresie poakcesyjnym, tempo wzrostu województwa zachodniopomorskiego lokowało region na 13. miejscu w kraju. Na poziomie podregionów w skali kraju najmniejsze było tempo rozwoju podregionu szczecińskiego (z okresu podziału na dwa podregiony szczeciński i koszaliński), średnio w roku wynosiło ono 1,5%, wobec rekordowych 7,6 % w podregionie legnickim.

Niższe tempo rozwoju województwa wpłynęło na udział produktu krajowego brutto regionu w PKB Polski. W okresie 1999-2007 spadł on z poziomu 4,51 do 3,99%. Największy spadek miał miejsce w latach 2002-2004.

Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej

19. Rachunek regionalny i zamożność mieszkańców

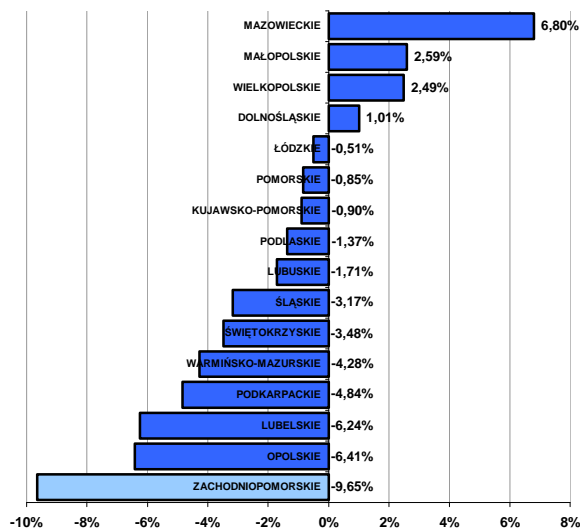
Wykres 43. Udział produktu krajowego brutto województwa zachodniopomorskiego w PKB Polski w latach 1999-2007.

źródło: Ekspertyza na temat wpływu światowego kryzysu ekonomicznego na sytuację społeczno-gospodarczą województwa zachodniopomorskiego i jego konsekwencji dla zadań samorządu województwa. Szczecin 2009.

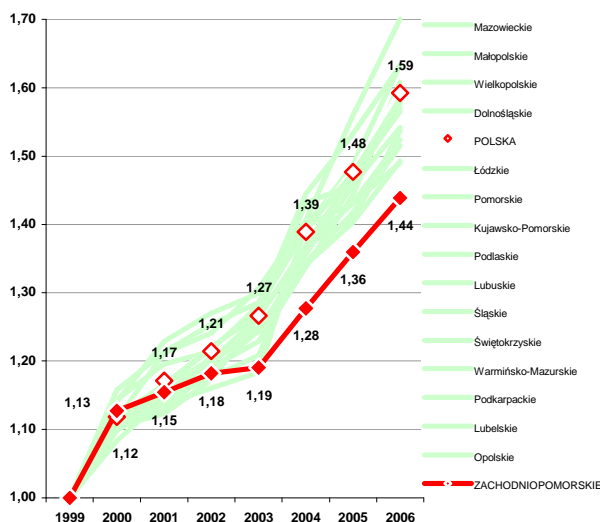
Jeszcze w 2000 roku PKB na mieszkańca zachodniopomorskiego stanowił 101,7% krajowego PKB schodząc w 2007 roku do poziomu 89,8%. W latach 2000-2001 PKB na głowę mieszkańca w województwie zachodniopomorskim był wyższy niż w mającym najbardziej zbliżony profil gospodarczy województwie pomorskim. W roku 2006 był już o 7,4 punktu procentowego niższy.

Wykres 44. Dynamika zmian udziału w krajowym PKB 1999-2006.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDR GUS.

Wykres 45. PKB ogółem, zachodniopomorskie na tle Polski, rok 1999 =1.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDR GUS.

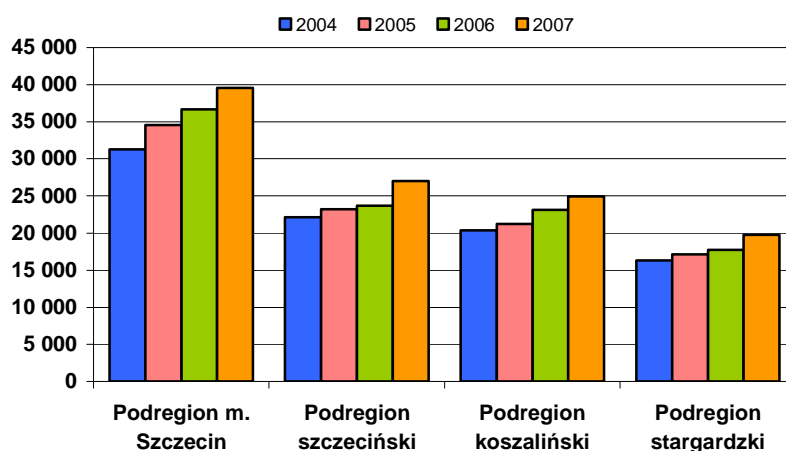
W okresie 1999-2006 udział Pomorza Zachodniego w krajowym PKB zmniejszył się aż o 9,65%, co było największym i wyróżniającym się spadkiem w skali kraju. W okresie 1999-2006 województwo zachodniopomorskie było najwolniej rozwijającym się polskim regionem, w końcu tego okresu PKB na mieszkańca było o 8,9 punktu procentowego niższe od średniej krajowej. Największy wpływ na taki wynik miało spowolnienie rozwoju w okresie 2001-2003.

Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej

19. Rachunek regionalny i zamożność mieszkańców

Rozkład produktu krajowego brutto wytworzonego w województwie wskazuje na istotne różnice pod względem zamożności poszczególnych subregionów. W latach 2004-2006 najwyższa wartość PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca występowała w obrębie miasta Szczecin. W roku 2006 wynosiła ona 36 687 zł. Najniższa wartość tego wskaźnika występowała podregionie stargardzkim i wynosiła około 17 722 zł. W okresie 2000-2006 PKB podregionu koszalińskiego stale oscylował wokół 83%, a w 2007 roku spadł z 83,2% do 80,8%. PKB podregionów szczecińskiego i stargardzkiego w latach 2000-2006 stale tracił wobec średniej krajowej, jednak w 2007 roku w obydwu podregionach zanotowano wzrost. Systematycznie spadał PKB podregionu miasto Szczecin – w roku 2007 ze 132,0% do 128,1% średniego PKB na głowę w kraju.

Wykres 46. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w podziale na podregiony w latach 2004-2007.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

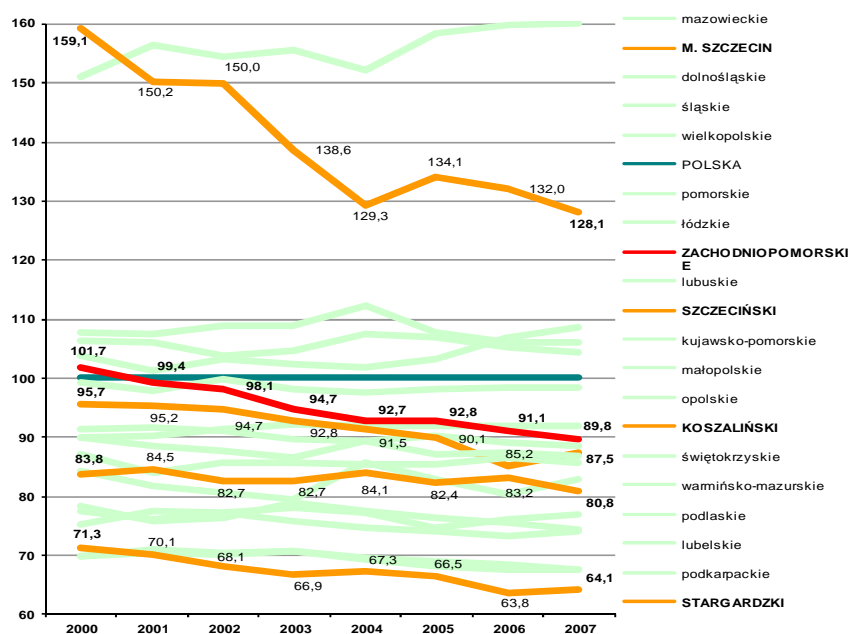
Warto zauważyć, że we wszystkich badanych regionach występował wzrost w PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca, dzięki temu istniejące pomiędzy poszczególnymi subregionami dysproporcje nie uległy znacznemu powiększeniu.

Poziom PKB na głowę mieszkańca jako procent średniej unijnej (UE=100) wahał się na Pomorzu Zachodnim pomiędzy 23 a 28% i miał łagodną tendencję wzrostową. Region rozwijał się jednak zdecydowanie wolniej wobec wszystkich regionów referencyjnych UE - obszarów na poziomie NUTS-2, o zbliżonej charakterystyce, w tym także wobec regionów polskich. Zwraca uwagę fakt, że w województwie zachodniopomorskim silniejsza była tendencja spadkowa wzrostu PKB niż przeciętnie w kraju, natomiast w późniejszych okresach wzrostu jego dynamika rozwojowa była słabsza niż w innych częściach kraju. Zachodniopomorskie jest jedynym regionem nowych krajów członkowskich (spośród regionów referencyjnych), które osiągnęło wzrost poniżej 60%.

Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej

19. Rachunek regionalny i zamożność mieszkańców

Wykres 47. PKB na mieszkańca (ceny bieżące), Polska =100; 2000-2007 województwa Polski oraz podregiony województwa zachodniopomorskiego.

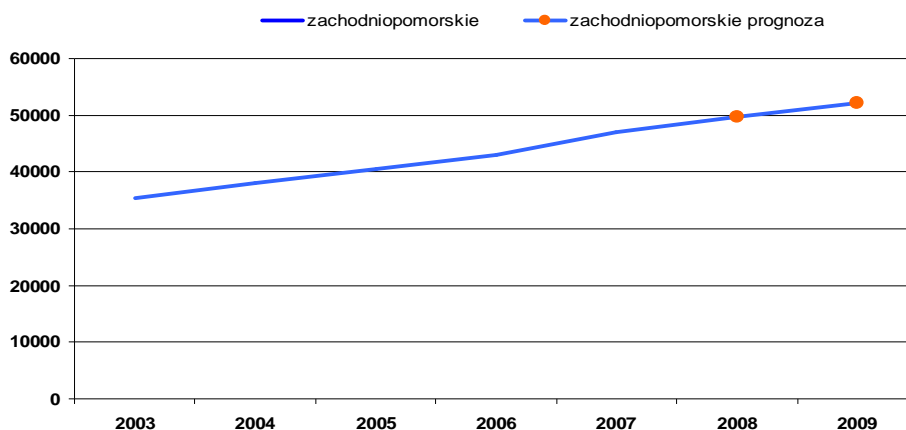

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

Wykonane szczegółowe analizy korelacyjne PKB wykazały, że w województwie zachodniopomorskim w ostatnich latach wielkość ta w decydującym (98%) stopniu zależy od poziomu zatrudnienia. Pozostałe czynniki (np. innowacyjność) nie odgrywają znaczącej roli. Może to być jedną z przyczyn wolniejszego (co pokazano powyżej) niż w innych regionach tempa wzrostu PKB a z pewnością oznacza groźbę dalszego spadku konkurencyjności województwa w dłuższej perspektywie.

Przeprowadzona (na podstawie opisanej wyżej korelacji z poziomem zatrudnienia) prognoza produktu krajowego brutto dla województwa zachodniopomorskiego na lata 2008 i 2009 zakłada, iż w 2008 roku PKB wyniesie 49758,28 mln zł, a w 2009 roku 52170,285 mln zł. Prognoza zakłada systematyczny wzrost wskaźnika, choć od 2007 roku dynamika wzrostu będzie z roku na rok mniejsza.

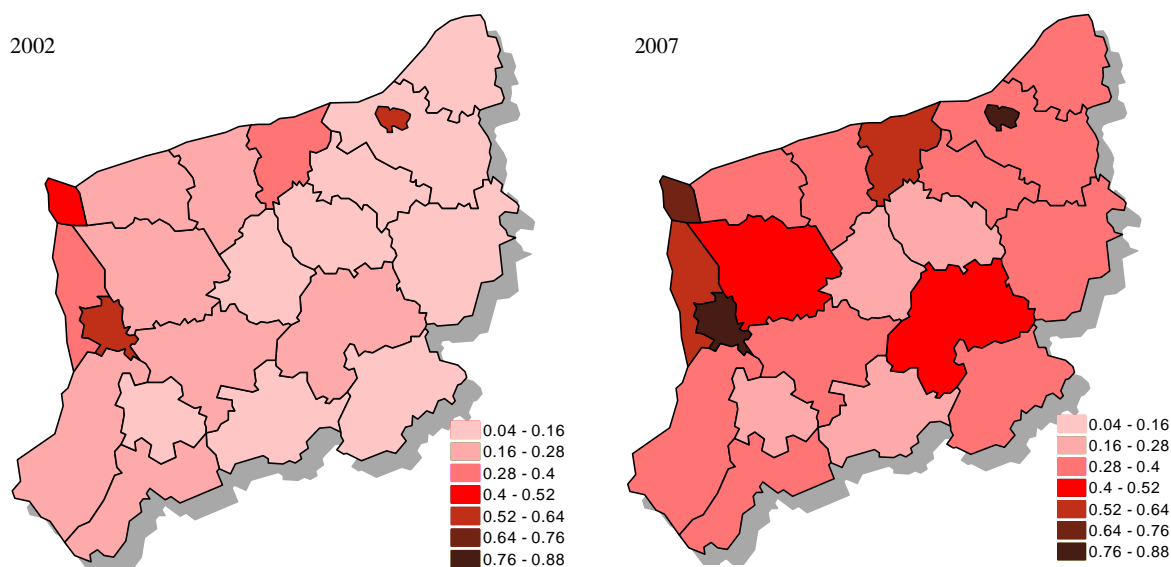
Wykres 48. PKB dla województwa zachodniopomorskiego w latach 2003-2007 oraz prognozy na lata 2008-2009(mln zł).

Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej

19. Rachunek regionalny i zamożność mieszkańców

Mapa 8. Poziom wzrostu gospodarczego według powiatów w latach 2002 i 2007.

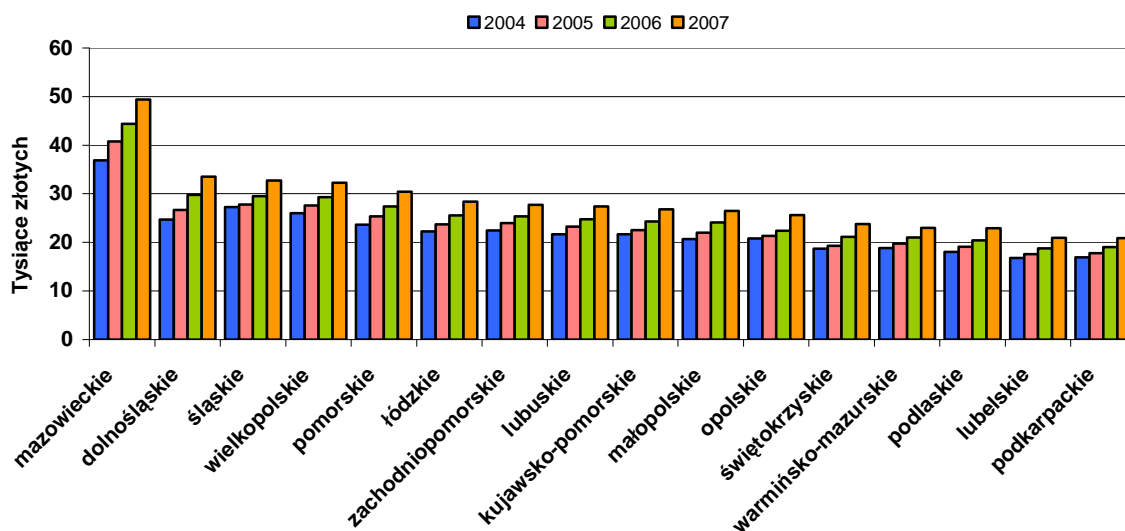

źródło: Ekspertyza na temat wpływu światowego kryzysu ekonomicznego na sytuację społeczno-gospodarczą województwa zachodniopomorskiego i jego konsekwencji dla zadań samorządu województwa. Szczecin 2009.

Największy poziom rozwoju gospodarczego zarówno w roku 2002 jak i 2007 zarejestrowały miasto Szczecin, miasto Koszalin i miasto Świnoujście. W porównaniu do roku 2002 w 2007 wszystkie powiaty odnotowały wzrost wskaźnika, co świadczy o wzroście gospodarczym na obszarze całego województwa. Wschodnia część województwa, która w 2002 roku miała niższy wzrost niż zachodnia, w 2007 roku zauważalny jest znaczny wzrost poziomu rozwoju gospodarczego.

W porównaniu do pozostałych regionów Polski, produkt krajowy brutto w województwie w przeliczeniu na jednego mieszkańca nie odbiegał znacząco od średniej, jedynie województwo mazowieckie znacząco zawiążyła średnią wartość PKB na jednego mieszkańca w Polsce, z racji potencjału miasta stołecznego Warszawy

Wykres 49. Produkt krajowy brutto na 1mieszkańca w poszczególnych województwach w latach 2004-2007.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej

19. Rachunek regionalny i zamożność mieszkańców

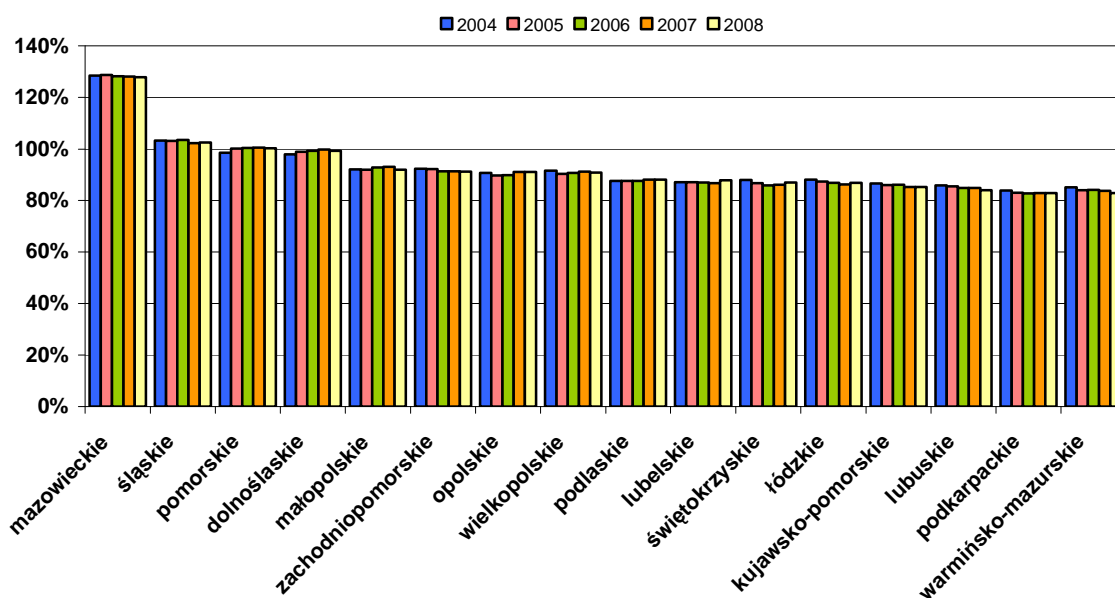
Prawdopodobnym jest, że w najbliższej przyszłości tempo wzrostu PKB zarówno w województwie jak i w całym kraju wyraźnie się obniży w porównaniu do wcześniejszych okresów. Głównym tego czynnikiem jest kryzys na międzynarodowych rynkach finansowych, skutkujący ograniczonym dostępem do kredytowania. Województwo zachodniopomorskie w porównaniu do innych regionów wciąż jednak dysponuje niewykorzystanym potencjałem gospodarczym, co w dłuższej perspektywie wraz z pozyskaniem inwestorów i kapitału spowodować może jego intensywny rozwój.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie w latach 2007 i 2008 kształtowało się na zbliżonym poziomie i wynosiło odpowiednio 2 615,83 zł i 2 881,00 zł¹⁵. Najwyższe zarobki uzyskiwały osoby związane z sektorem pośrednictwa finansowego, których średnie miesięczne wygradzenie brutto wynosiło 4 059,39 zł. Wysokie wynagrodzenia osiągały również osoby zatrudnione w administracji publicznej, transporcie i w niektórych gałęziach przemysłu, takich jak energetyka czy górnictwo.

Między wschodnią i zachodnią częścią województwa w 2007 roku widać było zauważalne dysproporcje w wartości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto. W kategorii bez podmiotów gospodarczych pracujących do 9 osób, w Szczecinie była ona wyższa od przeciętnej i wynosiła 3 290,65 zł, a w Koszalinie 2 774,00 zł. Powiatem o najwyższej wartości wskaźnika był powiat policki 3 463,16 zł, natomiast w powiecie świdwińskim był on najniższy i wynosił 2 263,03 zł.

W zestawieniu poziomu wynagrodzeń województwo zajmuje 6. miejsce w Polsce, dość wyraźnie odstając od czołowej piątki. Szybciej niż w innych województwach rozszerza się w regionie sfera wykluczenia społecznego, a także występuje niższe tempo wzrostu zasobności gospodarstw domowych.

Wykres 50. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwach w odniesieniu do średniej krajowej w latach 2004-2008.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS.

W 2008 roku w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na 1 osobę na obszarze województwa przeciętnie najwięcej pieniędzy wydawano na żywność i napoje bezalkoholowe (26,8%), użytkowanie mieszkania i nośniki energii (19,7%) oraz transport (7,7%). Najniższe

¹⁵ Dane nie obejmują podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej
19. Rachunek regionalny i zamożność mieszkańców

przeciętne miesięczne wydatki obejmowały wizyty w restauracjach i hotelach (2,2%), napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe (3,1%) oraz zdrowie (4,0%).

Realizowane działania podnoszące atrakcyjność inwestycyjną województwa dają powody do twierdzenia, że w najbliższych latach można się spodziewać wzrostu zamożności jego społeczności. Tendencję tę umocnić może wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców, postępująca modernizacja obszarów wiejskich, a także napływ środków finansowych z UE, które przeznaczane są zarówno na rozwój przedsiębiorczości, jak i poprawę infrastruktury województwa.

W ramach działań wyrównawczych wdrożono program celowy pn. „Przeciwdziałanie Marginalizacji Społecznej” mający na celu profesjonalną pomoc (doradczą, edukacyjną, terapeutyczną) osobom i rodzinom pozostającym na marginesie społeczności lokalnej ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców gmin i powiatów dotkniętych najwyższą stopą bezrobocia oraz zaniedbanych terenów wiejskich. Przyjęto także „Strategię rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich województwa zachodniopomorskiego w latach 2002 – 2015”.

2.20. Ujęcia horyzontalne

Zjawiska gospodarcze i społeczne mają charakter dynamiczny, a ich oddziaływanie jest wielokierunkowe. W związku z tym pełna diagnoza sytuacji województwa zachodniopomorskiego wymaga wykroczenia poza poszczególne obszary diagnostyczne.

2.20.1. Wymiar transgraniczny

Specyfika województwa zachodniopomorskiego polega na jego położeniu o wielowymiarowym znaczeniu granicznym – przy granicy dwóch państw, pomiędzy morzem a lądem, wzdłuż biegu granicznej Odry.

Tradycyjnie najintensywniejsze są zewnętrzne relacje regionu z granicznymi landami niemieckimi: Meklemburgią i Brandenburgią. Systematycznej poprawie ulegają powiązania komunikacyjne z Niemcami, w tym stan dróg i linii kolejowej. Na terenie województwa zachodniopomorskiego nie rozwinęła się dotychczas infrastruktura logistyczna związana z obsługą transportu w układzie transgranicznym, co jest charakterystyczne dla obszarów o podobnej specyfice, np. dla pogranicza niemiecko-holenderskiego i terenów przygranicznych we wschodniej Polsce. W związku z rozwojem portów w Schwedt i Policach zmianie ulega dotychczasowa struktura transportu morskiego z dominującą pozycją zespołu portów Szczecin – Świnoujście. Niewykorzystane pozostają perspektywy współpracy gospodarczej i naukowej, projektów takich jak np. BalticNet-PlasmaTec. W przyszłości przewidywane są intensywniejsze powiązania w sektorze energetycznym w związku z rozbudową na pograniczu instalacji i sieci przesyłowych. Pograniczne położenie regionu wpływa na relacje w zakresie ochrony środowiska naturalnego poprzez możliwość wpływania w ramach ustawodawstwa unijnego na powstawanie i oddziaływanie zakładów po obu stronach granicy.

Zmniejsza się mikroekonomiczne znaczenie bazarów i targowisk. Mieszkańcy Niemiec korzystają jednak z oferty handlowej Szczecina i innych ośrodków miejskich w polskim pasie pogranicza, są także klientami ośrodków wypoczynkowych, sanatoriów i specjalistycznych klinik, odbiorcami oferty instytucji kultury. Poszczególne miasta regionu starają się natomiast wykorzystać przygraniczne położenie jako atut w rozwoju ruchu turystycznego. W coraz większym stopniu województwo zachodniopomorskie uzyskuje nadwyżkę w bilansie wymiany transgranicznej. Wynika to zarówno z różnicy cen, jak również jakości i wszechstronności oferty. Charakterystyczne dla regionu jest zjawisko osiedlania się jego mieszkańców w pobliskich powiatach niemieckich. Intensyfikacja wskazanych procesów prowadzić będzie do zwiększenia jakości życia mieszkańców jako efektu transgranicznej wymiany towarów i usług, obniżanie jego kosztów poprzez wspólne rozwijanie i eksploatację infrastruktury.

W niewystarczającym stopniu rozwijane są także relacje gospodarcze i społeczne z pobliskimi regionami Skandynawii. Wymiana handlowa województwa zachodniopomorskiego z tym obszarem jest niższa od uzyskiwanej przez Wielkopolskę i Dolny Śląsk. Dla mieszkańców Szwecji i Danii stosunkowo atrakcyjna jest oferta handlowa zachodniopomorskich miast, a także dostępność terenów do uprawiania golfa czy też polowań. Stopniowo zanikają ograniczenia językowe wraz z podnoszeniem się powszechnej znajomości języka angielskiego.

Dobrze rozwija się transgraniczna współpraca samorządów, znajdująca wyraz w projektach kulturalnych, wymianie młodzieży, ale także rozwoju powiązań infrastrukturalnej (np. połączenia drogowe, przeprawa promowa w Gozdowicach). Odbywa się w oparciu o prawne i finansowe narzędzia współpracy, w szczególności funkcjonowanie Euroregionu Pomerania oraz fundusze dostępne w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej, w tym

program Południowego Bałtyku oraz Program Współpraca Międzyregionalna Interreg IV. Dalsze zacieśnienie współpracy będzie możliwe w ramach Partnerstwa Odry.

Wraz z malejącym znaczeniem granic państwowych, spadkiem ilości mieszkańców w Meklemburgii – Pomorzu Przednim oraz postępującą integracją gospodarczą i społeczną pogranicza przewidywane jest stopniowe uzyskiwanie przez Szczecin znaczenia transgranicznego ośrodka rozwoju oddziałującego także na obszar Niemiec. Graniczna Odra, Zalew Szczeciński i znajdująca się w granicach administracyjnych obu państw wyspa Uznam stanowią naturalną przestrzeń wspólnych przedsięwzięć planistycznych i realizacji.

W kolejnych latach będzie wzrastało znaczenie Berlina jako wiodącej metropolii europejskiej realnie wpływającej na funkcjonowanie otaczających ją obszarów, w tym na województwo zachodniopomorskie i w szczególności Szczecin jako duży ośrodek miejski i gospodarczy. Kluczowe znaczenie w tym procesie ma rozbudowa terenów lotniska Schönefeld w nowy Airport Berlin Brandenburg International BBI. Rozwój aglomeracji berlińskiej wymaga działań na rzecz kształtowania pożądanych powiązań komunikacyjnych, rozpoznawalności województwa zachodniopomorskiego i profilu jego oferty. W związku z tym zmianie ulegnie m.in. rola portu lotniczego w Goleniowie.

Wzrost powiązań gospodarczych i kulturowych z sąsiednimi krajami znacząco podniesie potencjał województwa. Wskazane jest ich rozwijanie poprzez poprawę połączeń transportowych, koordynację planowania przestrzennego, budowę sieci powiązań organizacyjnych i instytucjonalnych, a także wszechstronne działania informacyjne i promocyjne.

2.20.2. Współpraca zagraniczna

Wyrazem potencjału województwa oraz wielokierunkowych powiązań gospodarczych, kulturowych i społecznych jest prowadzenie aktywnej współpracy międzynarodowej. Opiera się ona na zadaniach i kierunkach polityki zagranicznej państwa polskiego, w tym odnoszących się do roli wspólnot lokalnych i regionalnych, zachowując przy tym własną specyfikę i priorytety.

Współpraca międzynarodowa regionu ukierunkowana jest na wykorzystanie pełni możliwości rozwoju związanych z członkostwem Polski w Unii Europejskiej. Uczestniczą w niej samorządy lokalne, uczelnie wyższe, instytucje naukowe i badawcze, środowiska młodzieżowe, ośrodki edukacyjne, organizacje pozarządowe i środowiska artystyczne. Przybiera ona formę współdziałania w programach edukacyjnych, wymianę informacji, wspólne przygotowanie projektów finansowanych przez Unię Europejską, organizację wzajemnych prezentacji, zagranicznych staży, wizyt studyjnych oraz działania wspierające naukę języków obcych.

Zasadniczym wyznacznikiem kierunków współpracy zagranicznej województwa jest jego położenie. Najsilniejsze są relacje z landem Meklemburgia – Pomorze Przednie oraz Brandenburgia, jako graniczącymi z województwem. Istotnym elementem współdziałania regionów znajdujących się w dorzeczu rzeki Odry jest współpraca w zakresie gospodarczego i turystycznego wykorzystania rzeki, współpraca służb ratowniczych w zakresie likwidacji skutków katastrof i klęsk żywiołowych, współpraca w dziedzinie planowania przestrzennego oraz ochrona środowiska, a także budowa atrakcyjnej infrastruktury komunikacyjnej, której osią byłaby rzeka Odra. Województwo zachodniopomorskie podejmuje starania o pozyskanie i włączenie innych partnerów do prac na rzecz realizacji koncepcji Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego (CETC-ROUTE65).

Obszar priorytetowy dla województwa stanowi region Morza Bałtyckiego, w którym współpraca obejmuje region Skania w Szwecji, kraj związkowy Meklemburgia Pomorze-Przednie w Niemczech i Obwód Kaliningradzki w Rosji. Rozwijane są także partnerskie

kontakty z regionami państw basenu Morza Bałtyckiego - krajem związkowym Szlezwik-Holsztyn i miastem Hamburg (Niemcy), regionem Oulu (Finlandia), regionem Kłajpedy (Rosja), rejonem wileńskim (Litwa) i regionem Pärnu (Estonia), a także starostwem miasta Niemenczyn.

Przedmiotem współpracy z partnerami z krajów Europy Zachodniej są głównie wspólne inicjatywy dotyczące rozwoju funkcji metropolitalnych miast, rozwoju obszarów wiejskich, turystyki, edukacji, komunikacji społecznej, gospodarki wodnej, energii odnawialnej, budowy infrastruktury informacyjnej i nowoczesnej administracji. W relacjach z Obwodem Kaliningradzkim (Federacja Rosyjska) oraz Obwodem Mikołajewskim (Ukraina) następuje wymiana doświadczeń w dziedzinie przemian wolnorynkowych i demokratyzacji oraz współpracy w dziedzinie gospodarki i kultury. Województwo podjęło także współpracę z prowincją Guangdong w Chinach, która przybiera głównie formy misji gospodarczych, wymiany kadry naukowej i studentów i jest skoncentrowana wokół projektów na rzecz innowacyjności oraz wspierania gospodarki opartej na wiedzy. Istotną rolę w tej kooperacji odgrywają podmioty gospodarcze, szkoły wyższe i ośrodki naukowo-badawcze.

Niezbędnym instrumentem prowadzenia współpracy międzynarodowej jest aktywne uczestnictwo w instytucjach i organizacjach międzynarodowych. Województwo zachodniopomorskie jest członkiem Polsko-Niemieckiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Regionalnej i Przygranicznej, Międzynarodowego Porozumienia na rzecz utworzenia Środkoeuropejskiego Korytarza Transportowego (CETC-ROUTE65), Konferencji Współpracy Subregionalnej Państw Regionu Morza Bałtyckiego (BSSSC), Forum Rozwoju Bałtyku (BDF), Forum Regionów Państw Grupy Wyszehradzkiej oraz Inicjatywy Środkoeuropejskiej (CEI). Region prowadzi także współpracę z Komitetem Regionów, Kongresem Władz Lokalnych i Regionalnych Europy w ramach Rady Europy (CLRAE) oraz Europejskim Regionalnym Stowarzyszeniem na rzecz Społeczeństwa Informacyjnego (ERIS@). O międzynarodowej pozycji województwa stanowi w dużej mierze istnienie na jego obszarze siedziby władz Euroregionu Pomerania oraz dowództwa Wielonarodowego Korpusu NATO.

Realizowane przedsięwzięcia służą pozyskaniu środków finansowych, wiedzy i zdolności organizacyjnej dla realizacji konkretnych projektów, a w konsekwencji przyczyniają się do wykorzystania potencjału rozwojowego województwa i podniesieniu jakości życia jego mieszkańców.

2.20.3. Wymiar metropolitalny

W skali województwa rośnie rola Szczecina i Koszalina jako wiodących centrów ekonomicznych i kulturowych. Proces ten jest kształtowany przez zjawisko ciągłego przesuwania się potencjału demograficznego i gospodarczego w stronę dużych ośrodków miejskich, ale także uwarunkowania prawne związane z rozwojem aglomeracji i obszarów metropolitalnych. Ich funkcjonowanie znajduje wyraz w integracji działań z zakresu planowania przestrzennego, polityki transportowej, gospodarowania odpadami czy też ochrony środowiska. Proces rozwoju przestrzennego aglomeracji idzie w parze z umacnianiem funkcjonalności aparatu samorządowego i potencjału instytucjonalnego, w tym z rozwojem placówek naukowych i badawczych czy też instytucji edukacyjnych.

O ile na początkowym etapie wtórnej urbanizacji regionu miało miejsce integrowanie zasobów ludzkich i ekonomicznych regionu w ramach aglomeracji, o tyle w dalszym okresie następuje w coraz większym stopniu zjawisko równoważenia rozwoju. Dominująca pozycja centrów stymuluje wzrost obszarów peryferyjnych poprzez transfer idei, wiedzy, kapitału i środków produkcji, zwiększenie ich roli jako usługowego i surowcowego zaplecza organizmów miejskich. Rozwój aglomeracji Koszalina zwiększa jego bezpośrednie

powiązanie z pasem wybrzeża wpływające na rozwój sektora usługowo-turystycznego w regionie. Z kolei wzmocnienie metropolitalnej pozycji Szczecina w dużej mierze wiąże się ze wzrostem jego znaczenia jako ośrodka o transgranicznym oddziaływaniu na polsko-niemieckie pogranicze. Kolejny obszar ekspansji i rozwoju relacji może stanowić budowa pozycji miasta jako znaczącego ośrodka współpracy w obszarze Bałtyku, z licznymi powiązaniem gospodarczymi, naukowymi i kulturowymi.

Ramy formalne dla rozwoju funkcji metropolitalnej Szczecina stanowić będą zapisy ustawy o ustroju obszarów metropolitalnych. Zacieśnieniu związków i współpracy gmin w obrębie metropolii służy Stowarzyszenie Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego.

Przy obecnym i przewidywanym stopniu rozwoju miast regionu kluczowe znaczenie ma zwiększanie i modernizacja ich zasobów infrastrukturalnych, w tym rozwiązań transportowych, instalacji komunalnych, nowoczesnej infrastruktury komunikacyjnej. Perspektywę rozwoju daje uruchomienie na szeroką skalę projektów rewitalizacyjnych mających na celu zarówno „przeciwdziałanie zjawiskom kryzysowym i degradacji przestrzeni zurbanizowanej, jak i pobudzanie rozwoju i zmian jakościowych, wzrost aktywności społecznej i gospodarczej, poprawę środowiska zamieszkania oraz ochronę dziedzictwa narodowego, przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.”¹⁶

Niezbędne jest podnoszenie świadomości członków samorządów lokalnych i mieszkańców gmin w obrębie aglomeracji odnośnie uwarunkowań związanych z integracją organizmów miejskich. Ich zrozumienie i wyzyskanie przyniesie rzeczywisty wzrost kapitału ludzkiego. Należy wreszcie działać na rzecz ścisłego wiązania obszarów centralnych i peryferyjnych w sieci współpracy i żywe organizmy gospodarcze.

2.20.4. Przestrzeń publiczna

Przestrzeń publiczna jest obszarem, gdzie funkcjonuje zbiorowość regionu jako wspólnota. Jej stan wpływa na komfort życia, atrakcyjność turystyczną, konkurencyjność i wizerunek miejscowości, a przez to województwa. W przypadku województwa zachodniopomorskiego zachodzi szczególnie widoczny proces kształtowania zarówno spójnej wspólnoty, dostępnej przestrzeni, jak i wzajemnych relacji pomiędzy nimi. Po okresie podstawowej modernizacji infrastruktury komunalnej w większym stopniu ma miejsce działanie na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców. Samorządy kładą nacisk na poprawę funkcjonalności ulic i chodników, w Szczecinie, Szczecinku czy w Świnoujściu, a także w innych miejscowościach o charakterze turystycznym wyodrębniono przestrzeń wolną od ruchu kołowego. Wśród inwestycji samorządowych coraz liczniejsze są projekty dotyczące instytucji kulturalnych i sportowych czy też ciągów spacerowych. Następuje stopniowe przywracanie obszarów niezagospodarowanych lub wyłączonych z eksploatacji, jak Śródmieście w Szczecinie, północno-wschodnia część Świnoujścia czy też starówka w Kołobrzegu. Do wdrażania przygotowywane są projekty rewitalizacyjne skupione zasadniczo na wykorzystaniu walorów położenia naturalnego oraz zastępowaniu dawnych funkcji gospodarczych przez zagospodarowanie przestrzeni na cele mieszkaniowe, kulturalne, rekreacyjne i handlowe.

Po zniszczeniach II wojny światowej szczególnie wiele miast województwa, w tym Szczecin, dopiero odzyskuje układ urbanistyczny oparty na dawnych założeniach lub stanowiący pełne, kompleksowe wypełnienie powstałych przestrzeni. W nielicznych przypadkach ten proces dokonuje się z uwzględnieniem wymogów dostępności i wielofunkcyjności przestrzeni publicznej. W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat była ona w miastach podporządkowywana wymogom komunikacji samochodowej, natomiast od

¹⁶ por. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego (projekt), Warszawa 2009, str. 92.

przełomu XX i XXI wieku głównym czynnikiem jej kształtowania są względy komercyjne. W efekcie rozległość i standard przestrzeni publicznej w regionie pozostawia wiele do życzenia, w znacznym stopniu koncentrując się w kompleksach komercyjnych.

W większych ośrodkach miejskich postępuje rozwój peryferyjnych zespołów zabudowy segmentowej przy jednoczesnym braku miejskiej infrastruktury przestrzeni publicznych, terenów zieleni, ciągów powiązań ekologicznych oraz sieci dróg o niezbędnych parametrach. W inny sposób problem jest odczuwalny w miejscowościach o charakterze turystycznym i rekreacyjnym, zwłaszcza w pasie nadmorskim, gdzie następuje rozproszenie zabudowy oraz jednoczesne zanikanie jej wartości kulturowych. Na stan przestrzeni publicznej często negatywnie wpływa duża dowolność w kształtowaniu układów architektonicznych i urbanistycznych oraz nastawienie na maksymalizację kubatury i walorów użytkowych obiektów wypoczynkowych kosztem ich zestrojenia z krajobrazem oraz rekreacyjnym charakterem miejscowości.

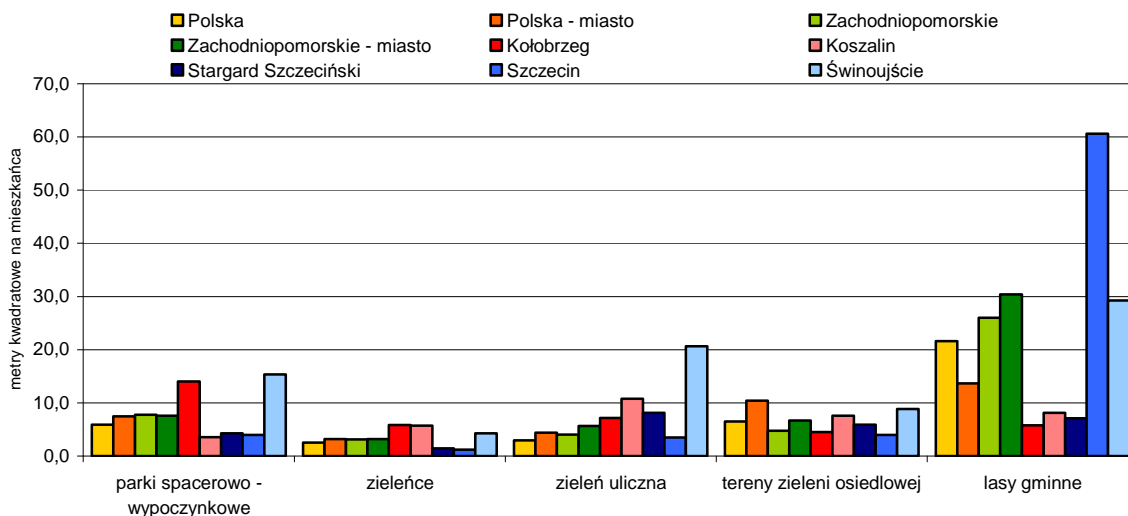
W kilku miastach województwa znaczące powierzchnie (niejednokrotnie o atrakcyjnej lokalizacji) w dalszym ciągu znajdują się w administracji wojska, co w istotny sposób wpływa na proces kształtowania przestrzeni. Szczecin charakteryzuje duża powierzchnia ogródków działkowych zlokalizowanych w oparciu o dawne uwarunkowania urbanistyczno-przestrzenne i zajmujących potencjalnie atrakcyjne tereny inwestycyjne. Wraz z rozwojem sieci dróg ma miejsce ich otaczanie obiektami komercyjnymi, logistycznymi, produkcyjnymi o nieuporządkowanym układzie pogarszającym warunki bezpieczeństwa ruchu, zwiększającym koszty budowy i eksploatacji infrastruktury, a także wpływającym negatywnie na jakość krajobrazu.

Specyfikę województwa stanowią liczne obszary o charakterze rekreacyjnym położone przede wszystkim w pasie nadmorskim i w regionie pojezierzy, tworzące przestrzeń publiczną, służącą zarówno mieszkańcom regionu, jak i turystom. Praktycznie na całej długości wybrzeża Bałtyku dostępna jest plaża o wysokich walorach użytkowych. Jedynie na odcinku między Świnoujściem i Międzyzdrojami następuje naturalne poszerzenie plaży, w pozostałej części polega ona mniej lub bardziej intensywnej ingerencji Bałtyku w brzeg morski. W obszarach zurbanizowanych wciąż w niewielkim stopniu rozwinięta jest przestrzeń waterfront jako obszar zetknięcia lądu z wodą i realizacji specyficznych funkcji urbanistycznych. Wdrażane są projekty na rzecz zwiększenia dostępności i atrakcyjności terenów portowych i nabrzeży jako istotnego waloru turystycznego, a także obszaru aktywności i integracji społeczności lokalnych (m.in. w Szczecinie, Gryfinie, Wolinie, Darłowie).

Na jakość przestrzeni publicznej składa się także jej nasycenie i standard takich elementów urbanistyczno – krajobrazowych, jak ogólnodostępne place i ulice w centralnych obszarach miast i wsi, osie i ciągi widokowe oraz panoramy miejscowości, parki, tereny spacerowe, inne miejsca, które tworzą spójną przestrzeń publiczną miasta lub wsi i stanowią atrakcyjny element dla rozwoju, a także tereny zdegradowane z przeznaczeniem dla celów publicznych, tworzące nową jakość w strukturze miejscowości, podnoszącą ich atrakcyjność i konkurencyjność.

Przy braku wiarygodnych danych porównawczych można zasadniczo stwierdzić zbyt niską powierzchnię terenów zielonych w miastach regionu, niedostatek i niezadowolający stan miejskiej infrastruktury rekreacyjnej (boiska sportowe, place zabaw), a także ograniczoną ilość typowo miejskiej przestrzeni publicznej (deptaki, rynki). Zwraca natomiast uwagę duże natężenie wydarzeń i imprez w regionie składających się na pozamaterialny wymiar przestrzeni publicznej, choć w znacznym stopniu skumulowanych w okresie letnim i miejscowościach rekreacyjnych, adresowanych zarówno dla mieszkańców jak i turystów.

Wykres 51. Tereny zielone w wybranych miastach województw w zestawieniu z danymi ogólnopolskimi w 2007 roku.

źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS.

Stopniowo umacnia się świadomość roli, jaką odgrywa racjonalne zagospodarowanie terenu i atrakcyjna przestrzeń publiczna w polepszaniu warunków życia mieszkańców. Jest to także bardzo istotny czynnik wpływający na przyciąganie przedsiębiorstw opartych na wiedzy oraz wykwalifikowanej siły roboczej, a w konsekwencji zwiększający konkurencyjność miast.

Niezbędne jest wzmacnianie świadomości władz samorządowych wszystkich szczebli znaczenia jakości przestrzeni publicznej dla ogólnego odczucia jakości życia mieszkańców. Należy prowadzić politykę w zakresie planowania przestrzennego uwzględniającą pełen zakres potrzeb człowieka jako jednostki i członka społeczności. Samorzady i wspólne lokalne powinny także w większym stopniu zagospodarowywać dostępną przestrzeń poprzez jej aktywizację obywatelską i kulturalną oraz przywracanie naturalnych funkcji nadwodnym obszarom przemysłowo-portowym, terenom powojskowym i innym podlegającym rewitalizacji.

2.20.5. Spójność / konwergencja

W obrębie województwa istnieje znaczące zróżnicowanie w rozwoju obszarów, ich dostępu do nowoczesnej infrastruktury.

Podstawowe znaczenie ma ciągle funkcjonujące w wielu przejawach przeświadczenie o odrębności wschodniej i zachodniej części województwa jako obszarów o odmiennych priorytetach rozwojowych. W wymiarze ekonomicznym znajduje to wyraz w zróżnicowaniu zamożności mieszkańców obu części regionu. Należy jednocześnie mieć na uwadze to, że ich potencjał tworzą zasoby naturalne (lasy, jeziora, obszary chronione i dobry stan środowiska naturalnego) zwiększające atrakcyjność turystyczną obszaru oraz podnoszące jakość życia jego mieszkańców.

Inną linię podziału wyznaczają bariery i ograniczenia wynikające ze statusu materialnego, poziomu wykształcenia, posiadanych kwalifikacji, dostępu do instrumentów społeczeństwa informacyjnego i rynku pracy. W tym względzie pozycja Szczecina i Koszalina oraz pozostałych ośrodków miejskich jest wyraźnie lepsza wobec terenu centralnej części województwa i wszystkich terenów wiejskich. Obszary funkcjonalno-przestrzenne II i IV znacznie odbiegają od pozostałych pod względem gęstości zaludnienia czy też ilości firm na 10 000 mieszkańców. Jednocześnie gminy obszaru I (nadmorskiego) o dominującym

profilu turystycznym charakteryzuje stopień przedsiębiorczości i zasobność mieszkańców zbliżone (w niektórych przypadkach wyższe) od dużych miast przy analogicznym do pozostałych terenów oddaleniu od ośrodków kultury i edukacji, a także deficycie dostępu do wody pitnej. Wyraźne zróżnicowania materialne i społeczne, a nawet infrastrukturalne, są dostrzegalne także w dużych ośrodkach miejskich.

Społeczność regionu w dalszym ciągu kształtuje swą zbiorową tożsamość rozumianą jako powszechny i akceptowany zespół przeświadczeń o jego historii, kulturze i wizji rozwoju. Odbywa się to w oparciu o rosnące zainteresowanie losami społeczności lokalnych, inicjatywy kulturalne o tematyce lokalnej, aktywizację społeczności w ramach organizacji pozarządowych. Niezbędny jest wzrost oddziaływania instytucji edukacyjnych i kulturalnych na społeczną integrację w ramach poszczególnych gmin, powiatów i całego województwa. Niskie wskaźniki frekwencji wyborczej sygnalizują potrzebę stałego umacniania poczucia odpowiedzialności za własne otoczenie, ale także uczestnictwa we wspólnocie i rozwoju całego regionu.

Zasadniczym czynnikiem przewyższania braku spójności w obrębie województwa jest rozwijanie wiodących ośrodków miejskich jako naturalnych centrów wzrostu subregionów. Przy ich acentrycznym położeniu możliwe jest kreowanie pozytywnego ich oddziaływania na obszar całego województwa. Inny istotny element to zwiększanie udziału wszystkich obszarów w pozyskiwaniu funduszy unijnych jako czynnika poprawy infrastruktury, a w oparciu o nią kształtowania wzrostu gospodarczego regionu. Należy wzmacniać potencjał społeczności lokalnych w powiązaniu z dowartościowywaniem elementów miejscowej specyfiki kulturowej oraz społecznej aktywności. Wreszcie zjawiskiem o najszerszym zasięgu jest powszechny udział w obiegu informacji dzięki narzędziom społeczeństwa informacyjnego jako czynnik równoważenia bez względu na ograniczenia geograficzne i kulturowe.

Spis wykresów

Wykres 1. Struktura płci i wieku ludności województwa w 2008 roku.....	8
Wykres 2. Zestawienie wybranych parametrów demograficznych województwa, w tym na tle innych województw w 2008 roku.	9
Wykres 3. Odsetek osób rozwodzących się w ogóle ludności aktywnej zawodowo w kraju..	12
Wykres 4. Zestawienie wybranych parametrów związanych z zachowaniami autodestrukcyjnymi w województwie zachodniopomorskim na tle innych województw w 2009 roku.....	13
Wykres 5. Budżet województwa - struktura dochodów wykonanych w 2008 roku.....	15
Wykres 6. Budżet województwa - struktura wydatków wykonanych w 2008 roku według dziedzin działalności.	15
Wykres 7. Dochody i wydatki na 1 mieszkańca w budżetach powiatów w 2008 roku.	16
Wykres 8. Proporcje wydatków inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego województwa zachodniopomorskiego w latach 2000 i 2008 (%).	16
Wykres 9. Wyniki punktowe egzaminu gimnazjalnego w województwach okręgu w 2008 roku.....	22
Wykres 10. Wyniki procentowe egzaminu maturalnego w województwach okręgu w 2008 roku.....	23
Wykres 11. Studenci szkół wyższych na 10 000 mieszkańców w poszczególnych województwach w latach 2004-2008.	24
Wykres 12. Aktywność ekonomiczna mieszkańców województwa w latach 2004-2008.....	25
Wykres 13. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w województwie (wartości rzeczywiste i oraz prognozy).....	26
Wykres 14. Stopa bezrobocia rejestrowanego w podregionach województwa zachodniopomorskiego.....	26
Wykres 15. Aktywność ekonomiczna mieszkańców poszczególnych województw w 2008 roku.....	27
Wykres 16. Udział procentowy zatrudnionych w poszczególnych sektorach ekonomicznych w ujęciu wojewódzkim w 2008 roku.	27
Wykres 17. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców w województwie zachodniopomorskim w odniesieniu do analogicznych wielkości dla Polski, w tym na tle innych województw w 2008 roku.	29
Wykres 18. Podmioty gospodarki narodowej ogółem i w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, według podregionów w 2008 roku.	30
Wykres 19. Ocena atrakcyjności inwestycyjnej województwa zachodniopomorskiego w 2009 roku*.....	31
Wykres 20. Produkcja sprzedana przemysłu ogółem na 1 mieszkańca województwa jako odsetek produkcji krajowej.	32
Wykres 21. Produkcja sprzedana przemysłu ogółem na 1 mieszkańca według podregionów w 2007 roku.....	33
Wykres 22. Dynamika zmian produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce i województwie (lata 2004-2007; 2003=100%).....	33
Wykres 23. Wartość produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca w województwie w 2007 roku.....	34
Wykres 24. Średnia ilość mieszkańców przypadająca na hipermarket w województwie w 2007 roku.....	36
Wykres 25. Sprzedaż produkcji budowlano-montażowa w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Polsce i województwie w latach 2004-2008.	38

Spis wykresów, tabel i map

Wykres 26. Produkcja budowlano-montażowa w województwie w latach 2004-2008 (wartość bezwzględna w mln zł i udział procentowy w produkcji krajowej).....	38
Wykres 27. Pozwolenia na budowę wydane w województwie w latach 2005-2008 (powierzchnia w m ² i procentowy udział w pozwoleniach wydanych w kraju).....	39
Wykres 28. Średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych gospodarstw w Polsce i województwie w roku 2008.	40
Wykres 29. Noclegi udzielone w obiektach zbiorowego zakwaterowania według województw, w roku 2008 (dane procentowe, Polska = 100%).....	45
Wykres 30. Noclegi udzielone w obiektach zbiorowego zakwaterowania turystom krajowym i zagranicznym według województw w roku 2008 (dane procentowe, Polska = 100%)...	46
Wykres 31. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w Polsce i województwie w latach 2004-2008.....	46
Wykres 32. Obroty ładunkowe w wybranych portach województw pomorskiego i zachodniopomorskiego według grup ładunków w 2008 roku.	50
Wykres 33. Struktura obrotów ładunkowych według portów morskich w 2008 r.	50
Wykres 34. Nakłady ogółem na działalność badawczo-rozwojową w roku 2008.....	53
Wykres 35. Nakłady na badania i rozwój w złotówkach na 1 mieszkańca oraz w sektorze przedsiębiorstw w mln zł w 2008 roku.	54
Wykres 36. Wybrane cechy informatyzacji szkół* w województwie, w tym na tle innych województw w 2008 roku.	60
Wykres 37. Wybrane cechy informatyzacji przedsiębiorstw województwa, w tym na tle innych województw w 2008 roku.	60
Wykres 38. Dostęp mieszkańców województwa do infrastruktury komunalnej, w tym na tle innych województw.....	77
Wykres 39. Budynki nowe oddane do użytkowania w podziale na podregiony.....	82
Wykres 40. Mieszkania oddane do użytkowania na 10 000 mieszkańców w powiatach województwa w 2008 roku [szt.].....	83
Wykres 41. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę w powiatach województwa w 2008 roku [m ²].	83
Wykres 42. Średnie tempo wzrostu PKB ogółem w województwach w latach 2000-2006 w cenach stałych.	85
Wykres 43. Udział produktu krajowego brutto województwa zachodniopomorskiego w PKB Polski.....	86
Wykres 44. Dynamika zmian udziału w krajowym PKB 1999-2006.....	86
Wykres 45. PKB ogółem, zachodniopomorskie na tle Polski, rok 1999 =1.....	86
Wykres 46. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w podziale na podregiony w latach 2004-2007.....	87
Wykres 47. PKB na mieszkańca (ceny bieżące), Polska =100; 2000-2007 województwa Polski oraz podregiony województwa zachodniopomorskiego.	88
Wykres 48. PKB dla województwa zachodniopomorskiego w latach 2003-2007 oraz prognozy na lata 2008-2009(mln zł).	88
Wykres 49. Produkt krajowy brutto na 1mieszkańca w poszczególnych województwach w latach 2004-2007.	89
Wykres 50. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwach w odniesieniu do średniej krajowej w latach 2004-2008.	90
Wykres 51. Tereny zielone w wybranych miastach województw w zestawieniu z danymi ogólnopolskimi w 2007 roku.....	97

Spis tabel

Tabela 1. Podstawowe dane strukturalne sektorów w województwie i w Polsce w 2007 roku.	30
Tabela 2. Wyposażenie mieszkań w instalacje sanitarno-techniczne w Polsce i województwie w 2008 roku.....	81

Spis map

Mapa 1. Obszary Natura 2000 na terenie województwa zachodniopomorskiego	7
Mapa 2. Potencjał e-Rozwoju w województwie zachodniopomorskim.	58
Mapa 3. Dostęp do Internetu w miejscowościach województwa zachodniopomorskiego.	59
Mapa 4. Dostępność czasowa do ośrodków wojewódzkich drogami kołowymi w 2008 roku.	62
Mapa 5. Produkcja energii elektrycznej i największe elektrownie w Polsce.....	66
Mapa 6. Mapa wietrzności w Polsce.....	68
Mapa 7. Ocena stanu rzek województwa zachodniopomorskiego w 2008 roku.	72
Mapa 8. Poziom wzrostu gospodarczego według powiatów w latach 2002 i 2007.....	89

**Uwzględnione wnioski
komisji Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego
do części diagnostycznej
Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego**

Numer uwagi	2
Nazwa komisji	Komisja Rozwoju, Promocji i Współpracy Międzynarodowej
Zgłaszający uwagę	Zygmunt Meyer
Treść uwagi: Należy w diagnozie zaprezentować wyniki działalności Centrum Obsługi Inwestora działającego w ramach Urzędu Marszałkowskiego.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona.	

Numer uwagi	4
Nazwa komisji	Komisja Rozwoju, Promocji i Współpracy Międzynarodowej
Zgłaszający uwagę	Władysław Husejko
Treść uwagi: Statyczna diagnoza stanu województwa powinna być uzupełniona o diagnozę prospektywną.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

Numer uwagi	5
Nazwa komisji	Komisja Rozwoju, Promocji i Współpracy Międzynarodowej
Zgłaszający uwagę	Jerzy Kotłęga
Treść uwagi: W przypadku wszystkich danych zawartych w diagnozie należy podawać ich źródło.	
Propozycja rozwiązania: We wszystkich tabelach i wykresach zostanie podane źródło.	

Numer uwagi	6
Nazwa komisji	Komisja Rozwoju, Promocji i Współpracy Międzynarodowej
Zgłaszający uwagę	Jerzy Kotłęga
Treść uwagi: Informacje z dziedziny demografii i oparte na nich prognozy, w szczególności dotyczące oświaty, należy oprzeć na dostępnych danych na dzień 31 grudnia 2009 roku.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona w miarę dostępności danych.	

Numer uwagi	7
Nazwa komisji	Komisja Rozwoju, Promocji i Współpracy Międzynarodowej
Zgłaszający uwagę	Jerzy Kotłęga
Treść uwagi: Diagnoza w dziedzinie oświaty powinna zawierać informacje dotyczące szkolnictwa zawodowego i ponadlicealnego.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

Wnioski do części diagnostycznej SRWZ

Numer uwagi	8
Nazwa komisji	Komisja Rozwoju, Promocji i Współpracy Międzynarodowej
Zgłaszający uwagę	Jerzy Kotłęga
Treść uwagi: Diagnoza w dziedzinie oświaty powinna zawierać informacje dotyczące systemu egzaminacyjnego obowiązującego w Polsce.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

Numer uwagi	9
Nazwa komisji	Komisja Rozwoju, Promocji i Współpracy Międzynarodowej
Zgłaszający uwagę	Jerzy Kotłęga
Treść uwagi: Diagnoza powinna zawierać informacje dotyczące tendencji w wyborze kierunków studiowania i ich konsekwencji dla regionalnego rynku pracy.	
Propozycja rozwiązania: Diagnoza zostanie uzupełniona o dostępne dane GUS.	

Numer uwagi	11
Nazwa komisji	Komisja Rozwoju, Promocji i Współpracy Międzynarodowej
Zgłaszający uwagę	Jacek Kozłowski
Treść uwagi: Należy uzasadnić i rozwinąć uwagę zawartą w rozdziale Leśnictwo: „Nie została wykorzystana możliwość rozwoju branży drzewnej”.	
Propozycja rozwiązania: Powyższa informacja zostanie rozszerzona.	

Numer uwagi	12
Nazwa komisji	Komisja Rozwoju, Promocji i Współpracy Międzynarodowej
Zgłaszający uwagę	Jacek Kozłowski
Treść uwagi: Diagnoza powinna zawierać informacje dotyczące ograniczeń rozwoju regionu, w szczególności rozlokowania obszarów Natura 2000.	
Propozycja rozwiązania: Dane o obszarach Natura 2000 są zawarte w tekście. Informacje o związanych z tym zagrożeniach rozwojowych zostanie wprowadzona.	

Numer uwagi	14
Nazwa komisji	Komisja Rozwoju, Promocji i Współpracy Międzynarodowej
Zgłaszający uwagę	Jacek Kozłowski
Treść uwagi: W zapisach dotyczących innowacyjności diagnoza nie zawiera wystarczających, jednoznacznych informacji dotyczących współpracy między światem nauki i gospodarki.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

Numer uwagi	16
Nazwa komisji	Komisja Rozwoju, Promocji i Współpracy Międzynarodowej
Zgłaszający uwagę	Jacek Kozłowski

Wnioski do części diagnostycznej SRWZ

Treść uwagi: W diagnozie zawarto niewłaściwy stylistycznie zapis: „Wschodnia część województwa, która w 2002 roku miała niższy wzrost niż zachodnia, w 2007 roku zauważalny jest znaczny wzrost poziomu rozwoju gospodarczego”.
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona

Numer uwagi	17
Nazwa komisji	Komisja Rozwoju, Promocji i Współpracy Międzynarodowej
Zgłaszający uwagę	Jacek Kozłowski
Treść uwagi: W diagnozie zawarto niezrozumiały zapis: „Niezbędne jest podnoszenie świadomości członków samorządów lokalnych i mieszkańców gmin w obrębie aglomeracji odnośnie uwarunkowań związanych z integracją organizmów miejskich. Ich zrozumienie i wyzyskanie przyniesie rzeczywisty wzrost kapitału ludzkiego”.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

Numer uwagi	18
Nazwa komisji	Komisja Rozwoju, Promocji i Współpracy Międzynarodowej
Zgłaszający uwagę	Jacek Kozłowski
Treść uwagi: W diagnozie zawarto niewystarczająco uzasadniony zapis dotyczący wspierania przez obszary metropolitalne rozwoju obszarów oddalonych o ponad 100 kilometrów.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

Numer uwagi	20
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Małgorzata Jacyna – Witt
Treść uwagi: Diagnoza nie zawiera informacji dotyczących edukacji artystycznej na obszarze województwa zachodniopomorskiego.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

Numer uwagi	21
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Jerzy Dudź
Treść uwagi: Diagnoza powinna być opatrzona informacją o jej autorze.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona w pełnej wersji strategii.	

Numer uwagi	23
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Jerzy Kotłęga
Treść uwagi: W części diagnozy odnoszącej się do edukacji należy wskazać tendencje dla tego obszaru.	

Wnioski do części diagnostycznej SRWZ

Powinny one być powiązane z prognozami demograficznymi opartymi na jak najbardziej aktualnych danych statystycznych.

Propozycja rozwiązania:

Uwaga zostanie uwzględniona tak jak zaproponowano to w uwadze nr 6.

Numer uwagi	24
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Jerzy Kotłęga
Treść uwagi: Wskaźniki objęcia wychowaniem przedszkolnym należy oprzeć na bardziej precyzyjnym rozróżnieniu wieku dzieci, które są nim objęte biorąc pod uwagę przede wszystkim grupę w wieku 3-5 lat.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona dla przedziałów wiekowych 0-4 oraz 5-6 lat chyba że Kuratorium Oświaty dostarczy aktualniejsze dane.	

Numer uwagi	25
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Jerzy Kotłęga
Treść uwagi: W części diagnozy dotyczącej edukacji należy zawrzeć informacje dotyczące kierunków, w jakich młodzież regionu uzyskuje kwalifikacje i w jakim stopniu stwarza to szansę rozwoju województwa.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona w takim zakresie, jaki zaproponowano przy uwagach 6 i 23.	

Numer uwagi	26
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Jerzy Kotłęga
Treść uwagi: W części diagnozy dotyczącej edukacji należy w większym stopniu dokonać oceny wyników gimnazjalnych i maturalnych na przestrzeni lat.	
Propozycja rozwiązania: Zostanie pokazana jedynie zmiana pozycji województwa zachodniopomorskiego w stosunku do innych województw.	

Numer uwagi	27
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Jerzy Kotłęga
Treść uwagi: Wskazane w diagnozie w części dotyczącej edukacji „planowane reformy” weszły w życie. Należy modyfikować stosowny zapis.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

Numer uwagi	28
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Jerzy Kotłęga
Treść uwagi:	

Wnioski do części diagnostycznej SRWZ

W części diagnozy dotyczącej edukacji należy podać pełniejsze uzasadnienie zapisu mówiącego o potrzebie zatrzymania najzdolniejszych uczniów w regionie.

Propozycja rozwiązania:

Uwaga zostanie uwzględniona

Numer uwagi	29
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Jerzy Kotłęga
Treść uwagi: W przypadku wszystkich danych zawartych w diagnozie należy podawać ich źródło.	
Propozycja rozwiązania: We wszystkich tabelach i wykresach zostanie podane źródło.	

Numer uwagi	31
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Jerzy Kotłęga
Treść uwagi: W części diagnozy dotyczącej edukacji należy uszczegółowić informacje dotyczące proporcji ilości studentów między kierunkami technicznymi i humanistycznymi.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

Numer uwagi	32
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Jerzy Kotłęga
Treść uwagi: W części diagnozy dotyczącej edukacji należy dokonać oceny realizowanych w oświacie działań innowacyjnych.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

Numer uwagi	33
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Krystyna Wiśniewska – Bugaj
Treść uwagi: W części diagnozy dotyczącej edukacji należy zawrzeć więcej informacji dotyczących szkolnictwa zawodowego, istniejących tendencji i preferencji odnośnie wyborów zawodowych.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

Numer uwagi	34
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Krystyna Wiśniewska – Bugaj
Treść uwagi: W części diagnozy dotyczącej edukacji należy zmodyfikować zapisy dotyczące powiązania demografii z ilością dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

Wnioski do części diagnostycznej SRWZ

Numer uwagi	35
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Krystyna Wiśniewska – Bugaj
Treść uwagi: W części diagnozy dotyczącej edukacji należy uzupełnić informacje o szkolnictwie zawodowym i i wyborach zawodów oraz zawrzeć pełniejsze uzasadnienie dla tezy o konieczności upowszechnienia doradztwa zawodowego.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

Numer uwagi	36
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Krystyna Wiśniewska – Bugaj
Treść uwagi: W części diagnozy dotyczącej edukacji zapis „mierzonego wynikami z egzaminów gimnazjalnych” należy zastąpić zapisem „mierzonego sprawdzianami zewnętrznymi”.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

Numer uwagi	37
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Krystyna Wiśniewska – Bugaj
Treść uwagi: Cała treść diagnozy dotyczącej edukacji ma charakter zbyt ogólny, nie wskazuje na cele, które należy osiągnąć.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona. Cele zostaną w części wykonawczej.	

Numer uwagi	38
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Bartosz Kasznia
Treść uwagi: W części diagnozy dotyczącej edukacji należy uzupełnić dane statystyczne. Istotne jest pokazanie uczestnictwa sześciolatków w wychowaniu przedszkolnym w podziale na lata i powiaty, a także procesu powstawania w województwie prywatnych punktów przedszkolnych.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona zgodnie z propozycjami zawartymi w uwadze 6.	

Numer uwagi	40
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Jacek Kozłowski
Treść uwagi: Diagnoza powinna zawierać informacje o kompetencjach organów administracji i samorządu w odniesieniu do poszczególnych zjawisk zachodzących w życiu społecznym.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona zgodnie z propozycjami zawartymi w uwadze nr 1.	

Wnioski do części diagnostycznej SRWZ

Numer uwagi	41
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Jacek Kozłowski
Treść uwagi: W części diagnozy dotyczącej edukacji należy zawrzeć informacje dotyczące edukacji niepublicznej, w szczególności dotyczących liczby placówek i uczęszczających do nich osób.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

Numer uwagi	42
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Jacek Kozłowski
Treść uwagi: W części diagnozy dotyczącej edukacji należy uwzględnić dane dotyczące wszystkich egzaminów zewnętrznych, także o potwierdzających kwalifikacje zawodowe.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

Numer uwagi	43
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Jacek Kozłowski
Treść uwagi: W części diagnozy dotyczącej kultury należy zawrzeć informacje o zabytkach znajdujących się na terenie województwa.	
Propozycja rozwiązania: Zostaną wyszczególnione najważniejsze zabytki w województwie.	

Numer uwagi	44
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Bartosz Kasznia
Treść uwagi: Uzupełniające diagnozę informacje o zabytkach na terenie województwa powinny być ujęte w części dotyczącej turystyki jako czynnik jej rozwoju.	
Propozycja rozwiązania: Stosowny zapis zostanie uwzględniony w diagnozie obszaru Turystyka.	

Numer uwagi	49
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska
Zgłaszający uwagę	Zygmunt Meyer
Treść uwagi: Diagnoza w części dotyczącej energetyki mówi o dobrze rozwiniętej energetyce, „natomiast <<wisimy>> na jednym kablu, który jak się przerwie to nie będziemy mieli prądu”. Stan sieci, w tym techniczna możliwość podłączenia nowych źródeł mocy, jest jednak główną bolączką regionu, co powinno być podkreślone w strategii.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

Numer uwagi	50
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska

Wnioski do części diagnostycznej SRWZ

Zgłaszający uwagę	Zygmunt Meyer
Treść uwagi: Sposób podejścia do przygotowania diagnozy powinien być poszerzony o obszary, które pozwolą spojrzeć całościowo na sytuację województwa.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona.	

Numer uwagi	51
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska
Zgłaszający uwagę	Zygmunt Meyer
Treść uwagi: Diagnoza powinna wyraźnie wskazywać obszary, za które samorząd może ponosić odpowiedzialność i ma w stosunku do nich kompetencje decyzyjne, oraz te obszary, które znajdują się poza możliwościami decyzyjnymi samorządu, choć ich skutki wpływają na sytuację regionu.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona zgodnie z propozycjami zawartymi w uwadze nr 1.	

Numer uwagi	53
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska
Zgłaszający uwagę	Paweł Mucha
Treść uwagi: Diagnoza powinna być opatrzona informacją o jej autorze; jaki był udział ekspertów zewnętrznych w tworzeniu dokumentu, kto odpowiadał za to w ramach Urzędu Marszałkowskiego?	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona w pełnej wersji strategii,	

Numer uwagi	54
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska
Zgłaszający uwagę	Paweł Mucha
Treść uwagi: W jaki sposób autorzy diagnozy zamierzają rozwiązać problem jej aktualności i oparcia wniosków o możliwie najnowsze dostępne dane statystyczne.	
Propozycja rozwiązania: Zostaną wykorzystane dostępne dane, choć czasem dotyczą one najwyżej roku 2007.	

Numer uwagi	57
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska
Zgłaszający uwagę	Elżbieta Piela - Mielczarek
Treść uwagi: W diagnozie brak pogłębionej analizy rynku pracy wynikłego z załamania dużych przedsiębiorstw gospodarki morskiej.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona.	

Numer uwagi	58
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska
Zgłaszający uwagę	Jerzy Dudź

Wnioski do części diagnostycznej SRWZ

Treść uwagi: W części diagnozy dotyczącej ochrony środowiska znalazła się nieprawdziwa informacja o łącznej powierzchni zanieczyszczeń w województwie wynoszącej 5,1 tys. ton.
Propozycja rozwiązania: Informacja zostanie poprawiona

Numer uwagi	59
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska
Zgłaszający uwagę	Małgorzata Jacyna – Witt
Treść uwagi: W części diagnozy dotyczącej wymiaru metropolitalnego jest mowa o roli Szczecina i Koszalina w rozwoju regionu. Tymczasem wymiar metropolitalny dotyczy jedynie Szczecina, w przypadku Koszalina można mówić o aglomeracji. Należy zmienić nazwę rozdziału i rozszerzyć jego zakres tematyczny o inne miasta bądź skoncentrować się na metropolitalnym charakterze Szczecina.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona.	

Numer uwagi	60
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska
Zgłaszający uwagę	Zygmunt Dziewguć
Treść uwagi: „Generalnie brakuje mi tych mocnych akcentów, które są dla nas ważne.” Diagnoza powinna akcentować najważniejsze priorytety rozwoju województwa.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona poprzez wyartykułowanie w części wykonawczej celów i działań.	

Numer uwagi	61
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska
Zgłaszający uwagę	Zygmunt Meyer
Treść uwagi: W dokumencie, który nazywamy diagnozą, powinniśmy zwrócić uwagę na duże negatywne zjawisko upadłości dużych zakładów pracy, pojawienie się dużej grupy bezrobotnych i brak działań osłonowych ze strony rządu i pozostawienie tej sprawy władzom województwa. Należy zwrócić uwagę na popełnione przez państwo błędy.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

Numer uwagi	62
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska
Zgłaszający uwagę	Władysław Husejko
Treść uwagi: Diagnozę należy uzupełnić o analizę konsekwencji dla sytuacji województwa upadku dużych przedsiębiorstw.	
Propozycja rozwiązania:	

Wnioski do części diagnostycznej SRWZ

Uwaga zostanie uwzględniona

Numer uwagi	63
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska
Zgłaszający uwagę	Izabela Grabowska
Treść uwagi: O ile to możliwe diagnozę należy uzupełnić o dane za rok 2009.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona , choć nie należy się spodziewać wielu uzupełnień.	

Numer uwagi	64
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska
Zgłaszający uwagę	Paweł Mucha
Treść uwagi: Wyartykułować, że my się nie zgadzamy na bycie Polską wschodnią na zachodzie.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

Numer uwagi	65
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska
Zgłaszający uwagę	Władysław Husejko
Treść uwagi: Dane które można uzupełnić to uzupełniamy i przyjmujemy na tej sesji do wiadomości tę diagnozę. Jeżeli uważamy, że należy coś jeszcze dopracować to będziemy nad tym pracowali. Chciałbym na spotkaniu 24 lutego wręczyć ministrowi Boniemu diagnozę województwa zachodniopomorskiego.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

Numer uwagi	66
Nazwa komisji	Komisja Zdrowia, Opieki Społecznej i Bezpieczeństwa Publicznego
Zgłaszający uwagę	
Treść uwagi: Zabrakło danych dotyczących dostosowania szpitali i jednostek opieki zdrowotnej do wymogów fachowo-techniczno-sanitarnych UE (stan dostosowania na dzień dzisiejszy, potrzeby dostosowania do końca roku 2012)	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona	

**Nieuwzględnione wnioski
komisji Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego
do części diagnostycznej
Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego**

Numer uwagi	1
Nazwa komisji	Komisja Rozwoju, Promocji i Współpracy Międzynarodowej
Zgłaszający uwagę	Zygmunt Meyer
Treść uwagi: Istnieje potrzeba rozróżnienia w diagnozie tych elementów, które są wynikiem działalności samorządu oraz tych, które uzasadnione są sytuacją zewnętrzną.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga trudna do uwzględniona w całości. Większość danych statystycznych (np. warunki naturalne, demografia) jest neutralna względem działalności samorządu. Ponadto diagnoza nie powinna służyć do rozliczania poszczególnych kadencji samorządu. Tam, gdzie będzie to możliwe i potrzebne, informacja na temat działalności samorządu zostanie wprowadzona. Dokładny podział kompetencji zostanie natomiast wskazany w części wykonawczej.	

Numer uwagi	3
Nazwa komisji	Komisja Rozwoju, Promocji i Współpracy Międzynarodowej
Zgłaszający uwagę	Zygmunt Meyer
Treść uwagi: Diagnoza powinna umożliwić ocenę działalności samorządu województwa w okresie 2007-2009	
Propozycja rozwiązania: Uwaga nie uwzględniona. Diagnoza nie powinna służyć do rozliczania poszczególnych kadencji samorządu. Ponadto w bardzo wielu przypadkach brak wystarczających danych statystycznych dotyczących okresu 2008-2009.	

Numer uwagi	10
Nazwa komisji	Komisja Rozwoju, Promocji i Współpracy Międzynarodowej
Zgłaszający uwagę	Jacek Kozłowski
Treść uwagi: Diagnoza w dziedzinie edukacji powinna zawierać informacje dotyczące Wałcza.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga nie zostanie uwzględniona, chyba że chodzi o PWSZ w Wałczu, która jest przywoływana w tekście.	

Numer uwagi	13
Nazwa komisji	Komisja Rozwoju, Promocji i Współpracy Międzynarodowej
Zgłaszający uwagę	Jacek Kozłowski
Treść uwagi: Diagnoza powinna zawierać szersze informacje z dziedziny turystyki, poza zawartymi w niej danymi o ilości udzielanych w regionie noclegów.	
Propozycja rozwiązania: Diagnoza zawiera dość szerokie informacje wykraczające poza statystykę noclegów.	

Wnioski do części diagnostycznej SRWZ

Numer uwagi	15
Nazwa komisji	Komisja Rozwoju, Promocji i Współpracy Międzynarodowej
Zgłaszający uwagę	Jacek Kozłowski
Treść uwagi: Diagnoza w dziedzinie Transport w opisie wyzwań powinna zawierać zapis dotyczący drogi krajowej nr 20.	
Propozycja rozwiązania: W tekście jest mowa o drodze nr 20 w rozdziale 2.13 Transport na stronie nr 63.	

Numer uwagi	19
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Małgorzata Jacyna – Witt
Treść uwagi: Diagnoza nie zawiera informacji dotyczących uprawiania sportu w województwie zachodniopomorskim.	
Propozycja rozwiązania: Informacje na temat sportu znajdują się w obszarze diagnostycznym „Kapitał społeczny”	

Numer uwagi	22
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Jerzy Dudź
Treść uwagi: Dokument diagnozy jest zbyt ogólny. W szczególności odnosi się to do wyzwań dla poszczególnych obszarów diagnozy.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga nie uwzględniona. Jest obszerna, opracowana w 20 obszarach, Tak szerokie ujęcie dotychczas nie było stosowane. Diagnoza i tak jest obszerniejsza niż zakładano.	

Numer uwagi	25
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Jerzy Kotłęga
Treść uwagi: W części diagnozy dotyczącej edukacji należy zawrzeć informacje dotyczące kierunków, w jakich młodzież regionu uzyskuje kwalifikacje i w jakim stopniu stwarza to szansę rozwoju województwa.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga zostanie uwzględniona w takim zakresie, jaki zaproponowano przy uwagach 6 i 23.	

Numer uwagi	30
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Jerzy Kotłęga
Treść uwagi: Z części diagnozy dotyczącej edukacji należy usunąć szkoły wyższe.	
Propozycja rozwiązania: Uwagi nie uwzględniono. Edukacja akademicka jest częścią procesu edukacji. Inne aspekty działalności szkół wyższych zostały pokazane w rozdziałach „Nauka” i „Innowacyjność”.	

Wnioski do części diagnostycznej SRWZ

Numer uwagi	39
Nazwa komisji	Komisja Oświaty, Kultury i Sportu
Zgłaszający uwagę	Andrzej Subocz
Treść uwagi: W części diagnozy dotyczącej kapitału społecznego należy uzupełnić dane dotyczące skali zjawisk patologicznych o analizę ich przyczyn.	
Propozycja rozwiązania: Uwaga trudna do uwzględnienia. Brak jest niepodważalnych badań na ten temat.	

Numer uwagi	45
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska
Zgłaszający uwagę	Zygmunt Meyer
Treść uwagi: Diagnoza powinna być oparta o jak najbardziej aktualne dane dotyczące wskaźnika PKB.	
Propozycja rozwiązania: Tak w istocie jest	

Numer uwagi	46
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska
Zgłaszający uwagę	Zygmunt Meyer
Treść uwagi: Diagnoza powinna wyraźnie wykazać powiązanie stanu gospodarki regionu z czynnikami lokalnymi (odpowiedzialność władz lokalnych i regionalnych) oraz zewnętrznymi (w szczególności polityka gospodarcza państwa, upadek dużych zakładów pracy).	
Propozycja rozwiązania: Uwagi nie uwzględniono. Strategia nie jest dokumentem służącym ocenie działań samorządu w poszczególnych latach. W uzasadnionych przypadkach takie powiązania zostaną pokazane.	

Numer uwagi	47
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska
Zgłaszający uwagę	Zygmunt Meyer
Treść uwagi: Diagnoza powinna wyraźnie formułować tezę, że turystyka jest najważniejszym czynnikiem rozwoju gospodarczego województwa.	
Propozycja rozwiązania: Taka teza jest na obecnym etapie zbyt daleko idąca i nie znajduje oparcia w istniejących dokumentach. Zdaniem autorów waga turystyki została wystarczająco dobrze pokazana.	

Numer uwagi	48
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska
Zgłaszający uwagę	Zygmunt Meyer
Treść uwagi: Diagnoza w części dotyczącej transportu mówi o rozwoju dróg wodnych w województwie, tymczasem „Odry jako drogi wodna została skreślona i do niej nie wrócimy”.	
Propozycja rozwiązania: Spadek znaczenia Odry z pewnością nie jest nieodwracalny. Istnieją w tym obszarze zarówno dokumenty programowe jak i inicjatywy.	

Wnioski do części diagnostycznej SRWZ

Numer uwagi	52
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska
Zgłaszający uwagę	Zygmunt Meyer
Treść uwagi: Diagnoza powinna wyraźnie określić czy jesteśmy województwem, gdzie przeważa gospodarka morska, czy też (co prawdopodobne) turystyka.	
Propozycja rozwiązania: Zdaniem autorów diagnozy zagadnienia te zostały omówiony w sposób wystarczający.	

Numer uwagi	55
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska
Zgłaszający uwagę	Paweł Mucha
Treść uwagi: Czy diagnoza powinna wyraźnie wskazywać obszary, za które samorząd może ponosić odpowiedzialność i ma w stosunku do nich kompetencje decyzyjne, oraz te obszary, które znajdują się poza możliwościami decyzyjnymi samorządu, choć ich skutki wpływają na sytuację regionu?	
Propozycja rozwiązania: Zdaniem autorów nie powinna (patrz: uwaga nr 1)	

Numer uwagi	56
Nazwa komisji	Komisja Gospodarki, Infrastruktury i Ochrony Środowiska
Zgłaszający uwagę	Elżbieta Piela - Mielczarek
Treść uwagi: Diagnoza dotyczy okresu od roku 1999. „To czas reformy samorządowej i połączenia województwa koszalińskiego ze szczecińskim. Ten moment nie jest uwzględniony w tej diagnozie”. Diagnoza powinna wyraźnie ocenić znaczenia tego połączenia dla sytuacji całego regionu. Dla dopełnienia analizy powinna ona uwzględniać okres sprzed połączenia.	
Propozycja rozwiązania: Przeważnie brak jest scalonych danych GUS sprzed 1999 roku	